

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

Trendrapport discriminatie 2011 - 2013

Over discriminatie in de politie-eenheid Rotterdam

Colofon

Tekst

Saskia van Bon
Ilse Mink

Uitgave

RADAR, voor gelijke behandeling tegen discriminatie
Art.1, kenniscentrum discriminatie Nederland

Grotekerkplein 5, Rotterdam
Postbus 1812, 3000 BV Rotterdam
www.radar.nl / www.art1.nl

April 2014

Deze uitgave is tot stand gekomen met dank aan de Politie Eenheid Rotterdam, het College voor de Rechten van de Mens, het Panel Deurbeleid Rotterdam, de gemeente Rotterdam, Roteb en de Nationale Ombudsman. RADAR/Art.1 is verantwoordelijk voor de presentatie en analyse van de door deze organisaties aangeleverde gegevens.

Dit rapport is onderdeel van de pilot van het project *Regionale rapportage discriminatiegegevens* dat wordt uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Inhoud

Inleiding	5
Hoofdstuk 1 Meldingen, registraties en ervaringen van discriminatie	7
1.1 Klachten, meldingen en aangiften van discriminatie en verzoeken om een oordeel.....	8
1.2 Omnibusenquête: ervaren discriminatie Rotterdammers	10
1.3 Samenvatting en conclusie.....	11
Hoofdstuk 2 Discriminatiegronden	13
2.1 Over welke gronden wordt discriminatie gemeld?.....	14
2.1.1 RADAR: meer meldingen over discriminatie op grond van ras.....	14
2.1.2 Politie: vooral ras en seksuele gerichtheid	16
2.1.3 College voor de Rechten van de Mens: diverse gronden.....	18
2.1.4 Meldingen bij Panel Deurbeleid gaan vooral over ras	19
2.2 Omnibusenquête: vooral discriminatie op grond van ras	19
2.3 Samenvatting en conclusie.....	20
Hoofdstuk 3 Maatschappelijke terreinen	22
3.1 Over welke terreinen wordt discriminatie gemeld?	23
3.1.1 RADAR: veel meldingen over arbeidsmarkt	23
3.1.2 Politie: veel incidenten in de woonomgeving	26
3.1.3 College voor de Rechten van de Mens: werving en selectie	28
3.2 Omnibusenquête: ruim de helft in de context van werk	29
3.3 Samenvatting en conclusie.....	30
Hoofdstuk 4 Wijze van discriminatie.....	31
4.1 Meldingen naar wijze van discriminatie	32
4.1.1 RADAR: vooral meldingen over omstrede behandeling	32
4.1.2 Politie: steeds meer registraties over beledigingen.....	33
4.1.3 Panel Deurbeleid	35
4.2 Omnibusenquête: één op tien Rotterdammers ervoer in 2012 ongelijke behandeling	36
4.3 Samenvatting en conclusie.....	37

Hoofdstuk 5 Afhandeling van meldingen van discriminatie.....	39
5.1 Inleiding	40
5.2 Afhandeling van meldingen door ADV	40
5.3 Juridische toetsing door College voor de Rechten van de Mens.....	40
5.4 Afhandeling van meldingen door Panel Deurbeleid	40
5.5 Samenvatting en conclusie.....	41
 Hoofdstuk 6 Een vergelijking tussen gemeenten in de politie-eenheid Rotterdam	42
6.1 Inleiding	43
6.2 Aantal ADV meldingen naar regio en gemeente.....	43
6.3 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie naar gemeente	44
6.4 Samenvatting en conclusie.....	47
 Hoofdstuk 7 Landelijke ontwikkelingen en onderzoek	49
7.1 Inleiding	50
7.2 Landelijke ontwikkelingen 2011-2013	50
7.3 Onderzoek naar discriminatie-ervaringen en landelijke cijfers van discriminatieregistraties.	51
7.4. Overige landelijke cijfers van meldingen van discriminatie	52
 Samenvatting en conclusie	53
Over het rapport.....	54
De belangrijkste bevindingen	55
Aanknopingspunten voor beleid	58
 Literatuurlijst	61
 Bijlage 1 Toelichting op bronnen en gegevens in dit rapport	62
Bijlage 2 De tabellen	66

Inleiding

Discriminatie kan iedereen treffen. Maar hoe vaak komt het voor? Wie is er kwetsbaar? En op welke plek? Die vragen zijn niet eenvoudig te beantwoorden. Discriminatie is niet altijd zichtbaar, wordt niet altijd herkend én wordt lang niet altijd gemeld. In dit rapport over meerdere jaren worden zoveel mogelijk beschikbare data gepresenteerd: cijfers van meldingen bij de antidiscriminatievoorziening RADAR, discriminatie-incidenten die de politie heeft geregistreerd, de resultaten van een enquête naar discriminatie-ervaringen, et cetera. Al die cijfers bij elkaar geven een indruk van de omvang van discriminatie, van de plekken waar het voorkomt en van de mensen die kwetsbaar zijn voor discriminatie. Houd steeds in uw hoofd dat vele gevallen en gevoelens van discriminatie onzichtbaar, niet herkend en niet gemeld blijven. En realiseert u zich dat achter ieder cijfer een mens schuilt die is beledigd, uitgesloten, genegeerd of mishandeld.

Dit trendrapport biedt informatie aan lokale bestuurders en iedereen die geïnteresseerd is in het onderwerp discriminatie en hoe dit speelt in de politie-eenheid Rotterdam. Discriminatie is geen onderwerp om alleen over te lezen, maar een fenomeen dat aangepakt moet worden. De informatie is dan ook bedoeld als onderlegger voor beleid. Het rapport eindigt met enkele concrete aanknopingspunten voor bestuurders.

Een trendrapport

RADAR is het Kenniscentrum 'Gelijke Behandeling en Discriminatie' voor de gemeente Rotterdam en is ook de antidiscriminatievoorziening van gemeenten in delen van Zuid-Holland en Noord-Brabant. Mensen kunnen bij RADAR terecht als ze gediscrimineerd zijn of getuige zijn van discriminatie. RADAR rapporteert jaarlijks over de discriminatiegegevens. In dit rapport leest u alles over de politie-eenheid Rotterdam in de jaren 2011, 2012 en 2013.

Het rapport ziet er anders uit dan u van ons gewend bent. Wij hebben dit trendrapport geschreven in het kader van het project 'Regionale rapportage discriminatiegegevens' dat wordt uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). In dit trendrapport vindt u niet alleen een overzicht van de meldingen bij RADAR, maar ook gegevens van de politie en het College voor de Rechten van de Mens. Voor de gemeente Rotterdam zijn gegevens toegevoegd uit de jaarlijkse Omnibusenquête, registraties van discriminerende graffiti bij de Roteb en de meldingen bij het Panel Deurbeleid. In het kader leest u meer over het project.

Het project *Regionale rapportage discriminatiegegevens*

In opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ontwikkelen onderzoekers van RADAR/Art.1 een nieuw format voor regionale rapporten over discriminatie. Het project richt zich op de verbetering van bestaande rapporten. Door de informatie beter aan te laten sluiten op de vraag van lokale bestuurders en door die informatie uniform en eenduidig te presenteren. Een rapport is daardoor vollediger maar ook beter vergelijkbaar met regionale rapporten uit andere regio's.

Het nieuwe format is tot stand gekomen na een inventarisatie van bestaande rapporten, beschikbare data, een behoeftenonderzoek onder gemeenten en gesprekken met experts. Dit rapport is één van de vier rapporten die nu volgens het nieuwe format geschreven zijn. Het format wordt bijgesteld aan de hand van de ervaringen opgedaan bij het samenstellen van deze vier rapporten. Voor de zomer van 2014 wordt het definitieve format gepresenteerd. **Heeft u interesse om mee te werken aan de evaluatie van dit rapport, door het te lezen en verbeterpunten aan te dragen?** De evaluatie zal in april 2014 plaatsvinden. U kunt zich aanmelden door een email te sturen naar i.mink@radar.nl.

Ontbreken van gegevens

Bij het lezen van dit rapport zal u mogelijk opvallen dat sommige gegevens over 2013 ontbreken. Dit heeft te maken met de looptijd van het project. Niet alle gegevens over 2013 waren op het moment van het schrijven van dit rapport al beschikbaar, zoals de instroomcijfers van het College voor de Rechten van de Mens over 2013. Bij de evaluatie is dit een aandachtspunt.

Leeswijzer

Sinds 1 januari 2013 zijn de twee voormalige politieregio's Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland-Zuid samengevoegd tot de politie-eenheid Rotterdam. Dit rapport bestrijkt dit gebied, tenzij anders wordt vermeld. Met de geografische aanduiding 'politie-eenheid Rotterdam' worden altijd beide voormalige politieregio's bedoeld. Op de voorpagina van het rapport is een kaart te vinden van dit gebied.

In het rapport zijn veel cijfers te vinden: in de tekst en in grafieken. Alle gebruikte cijfers zijn terug te vinden in de tabellen in bijlage 2. Bijlage 1 geeft informatie over de aard van de cijfers en de manier waarop zij verzameld zijn.

In het eerste hoofdstuk is het totaal aantal meldingen en registraties te vinden in de periode 2011-2013; uitgesplitst naar de verschillende instellingen die gegevens voor dit rapport hebben aangeleverd. In de drie hoofdstukken daarna zijn deze gegevens geanalyseerd en weergegeven naar discriminatiegrond, maatschappelijk terrein en wijze van discriminatie. Hoofdstuk 3 over maatschappelijk terreinen geeft inhoudelijk de meeste informatie over de meldingen en registraties. Het biedt namelijk ook inzicht in de discriminatiegronden die op de verschillende terreinen voorkomen. Wie op zoek is naar specifieke informatie per gemeente, vindt deze in hoofdstuk 6. In hoofdstuk 7 worden landelijke ontwikkelingen in de rapportageperiode beschreven die de cijfers enigszins in perspectief plaatsen. Aan het eind van het rapport zijn de conclusies te vinden en worden de belangrijkste bevindingen nog eens kort samengevat.

Hoofdstuk 1 Meldingen, registraties en ervaringen van discriminatie

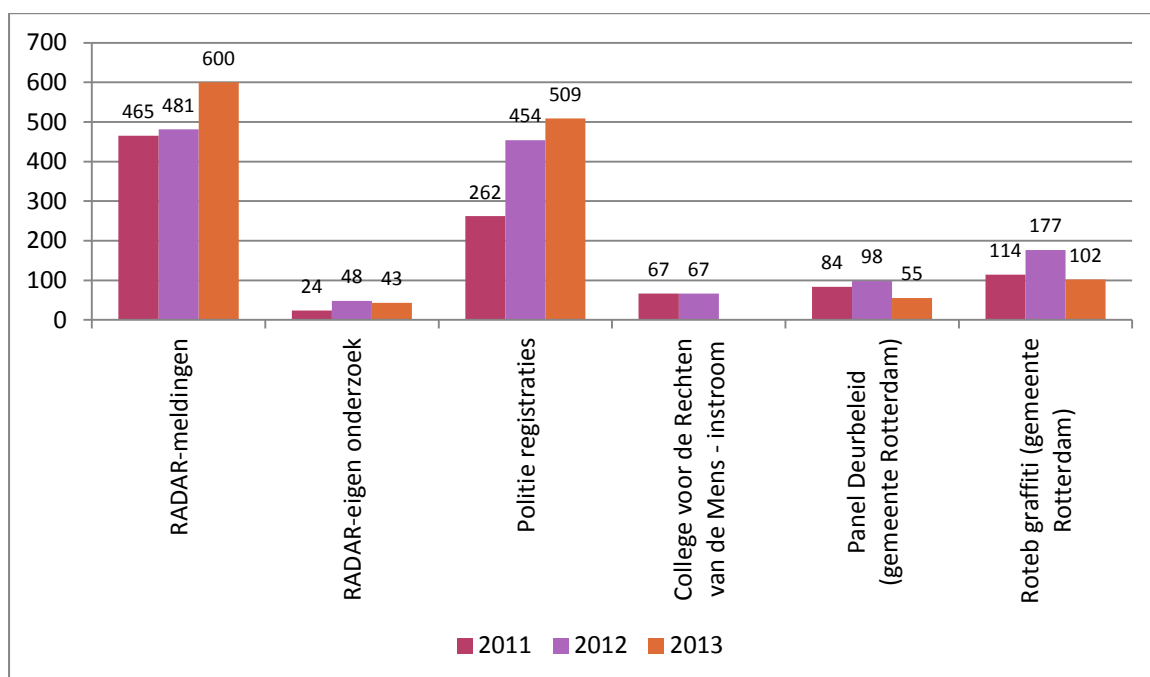

**vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie**

1.1 Klachten, meldingen en aangiften van discriminatie en verzoeken om een oordeel

Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de gegevens die in dit rapport zijn samengebracht (zie bijlage 2 voor alle tabellen). Dat zijn de meldingen en registraties bij het meldpunt van RADAR, werkzaam voor 32 gemeenten in de regio's Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland-Zuid, de registraties van discriminatie door politie in de politie-eenheid Rotterdam en de verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens uit dit gebied. Daarnaast zijn er gegevens die (vooralsnog) alleen beschikbaar zijn voor de gemeente Rotterdam: de meldingen bij het Panel Deurbeleid en de meldingen van discriminerende graffiti bij de Rotterdamse reinigingsdienst, Roteb.

Figuur 1 Aantal klachten, meldingen en registraties van discriminatie per jaar in de politie-eenheid Rotterdam

Hoewel het verleidelijk is, tellen we de gegevens van de verschillende organisaties niet bij elkaar op: daar zijn ze te verschillend voor. En ook al leert de ervaring dat de gegevens elkaar vooral goed aanvullen en de overlap beperkt is, is niet uitgesloten dat incidenten door de registraties op te tellen dubbel tellen, bijvoorbeeld als een voorval zowel bij RADAR als bij de Roteb is gemeld. Bijlage 1 bevat een uitgebreide toelichting op de aard van de registraties van elke instantie.

RADAR

Het meldpunt van RADAR ontving in de periode 2011-2013 in totaal 1546 meldingen van discriminatie. Figuur 1 laat zien dat het aantal met de jaren toenam, vooral in 2013 is er sprake van een fikse stijging (25 procent) ten opzichte van het jaar ervoor. In het kader is te lezen dat deze stijging alles te maken heeft met de maatschappelijke discussie over Zwarte Piet en racisme in Nederland. ADV's in het hele land zagen het aantal meldingen hierdoor stijgen. Naast meldingen registreert RADAR ook situaties of voorvallen van discriminatie die door medewerkers van de ADV zelf worden vastgesteld. Dit aantal ligt gemiddeld op 38 in de afgelopen drie jaar. Het gaat om krantenberichten en vacatures met discriminerende eisen. Omdat RADAR media niet structureel screent, zegt dit aantal weinig over ontwikkelingen in bijvoorbeeld het aantal vacatures met discriminerende eisen.

Zwarte Piet en racisme in Nederland

Zwarte Piet en het raciale stereotype dat hiermee in stand wordt gehouden, leidt al jarenlang tot discussie in de dagen rond het Sinterklaasfeest. In 2013 begon deze discussie al vroeg in het najaar en nam een hoge vlucht. Eenentwintig Amsterdammers maakten bezwaar tegen de Zwarte Pieten bij de Sinterklaasintocht in Amsterdam en een commissie van de VN kondigde een onderzoek aan naar het Sinterklaasfeest. In de media en vooral op sociale media werden verhitte discussies gevoerd door voor- en tegenstanders van Zwarte Piet. Discriminerende opmerkingen, beledigingen en beschuldigingen van discriminatie vlogen over en weer.

RADAR ontvangt al jaren meldingen van mensen die Zwarte Piet kwetsend vinden, en (in mindere mate) meldingen van mensen die er geen kwaad in zien. In 2011 ontving RADAR zeventien klachten met betrekking tot Zwarte Piet in de politie-eenheid Rotterdam, in 2012 bijna dertig. In 2013 steeg het aantal meldingen tot meer dan 100. Anders dan in voorgaande jaren gingen in dit jaar slechts enkele meldingen over het racistische karakter van de figuur Zwarte Piet. Het merendeel van de meldingen ging over discriminerende uitingen die zijn gedaan in de context van het debat, vooral in sociale media. Zo kwamen er meldingen binnen naar aanleiding van een Facebookpetitie genaamd 'Hervat de slavernij' en over racistische uitlatingen op diverse websites. Maar liefst 74 meldingen gingen over een tweet van ene @Imadima:

"Zucht, als ik die achterlijke reacties lees, denk ik waarom hadden Duitsers de Nederlanders niet vergast. Was de wereld stuk relaxter nu."

Het publieke debat over Zwarte Piet en een rapport van de Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie (ECRI) waarin de houding van de Nederlandse politiek ten aanzien van racisme bekritiseerd wordt, zorgen voor bredere aandacht voor racisme. Diverse ongepaste grappen van bekende Nederlanders, met racistische en discriminerende ondertoon, leidden tot veel reacties in de (sociale) media en tot meldingen bij RADAR. Zo kwamen er achttien meldingen binnen naar aanleiding van een filmpje dat Daphne Bunschoek toonde in het programma Volgende Week. Het filmpje bracht beelden uit het Sinterklaasjournaal in relatie met beelden uit een film waarin slaven worden afgeranseld. Presentator Gordon maakte een Chinese kandidaat belachelijk in het tv-programma Holland's Got Talent door opmerkingen over zijn afkomst te maken. Hierover ontving RADAR twintig meldingen. Deze meldingen verklaren deels de stijging die in 2013 zichtbaar is bij RADAR-cijfers onder het terrein *media*. De meldingen in relatie tot het maatschappelijke debat over Zwarte Piet zijn allemaal weggeschreven onder het terrein *publieke en politieke opinie*.

Politie

Sinds 2012 is een medewerker van RADAR verantwoordelijk voor de registratie van discriminatie-incidenten in het zaaksformulier in de voormalige politieregio Rotterdam-Rijnmond; in de politieregio Zuid-Holland-Zuid was dit al langer het geval. De politie-eenheid Rotterdam registreerde in de jaren 2011-2013 1225 discriminatie-incidenten tegen burgers. Het aantal neemt per jaar toe. Verdere analyse maakt duidelijk dat het aantal registraties in de periode 2011-2013 alleen toeneemt in de voormalige politieregio Rotterdam-Rijnmond. Vermoedelijk liggen hier verbeteringen in de manier van zoeken in 2012 (waaronder de aanstelling van een RADAR-medewerker) aan ten grondslag. Volgens de politie kan daarbij de interne aandacht voor discriminatie en actieve monitoring eraan hebben bijgedragen dat het aantal registraties toeneemt.

College voor de Rechten van de Mens

Zowel in 2011 als in 2012 ontving het College voor de Rechten van de Mens¹ 67 verzoeken om een oordeel van inwoners uit de politie-eenheid Rotterdam.² Landelijk was er sprake van een daling van het aantal ontvangen verzoeken, van 719 in 2011 naar 634 in 2012. In 2013 daalde dit aantal nog verder tot 498.³ Deze daling heeft niet perse te betekenen dat er minder discriminatie is. De afname wordt vermoedelijk veroorzaakt door een efficiënter werkproces, waarbij ‘kennelijk ongegronde’ verzoeken vaker door de Front Office worden afgewikkeld, en minder vaak leiden tot een verzoek om een oordeel. Ook draagt de verbeterde informatie op de website hier aan bij. In 2013 heeft de Front Office van het College wel veel meer vragen ontvangen dan in de jaren ervoor.

Gemeente Rotterdam: Panel Deurbeleid en meldingen discriminerende graffiti

Het Panel Deurbeleid Rotterdam registreerde in 2011 84 klachten; in 2012 waren dit 98 en in 2013 55 klachten. Na een stijging in 2012 is in 2013 dus een aanzienlijke daling van het aantal meldingen zichtbaar. Hiervoor is geen eenduidige verklaring te geven, maar verschillende factoren kunnen een rol spelen. Mogelijk was 2012 een uitzonderlijk jaar en nam het aantal meldingen toe door *sfeerbezoeken* die door het Panel werden georganiseerd en de publiciteit hieromheen. Ook de verminderde populariteit van sms kan een rol spelen, aangezien het Panel vooral veel meldingen per sms ontvangt.

In de gemeente Rotterdam werden door Roteb in de afgelopen drie jaar bijna 400 discriminerende graffiti teksten en/of tekens verwijderd; in 2011 waren dit er 114, in 2012 177 en in 2013 102. Ook hier was in 2012 sprake van een stijging.

1.2 Omnibusenquête: ervaren discriminatie Rotterdammers

Gemelde discriminatie-ervaringen (bij een ADV, politie, College voor de Rechten van de Mens of andere meldpunten) geven een beeld van de verschillende verschijningsvormen van ervaren discriminatie, ook wel de *aard* van discriminatie genoemd. Dat zegt weinig over *hoe vaak* discriminatie is ervaren, omdat slechts een klein deel van alle discriminatie-ervaringen ergens wordt gemeld. Onderzoek naar discriminatie-ervaringen onder een representatieve steekproef geeft wel inzicht in de omvang van ervaren discriminatie (zie bijlage 1 voor een toelichting op klachtencijfers en *enquêteonderzoek* naar discriminatie-ervaringen).

De Omnibusenquête is een jaarlijkse enquête die de afdeling Onderzoek en Business Intelligence van de gemeente Rotterdam houdt onder enkele duizenden steekproefsgewijs geselecteerde Rotterdammers. Op verzoek van RADAR zijn hierin enkele vragen over discriminatie opgenomen. De enquête wordt jaarlijks aan het begin van het jaar gehouden en de vragen hebben betrekking op het voorgaande jaar. De gegevens over 2013 (uit de Omnibusenquête 2014) zijn vanaf mei 2014 beschikbaar.

In 2012 gaf 19 procent van de Rotterdammers aan zich in het voorgaande jaar gediscrimineerd te hebben gevoeld. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2011 toen 16 procent van de respondenten zei discriminatie te hebben ervaren. Omgerekend naar het aantal inwoners van Rotterdam, betekent dit dat meer dan 100.000 Rotterdammers jaarlijks discriminatie ervaren. Een aantal dat in schril contrast staat met het aantal meldingen van discriminatie. In de

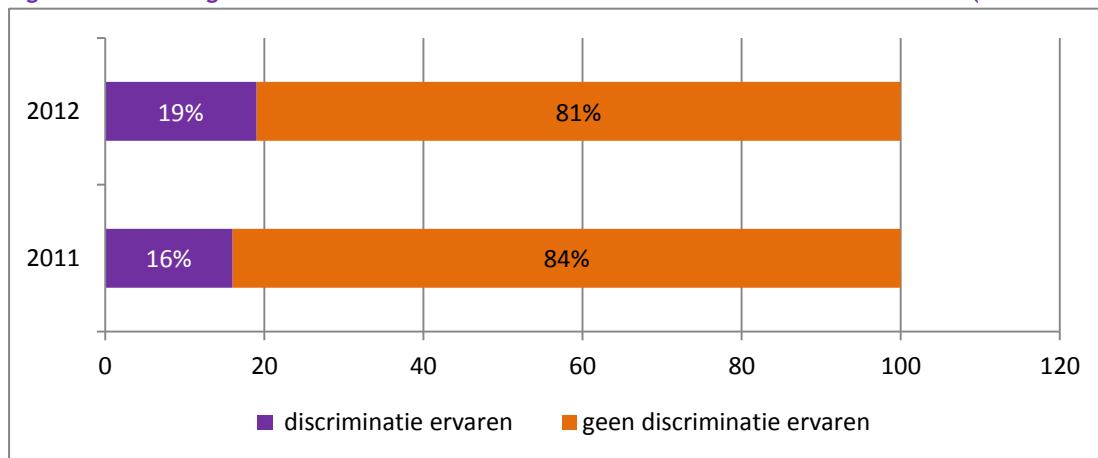
¹ In 2012 is de Commissie Gelijke Behandeling opgegaan in het College voor de Rechten van de Mens.

² Het aantal ingestroomde verzoeken om een oordeel is gebaseerd op de gegevens uit een databestand waarin enkel afgehandelde verzoeken om een oordeel zijn opgenomen. Dit betekent dat verzoeken om een oordeel die nog niet zijn afgehandeld, niet in deze Tabellen voorkomen. Om die reden zijn de aantallen ingestroomde verzoeken om een oordeel uit 2013 niet weergegeven in de Tabellen; veel daarvan zijn op moment van schrijven nog niet afgehandeld (d.d. 24/01/14).

³ College voor de Rechten van de Mens (2014) Jaarverslag 2013, Utrecht: College voor de Rechten van de Mens
College voor de Rechten van de Mens (2013) Jaarverslag 2012, Utrecht: College voor de Rechten van de Mens
en Commissie, Gelijke Behandeling (2012) Jaarverslag 2011, Utrecht: CGB.

Omnibussenquête zijn ook vragen gesteld over meldgedrag. Daaruit blijkt dat ongeveer 80 procent van de Rotterdammers met een discriminatie-ervaring dit nergens heeft gemeld. De meest genoemde reden voor het *niet* melden is dat 'melden toch niet helpt'.⁴

Figuur 2 Percentage Rotterdammers dat discriminatie heeft ervaren in 2011 en 2012 (Omnibussenquête)

1.3 Samenvatting en conclusie

- Het aantal meldingen bij RADAR en aantal registraties van discriminatie-incidenten bij de politie neemt toe. In de periode 2011-2013 ontvangt het meldpunt van RADAR in de politie-eenheid Rotterdam 1546 meldingen. Het aantal meldingen stijgt van 465 in 2011 naar 600 in 2013. Vooral in het najaar van 2013 neemt het aantal meldingen een hoge vlucht. Dit heeft alles te maken met het publieke debat over Zwarte Piet en racisme in Nederland, dat feller dan ooit tevoren wordt gevoerd.
- In het zaaksformulier van de politie worden in een periode van drie jaar 1225 discriminatie-incidenten geregistreerd. Ook hier neemt het aantal op jaarbasis toe: van 262 in 2011 naar 509 in 2013. De stijging wordt vermoedelijk (grotendeels) verklaard door verbeteringen in de manier van case screening.
- Bij het College voor de Rechten Mens komen zowel in 2011 als in 2012 67 verzoeken om een oordeel van inwoners van de politie-eenheid Rotterdam binnen.
- Voor de gemeente Rotterdam zijn aanvullende meldgegevens beschikbaar. In de afgelopen drie jaar waren er 242 meldingen bij het Panel Deurbeleid over discriminatie in de Rotterdamse horeca. Deze meldingen gaan voornamelijk over weigeringen aan de deur. De reinigingsdienst Roteb kreeg in de periode 2011-2013 343 meldingen van discriminerende graffiti. Zowel bij het Panel Deurbeleid als bij de Roteb nam het aantal meldingen toe in 2012 om in 2013 te dalen tot onder het niveau van 2011.
- Er zijn veel meer discriminatie-ervaringen dan uit meldingen en registraties blijkt. Die conclusie trekken we op basis van de resultaten van onderzoek naar discriminatie-ervaringen in de gemeente Rotterdam. Uit de (jaarlijkse) Omnibussenquête blijkt dat in 2012 maar liefst 19 procent van de Rotterdammers discriminatie ervoer. Omgerekend betekent dit dat meer dan 100.000 Rotterdammers in aanraking kwam met discriminatie. Dit aantal komt niet in de buurt van de geregistreerde meldingen door RADAR, de politie en andere organisaties.

⁴ RADAR (2012) Feitenkaart discriminatie 2012, over de gemeente Rotterdam en de regio's Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland Zuid en Centrum voor onderzoek en statistiek (2013), Feitenkaart Rotterdammers over hun stad: Omnibussenquête 2012, Gemeente Rotterdam.

- Dat niet alle ervaringen worden gemeld heeft te maken met meldingsbereidheid, maar ook met een gebrek aan kennis over waar discriminatie kan worden gemeld. Uit de Omnibusenquête blijkt dat 80 procent van de mensen met een discriminatie-ervaring dit nergens heeft gemeld, vooral vanuit de gedachte dat 'melden toch niet helpt'. Vanwege de onderrapportage geven cijfers van meldingen slechts een indicatie en zeggen zij niets over *hoe vaak* discriminatie voorkomt.

Hoofdstuk 2 Discriminatiegronden

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

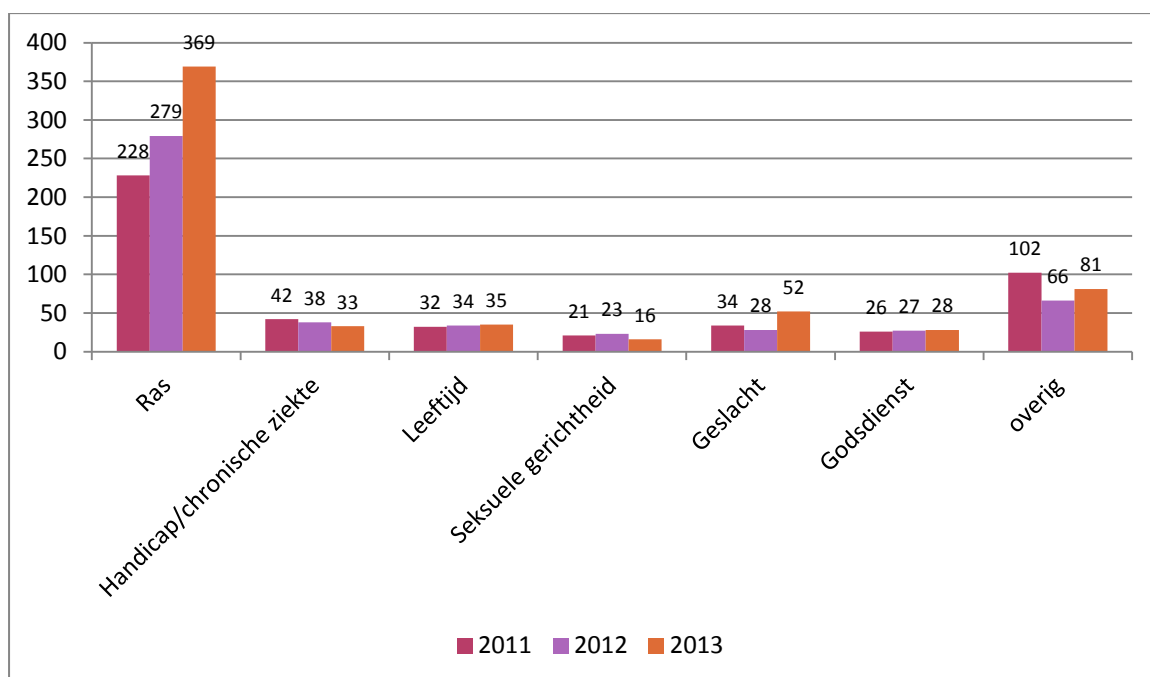
2.1 Over welke gronden wordt discriminatie gemeld?

Mensen kunnen discriminatie ervaren op basis van diverse persoonskenmerken, de zogenoemde discriminatiegronden. Wordt iemand anders behandeld vanwege huidkleur of afkomst, dan valt dit wettelijk gezien onder discriminatie op grond van 'ras'. Discriminatie kan ook voorkomen op grond van leeftijd, bijvoorbeeld wanneer iemand te oud wordt gevonden voor een bepaalde baan. En als vrouwen met hoofddoek geweigerd worden in een sportschool wijst dit op (indirecte) discriminatie op grond van godsdienst.

De discriminatiegronden die de verschillende instellingen registreren lopen uiteen, wat voortkomt uit hun (wettelijke) taken. Zo zijn voor de politie de strafrechtelijk vastgelegde discriminatiegronden van toepassing (ras, godsdienst en levensovertuiging, seksuele gerichtheid, handicap en geslacht), terwijl het College voor de Rechten van de Mens de gronden hanteert die in de gelijke behandelingswetgeving zijn opgenomen (in aanvulling op het strafrecht zijn dat onder andere leeftijd, nationaliteit en burgerlijke staat). Antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) zoals RADAR registreren alle wettelijk vastgelegde discriminatiegronden.

2.1.1 RADAR: meer meldingen over discriminatie op grond van ras

Figuur 3 Aantal klachten/meldingen RADAR, naar (meest geregistreerde) grond

Net als bij andere ADV's, gaan bij RADAR sinds jaar en dag de meeste meldingen over discriminatie op grond van ras. In 2011 gaat 47 procent van de meldingen over *racisme*, in 2013 is dit opgelopen tot 60 procent. Ook in absolute zin is er sprake van een stijging. Zoals eerder beschreven heeft het felle publieke debat over Zwarte Piet en racisme in het najaar van 2013 tot veel extra meldingen over rassendiscriminatie geleid. Maar nog altijd gaan de meeste meldingen over ervaringen die los van dat debat staan. Alvast vooruitlopend op hoofdstuk 3 en 4 kan vermeld worden dat veel meldingen gaan over discriminatie op de arbeidsmarkt en in de woonomgeving. Mensen voelen zich anders behandeld vanwege hun etniciteit, onheus bejegend vanwege hun donkere huidskleur en worden uitgescholden omdat zij 'buitenlander' zouden zijn.

Een vrouw meldt dat haar zoontje op school anders wordt behandeld vanwege zijn huidskleur. Als enig donkere kind in de klas wordt hij door klasgenoten buitengesloten. Hij is vaak betrokken bij vechtpartijen en krijgt dan altijd als enige straf. (Registratie RADAR)

Op (grote) afstand van het aantal meldingen over discriminatie op grond van ras, zijn er bij RADAR meldingen over uiteenlopende gronden, vooral leeftijd, geslacht, godsdienst, seksuele gerichtheid en handicap/chronische ziekte. De aantallen schommelen licht door de jaren heen. Zo neemt in 2013 het aantal meldingen over discriminatie op grond van geslacht relatief toe: van 6 procent in 2012 naar 8 procent in 2013. Terwijl het aandeel meldingen over discriminatie op grond van handicap iets afneemt: van 8 procent in 2012 naar 5 procent in 2013. Ook over leeftijdsdiscriminatie kwamen relatief minder meldingen binnen: het aantal varieert van 32 tot 35 meldingen op jaarbasis. Meldingen over discriminatie op niet-wettelijke gronden (bijvoorbeeld op grond van uiterlijk) dalen aanzienlijk van 84 in 2011 naar 52 in 2012 en 62 in 2013.

Een vrouw heeft MS. Ze heeft lichamelijke klachten gehad en is daarvan weer redelijk hersteld. De vrouw vermoedt dat haar werkgever haar vanwege haar ziekte probeert weg te pesten door haar allerlei taken te geven die fysiek te belastend voor haar zijn. (Registratie RADAR, over discriminatie op grond van handicap/chronische ziekte)

Betekent de verdeling van de meldingen over de discriminatiegronden ook dat discriminatie op grond van ras vaker voorkomt? Dat is goed mogelijk. Een andere mogelijkheid is dat discriminatie op grond van ras eerder wordt herkend en/of dat mensen eerder geneigd zijn dit te melden. De ervaring leert dat de term discriminatie vaker wordt geassocieerd met *racisme* dan met ongelijke behandeling op andere gronden.

Discriminatie van moslims

In totaal ontving RADAR in de politie-eenheid Rotterdam in de jaren 2011, 2012 en 2013 81 meldingen over discriminatie op grond van godsdienst. Het aantal meldingen per jaar is vrij stabiel. Van de 81 meldingen gaan er 56 (iets minder dan driekwart) over discriminatie op grond van het islamitische geloof (het gaat om 3,6 procent van het totaal aantal meldingen). Opvallend vaak, namelijk in bijna de helft van de gevallen (26), hebben deze meldingen te maken met het dragen van een hoofddoek. Vrouwen krijgen tijdens een sollicitatie te horen dat zij niet bij het bedrijf kunnen werken als zij hun hoofddoek dragen of mogen met een hoofddoek niet sporten. Nog eens 10 meldingen hebben te maken met ongelijke behandeling of onheuse bejegening in relatie tot andere islamitische gebruiken, zoals het niet schudden van handen, het niet eten van varkensvlees en het dragen van een baard. De andere meldingen gaan over negatieve bejegening, uitsluiting en stigmatisering van moslims in het algemeen.

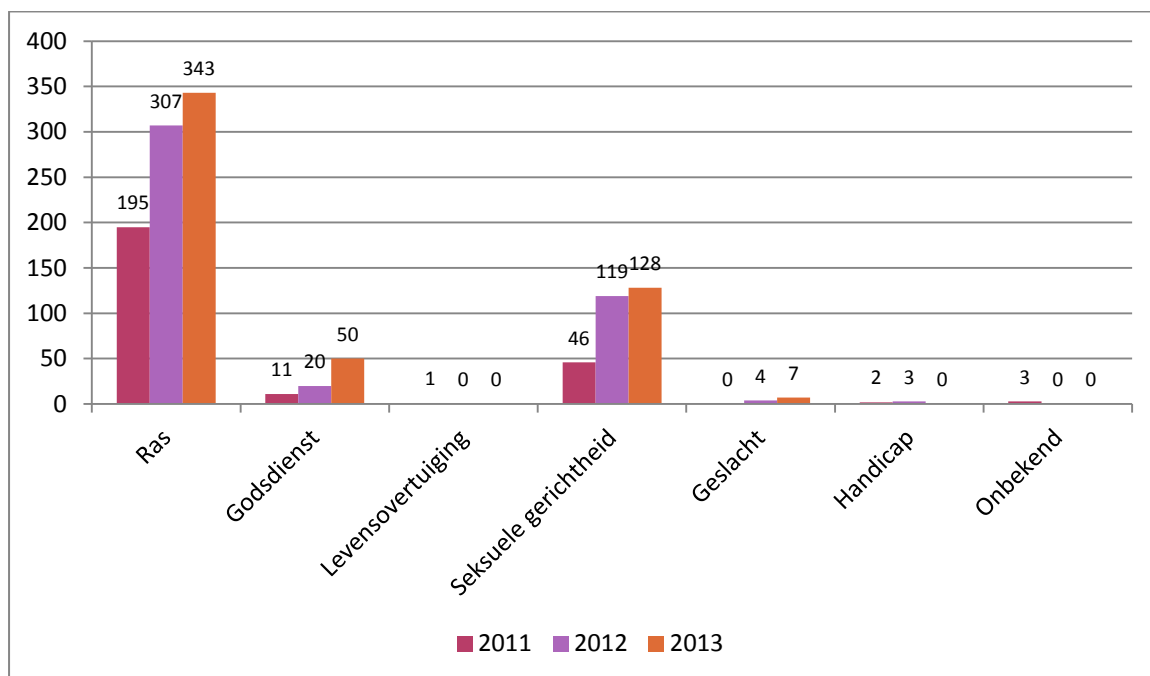
Een derde van de meldingen in de afgelopen drie jaar gaat over een discriminatie-ervaring op de arbeidsmarkt. Deze meldingen hebben te maken met de toegang tot de arbeidsmarkt en tot stages en met de kansen op promotie. Acht meldingen gaan over incidenten in het onderwijs. De andere meldingen spelen zich af op diverse terreinen, op straat, in het openbaar vervoer of de gezondheidszorg. Ook zijn er meldingen van stigmatiserende teksten op websites of in het politieke debat. Zo is er eind 2013 ophef over een 'anti-islamsticker' van Geert Wilders.

Een vrouw meldt dat zij op straat wordt lastig gevallen door een groepje jongens. Zij schelden haar regelmatig uit voor "pinguïn", lopen achter haar aan en doen dan een pinguïn na en roepen "ga terug naar je eigen land". De vrouw draagt een hoofddoek en lange, donkere kleding. (registratie politie)

Ook de politie registreert discriminatie op grond van godsdienst. In de jaren 2011, 2012 en 2013 waren dat er precies evenveel als RADAR: 81. Vanaf het jaar 2013 wordt in het zaaksformulier bijgehouden om welke godsdienst het gaat. Dat maakt duidelijk dat in 2013 van de 50 registraties van godsdienstdiscriminatie er 31 over discriminatie van moslims gaan (het gaat om 6% van het totaal aantal registraties in 2013). Het betreft beledigingen (20), mishandelingen (5) en/of vernielingen (2) waarbij discriminerende opmerkingen worden gemaakt over het islamitische geloof van de gedupeerde. Die opmerkingen worden vaak gemaakt in de context van een burenruzie of een ruzie op straat of via sociale media. Uit verschillende meldingen blijkt dat mensen die zichtbaar islamitisch gekleed gaan (door bijvoorbeeld het dragen van een hoofddoek) daardoor kunnen worden gepest of uitgesloten. Twee registraties gaan over vernielingen die zijn aangebracht aan een moskee waarbij een discriminatoir motief wordt vermoed.

2.1.2 Politie: vooral ras en seksuele gerichtheid

Figuur 4 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar grond⁵

Twee discriminatiegronden springen eruit in de discriminatie-incidenten die zijn geregistreerd door de politie: ras is veruit het meest geregistreerd (845 registraties in drie jaar, 68 procent van het totale aantal registraties), op enige afstand gevolgd door seksuele gerichtheid (293 registraties in drie jaar, 23 procent van het totale aantal registraties). Dit komt overeen met het landelijke beeld. Het aantal registraties op beide gronden is in de rapportageperiode toegenomen zoals in bovenstaande grafiek is te zien. De grootste stijging van incidenten op deze gronden is zichtbaar in 2012 en waarschijnlijk deels te verklaren door de nieuwe aanpak van de case screening in Rotterdam-Rijnmond en de interne actieve monitoring bij de politie. De stijging van het aantal incidenten op grond van seksuele gerichtheid in 2013 heeft daarnaast mogelijk te maken met de aftrap van Roze in Blauw in de politie-eenheid, waaronder tevens de introductie van een speciaal regionaal telefoonnummer voor LHBT's die aangifte willen doen van discriminatie valt. In 2012

⁵ In dit rapport gelden de categorieën die in 2012 door het Landelijk Expertise Centrum Diversiteit (LECD) van de politie in het zaakoverzicht zijn vastgelegd als uitgangspunt. Categorieën die in 2011 nog werden gebruikt (nationaliteit en antisemitisme) zijn daarom toegevoegd aan de categorie ras.

leidde het wegpesten van een Utrechts homostel tot veel ophef in politiek en media en ook dat heeft mogelijk als katalysator voor meldingen en aangiften gewerkt.

De meeste discriminatie-incidenten met betrekking tot de grond ras hebben te maken met de etniciteit/huidskleur van de gedupeerde. In 2013 waren de meeste incidenten gericht tegen (vermeende) niet-westerse allochtonen en/of mensen met een donkere huidskleur. Vijftien incidenten waren gericht tegen zogenaamde *westerse allochtonen*, vooral mensen van Poolse afkomst. Een kwart van de incidenten heeft het label 'Joods' toegekend gekregen. Hierover is meer te lezen in onderstaand kader. In eerdere jaren werd in het zaaksformulier geen onderverdeling in subcategorieën gemaakt.

Hoewel het aantal registraties over de grond ras is gestegen, is deze categorie een steeds kleiner deel van het totaal aantal registraties gaan uitmaken omdat het aantal registraties van discriminatie-incidenten op andere gronden toenam. Zo nam het aantal registraties met de grond godsdienst in 2013 beduidend toe (20 in 2012, 50 in 2013). Ook verhoudingsgewijs is er in 2013 sprake van een toename (van 4 naar 9 procent). Deze stijging wordt deels verklaard door een wijziging in de registratie: in 2012 kon er slechts één discriminatiegrond per registratie worden geselecteerd, in 2013 konden er meerdere discriminatiegronden tegelijk worden aangekruist in het zaaksformulier. In 2013 gaan er in totaal 12 registraties zowel over discriminatie op grond van ras als over discriminatie op grond van godsdienst. Het is mogelijk dat in vergelijkbare situaties in 2012 alleen gekozen is voor 'ras', waardoor godsdienstdiscriminatie lager uitviel.

De discriminatiegronden levensovertuiging, handicap en geslacht komen maar heel weinig voor in de registraties van politie-eenheid Rotterdam. Dit is onveranderd in de rapportageperiode. Het is niet duidelijk waarom dit zo is.

Antisemitisme

Volgens de wet (zowel strafrecht als civiel recht) is antisemitisme geen aparte discriminatiegrond. Antisemitisme is, kort gezegd, discriminatie van Joden op grond van hun ras en/of hun godsdienst. Zowel bij RADAR als bij de politie-eenheid Rotterdam worden meldingen over antisemitisme sinds 2012 niet meer als aparte grond geregistreerd, maar ondergebracht als subcategorie van ras (als ze gaan over discriminatie van Joden als 'volk') of godsdienst (als ze betrekking hebben op discriminatie wegens het joodse geloof).

De politie-eenheid Rotterdam registreerde in de rapportageperiode in 2011 68 incidenten in een categorie 'Joods', in 2012 waren dat er 70⁶ en in 2013 95. Veel van deze registraties gaan over bekladdingen met hakenkruisen of situaties waarin het woord 'Jood' als scheldwoord is gebruikt. Omdat 'Jood', net als 'homo', in onze samenleving als willekeurig scheldwoord wordt gebruikt, zonder dat dit gericht is tegen een persoon met een Joodse achtergrond, is het de vraag in hoeverre er altijd sprake is van antisemitisme wanneer mensen voor 'Jood' worden uitgescholden. Inhoudelijke bestudering van de registraties in 2013 leert dat van 60 van de 95 incidenten het niet aannemelijk is dat die gericht waren tegen mensen met een Joodse achtergrond. Het gaat hierbij om registraties van bekladdingen met hakenkruisen die zijn aangetroffen op niet-joodse objecten, zoals muurtjes, lantaarnpalen en willekeurig uitgekozen auto's. Van nog eens 20 registraties is het op basis van de beschikbare informatie niet mogelijk om daar verdere conclusies aan te verbinden.

Van 10 geregistreerde incidenten is het antisemitische karakter na bestudering van de omschrijving in het zaaksformulier aannemelijk bevonden. Het gaat in één geval om een oorlogsmonument

⁶ Met de kanttekening dat antisemitische incidenten in Zuid-Holland zonder subcategorie in de categorie ras zijn ondergebracht en het genoemde aantal alleen Rotterdam-Rijnmond betreft.

waarop hakenkruisen zijn geklad (een 'doelbekladding'). Van acht registraties van belediging, bedreiging of mishandeling is geconcludeerd dat die gericht zijn tegen een (vermeend) Joods persoon of wordt er duidelijk aan het Joodse volk gerefereerd. Zo zegt een bezoeker van een verzorgingshuis "Heil Hitler" tegen een Joodse bewoner. En wordt een beveiligder door een winkeldief uitgescholden: "Je hebt een Jodenneus! Ze zijn jou vergeten te vergassen!"

Een Joodse vrouw wordt op haar eigen verjaardagsfeestje geconfronteerd met antisemitische uitspraken over de SS en de Jodenvervolging. Als zij na een tijdje die bezoekers vraagt om te vertrekken, zegt één van hen: "Je kan aan het gas, we blijven!" (registraties politie-eenheid Rotterdam)

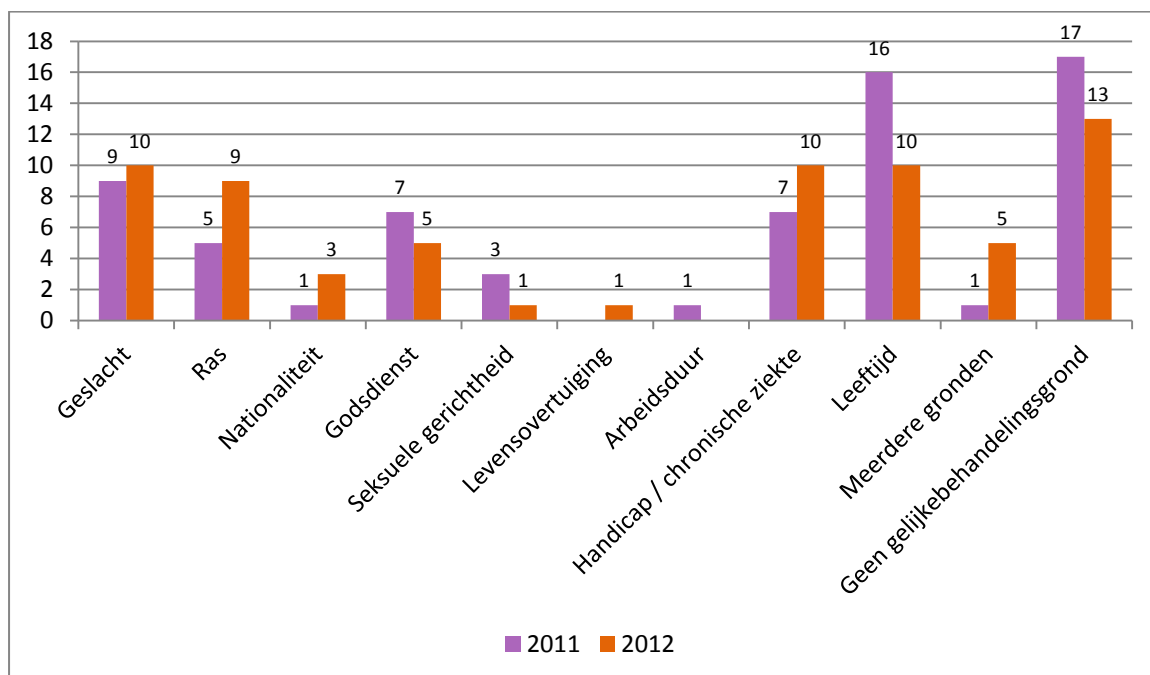
Nog eens vijf antisemitische uitingen zijn gerelateerd aan voetbal. Denk hierbij aan spreekkoren tijdens een wedstrijd of op straat of scheldpartijen in en om het stadion.

Bij RADAR komen weinig meldingen binnen over discriminatie van Joden: 4 in 2011, 4 in 2012 en 1 in 2013. Bekladdingen met hakenkruisen worden bij RADAR in de regel gecategoriseerd als discriminatie op grond van ras, omdat deze niet uitsluitend tegen Joden gericht zijn. De zogenaamde doelbekladdingen (hakenkruisen op woningen van Joodse eigenaren, synagogen, Joodse begraafplaatsen of andere symbolische plaatsen) krijgen daarbij de speciale aantekening antisemitisme.

Cliënt vertelt dat haar zoon van 13 jaar op school wordt gepest. In de klas zitten voornamelijk jongens met een Marokkaanse achtergrond. Volgens cliënt wordt haar kind al vanaf de basisschool gepest vanwege zijn Joodse afkomst. Cliënt vertelt dat de schoolleiding niet veel aan dit probleem doet (registratie RADAR)

2.1.3 College voor de Rechten van de Mens: diverse gronden

Figuur 5 Aantal verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens, naar grond

Zowel in 2011 als in 2012 ontving het College 67 verzoeken om een oordeel van inwoners van de politie-eenheid Rotterdam. Bovenstaande grafiek toont de verdeling van deze verzoeken naar

discriminatiegrond. De kleine aantallen maken het onverantwoord om in termen van trends te spreken. Opvallend is dat er in 2011 relatief veel verzoeken werden ingediend over leeftijdsdiscriminatie, ook in vergelijking met het landelijke beeld. Het aantal verzoeken over leeftijdsdiscriminatie daalde in 2012. Landelijk gezien was er bij het College in de periode 2011-2012 juist sprake van een relatieve toename van verzoeken met betrekking tot de grond leeftijd.

In beide jaren zijn er relatief veel verzoeken om een oordeel ingediend die niet raken aan een discriminatiegrond die is opgenomen in de gelijke behandelingswetgeving. Deze verzoeken zijn daarom niet door het College in behandeling genomen. Onderstaande casus is een voorbeeld van een verzoek dat wel tot een oordeel heeft geleid.

Een 39-jarige vrouw heeft bij een makelaar gesolliciteerd naar de functie van medewerker makelaardij en/of (beginnend) makelaar. In de personeelsadvertentie waarop de vrouw heeft gereageerd, stond geen leeftijdseis. Het makelaarskantoor heeft na de sollicitatie van de vrouw opnieuw een advertentie in de krant geplaatst waarin een leeftijdseis van 20 tot 30 jaar was opgenomen. Hierna is verzoekster afgewezen voor de functie. (College voor de Rechten van de Mens, Oordeel 2012-25)

2.1.4 Meldingen bij Panel Deurbeleid gaan vooral over ras

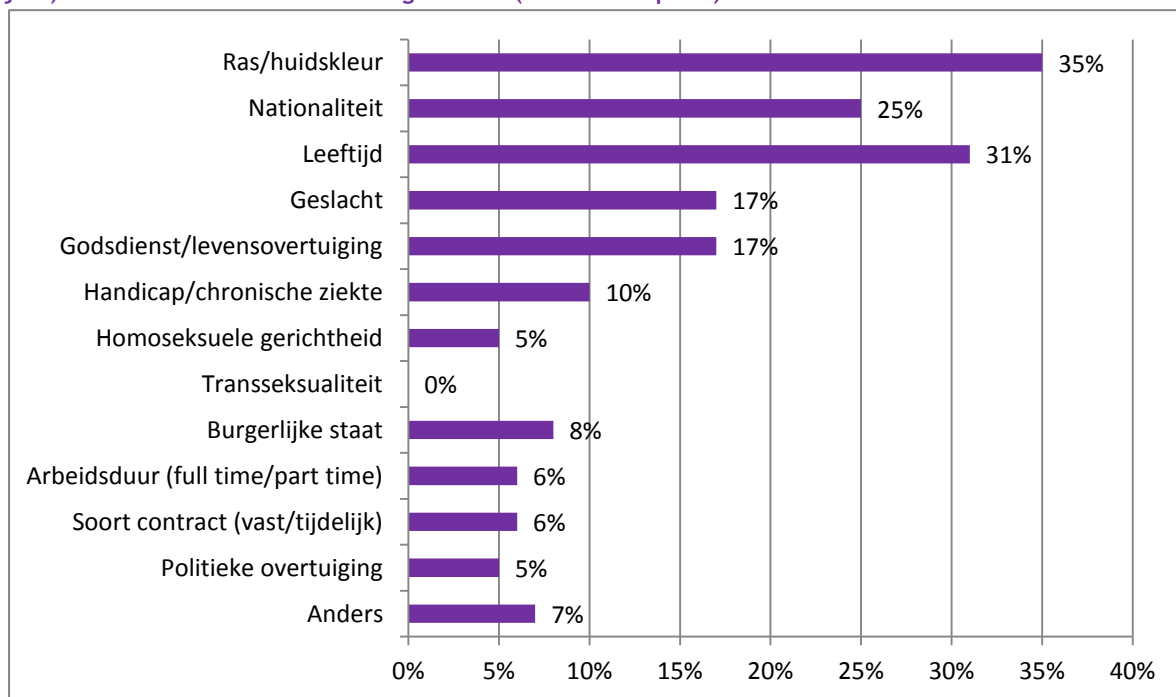
Uit de cijfers van het Panel Deurbeleid Rotterdam blijkt dat meldingen voor het grootste deel betrekking hebben op discriminatie op grond van ras (54% in 2011, 77% in 2012 en 69% in 2013). Melders hebben de indruk dat ze een horecagelegenheid niet binnenkomen vanwege hun huidskleur of (vermeende) etnische achtergrond. Het aantal meldingen bij het Panel nam in 2013 aanzienlijk af, een daling die vooral zichtbaar is op de grond ras. Opvallend is dat in 2011 ook twaalf maal discriminatie op grond van seksuele gerichtheid werd gemeld, terwijl dit in 2012 (2) en 2013 (0) nauwelijks meer voorkwam. Meldingen over onderscheid naar geslacht zijn ook afgenomen in de rapportageperiode. Hierbij gaat het vaak om entreedifferentiatie, waarbij mannen niet geweigerd worden aan de deur maar andere voorwaarden krijgen opgelegd dan vrouwen (bijvoorbeeld het moeten betalen van entree).

Een vrouw wil met twee (homoseksuele) vrienden een gay café binnen. Het gezelschap krijgt te horen dat de mannen welkom zijn, maar vrouwen niet. (Registratie RADAR)

2.2 Omnibusenquête: vooral discriminatie op grond van ras

Meer dan een derde van de Rotterdammers die in de Omnibusenquête aangeven discriminatie te hebben ervaren in de voorgaande twaalf maanden, noemt ras/huidskleur als een van de gronden waarop zij gediscrimineerd werden (cijfers over 2012). Nog eens een kwart voelde zich gediscrimineerd op grond van nationaliteit. Voor de wet zijn ras en nationaliteit verschillende gronden, maar voor veel respondenten is dit onderscheid waarschijnlijk niet helder. Het is dan ook goed mogelijk dat respondenten nationaliteit hebben ingevuld waar ras/huidskleur van toepassing was of dat zij beide gronden hebben aangevinkt. Het is in ieder geval aannemelijk dat de grond ras/huidskleur nog vaker van toepassing is dan uit onderstaande grafiek blijkt. Ook in 2011 was ras/huidskleur de meest dominante discriminatiegrond (zie tabel 7 in bijlage 2). Verder valt op dat leeftijd als grond waarop discriminatie is ervaren aanzienlijk toenam van 19 procent in 2011 naar 31 procent in 2012. De andere gronden zijn veel minder goed vertegenwoordigd, al is het goed om ze in perspectief te plaatsen. Zo ervaart in 2012 bijna 10 procent van de Rotterdammers discriminatie op grond van handicap en heeft 5 procent ervaring met homodiscriminatie. Welk deel van de Rotterdammers heeft een handicap en welk deel is homoseksueel? Verhoudingsgewijs kan het aantal discriminatie-ervaringen op deze gronden dan wellicht toch ongunstiger uitpakken dan op het eerste gezicht lijkt.

Figuur 6 Grond waarop men zich gediscrimineerd voelde, naar percentage van de Rotterdammers (16-85 jaar) met een discriminatie-ervaring in 2012 (Omnibusenquête)⁷

2.3 Samenvatting en conclusie

- Discriminatie wordt overwegend ervaren op grond van ras, huidskleur of herkomst. Dat blijkt uit de beschikbare gegevens over discriminatie in de politie-eenheid Rotterdam. Zowel bij RADAR (876 meldingen in drie jaar; 55 procent van het totaal), als bij de politie (845 registraties in drie jaar; 68 procent van het totaal) en het Panel Deurbeleid (161 meldingen in drie jaar; 67 procent van het totaal) gaan de meeste meldingen en registraties over discriminatie op deze grond. In de periode 2011-2013 is er bij RADAR en de politie sprake van een stijging van meldingen en registraties van dit soort incidenten. Bij RADAR is deze stijging in 2013 onlosmakelijke verbonden met het publieke debat over Zwarte Piet en racisme.
- De oververtegenwoordiging van racisme in de registraties komt overeen met de ervaren discriminatie zoals gerapporteerd in het bevolkingsonderzoek van de gemeente Rotterdam. In de Omnibusenquête van de gemeente Rotterdam wordt ras/huidskleur namelijk het meest genoemd als grond waarop Rotterdammers discriminatie ervaren. Iets minder dan een kwart van de registraties van de politie gaat over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid. Ook dit aantal steeg in de rapportageperiode. De stijging is waarschijnlijk (deels) te wijten aan een verbetering van de manier van *case screening* in 2012 en de aftrap van Roze in Blauw. Bij RADAR is het aantal meldingen over homodiscriminatie beperkter. Uit de Omnibusenquête van de gemeente Rotterdam blijkt dat 5 procent van de Rotterdammers met een discriminatie-ervaring zich gediscrimineerd voelde op grond van zijn/haar seksuele gerichtheid, waarbij nog opgemerkt kan worden dat naar schatting slechts 5 tot 10 procent van alle Nederlanders (en dus waarschijnlijk ook Rotterdammers) homoseksueel is.

⁷ Omdat in 2011 nog een andere categorisering werd gehanteerd, zijn hier alleen de gegevens uit 2012 opgenomen. Zie Tabel 7 in Bijlage 2 voor een overzicht van de gegevens uit 2011 en 2012.

- De andere discriminatiegronden komen minder vaak voor in de cijfers: bij RADAR gaat 1 tot 10 procent van de meldingen over discriminatiegronden als leeftijd, geslacht, handicap en godsdienst. Bij de politie zijn er nauwelijks registraties over andere gronden dan ras, seksuele gerichtheid en een aantal over godsdienst. Bij het College voor de Rechten van de Mens laten de verzoeken om een oordeel uit de politie-eenheid Rotterdam een iets gevarieerder beeld zien. De discriminatiegrond ras komt daar ongeveer even vaak voor als de gronden leeftijd, geslacht, handicap en chronische ziekte. In 2011 was het aandeel verzoeken om een oordeel over leeftijdsdiscriminatie opvallend hoog. Ook uit de Omnibusenquête (2012) van de gemeente Rotterdam blijkt dat een aanzienlijk deel van de Rotterdammers een ervaring had met leeftijdsdiscriminatie. En als we dit onderzoek als vertrekpunt nemen, dan is de discriminatiegrond geslacht duidelijk ondervetegenwoordigd in de meldcijfers.

Hoofdstuk 3 Maatschappelijke terreinen

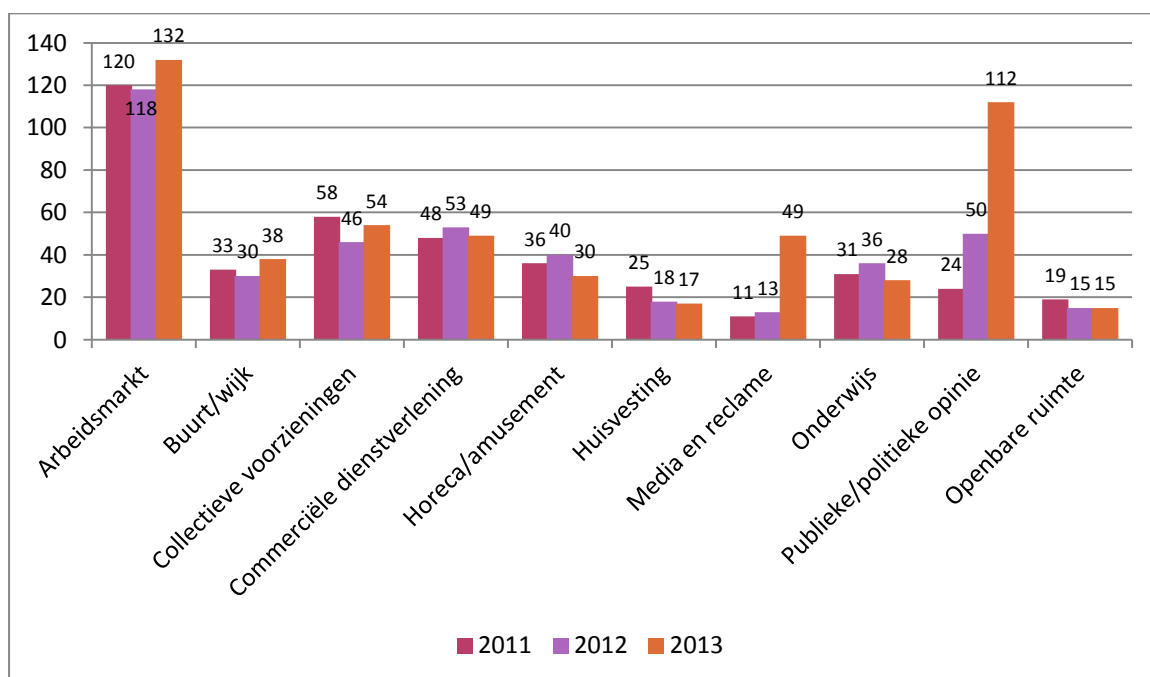
vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

3.1 Over welke terreinen wordt discriminatie gemeld?

Discriminatie kan zich voordoen op diverse maatschappelijke terreinen, bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt, in het onderwijs of in de openbare ruimte. Organisaties die discriminatiemeldingen registreren geven aan op welk maatschappelijk terrein of welk type locatie de melding betrekking heeft. De terreinen dan wel locaties hangen samen met de wettelijke basis waarop de instellingen opereren en de taken die zij vervullen. Zo zijn de terreinen die het College voor de Rechten van de Mens hanteert, vastgelegd in de gelijke behandelingswetgeving en hanteren ADV's daarnaast de terreinen die voor het strafrecht van toepassing zijn. De politie registreert voornamelijk concrete locaties. Zie voor de tabellen bij dit hoofdstuk bijlage 2, tabel 8 tot en met 15.

3.1.1 RADAR: veel meldingen over arbeidsmarkt

Figuur 7 Aantal klachten/meldingen, naar terrein (meest genoemd)

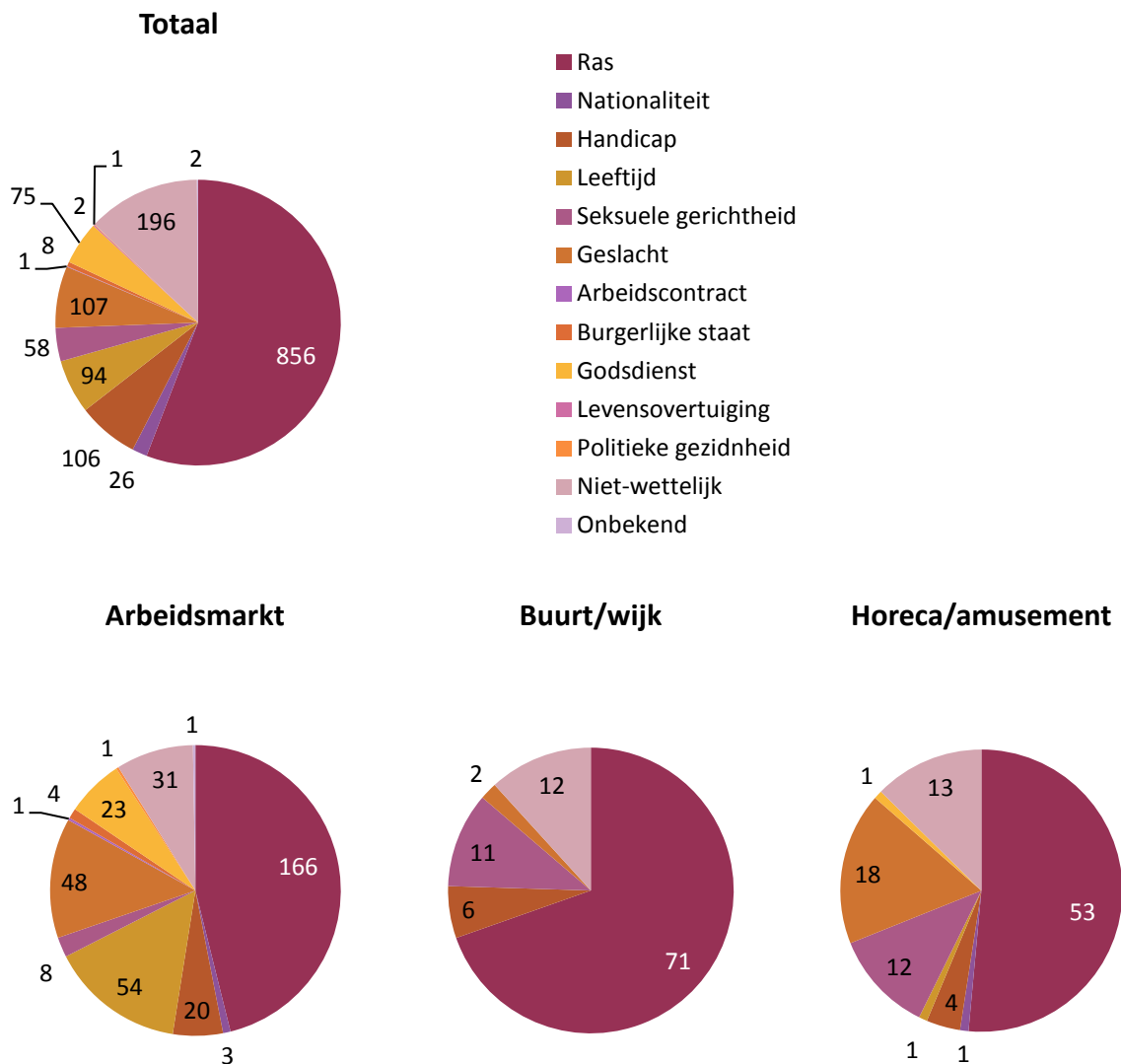
Bijna een kwart van de meldingen die RADAR ontving in de periode 2011-2013 heeft betrekking op de arbeidsmarkt (370 meldingen in drie jaar). Het gaat bijvoorbeeld om mensen die zich gediscrimineerd voelen bij een sollicitatie of door collega's of klanten tijdens hun werk. Het aantal meldingen over discriminatie op de arbeidsmarkt vertoont geen duidelijke ontwikkeling in de rapportageperiode, hoewel sprake is van een stijging in 2013. Op de meeste maatschappelijke terreinen is een redelijk stabiel beeld zichtbaar, zoals bij collectieve voorzieningen (voorzieningen die van 'overheidszijde zijn geregeld') en commerciële dienstverlening, die relatief veel in de registraties voorkomen. Op het terrein huisvesting is het aantal meldingen gedaald in de rapportageperiode.

Bovenstaande grafiek laat zien dat meldingen bij RADAR over discriminatie op het maatschappelijk terrein publieke/politieke opinie een opmerkelijke stijging kenden in 2012 en vooral in 2013. In 2012 stoorden mensen zich aan het meldpunt van de PVV waar overlast van Midden- en Oost-Europeanen gemeld kon worden. Ook het Sinterklaasfeest zorgde in dat jaar voor een heel aantal meldingen. In 2013 was de stijging vrijwel geheel te wijten aan het debat over Zwarte Piet en

racisme dat Nederland in de laatste maanden van het jaar in zijn greep had. Voor het terrein media en reclame was in 2013 een flinke stijging zichtbaar. Deze wordt verklaard door meldingen over racistische opmerkingen door bekende personen in de media. De opmerkingen trokken veel aandacht, ook in de context van het verhitte maatschappelijke debat. Zie het kader op pagina 9.

Wanneer we per terrein kijken op welke discriminatiegrond meldingen bij RADAR betrekking hebben, dan wordt op elk terrein een specifieke verdeling zichtbaar.

Figuur 8 Aantal klachten/meldingen RADAR, naar terrein, 2011-2013

Arbeidsmarkt: verhoudingsgewijs veel meldingen over leeftijd en geslacht

Figuur 8 toont de verdeling van het totaal aantal meldingen bij RADAR naar discriminatiegrond. Daaronder is de verdeling te zien over de terreinen arbeidsmarkt, buurt/wijk en horeca/amusement. Wat opvalt, is dat de meldingen over discriminatie op de arbeidsmarkt, vergeleken met het totaal, vaker over discriminatie op grond van leeftijd en geslacht gaan en minder vaak over ras. Hoewel nog steeds de meeste meldingen over discriminatie op grond van ras gaan. Leeftijdsdiscriminatie op de arbeidsmarkt is de laatste jaren een veelbesproken onderwerp, zeker in het licht van de hoge werkloosheid en de verhoging van de pensioenleeftijd. Deze cijfers illustreren dat leeftijdsdiscriminatie vooral op de arbeidsmarkt speelt. Het is echter ook denkbaar

dat mensen alerter zijn op leeftijdsdiscriminatie op de arbeidsmarkt en/of dat de meldingsbereidheid hierbij groter is. Meldingen van discriminatie op grond van geslacht op de arbeidsmarkt hebben vaak te maken met vacatureteksten waarin specifiek om een man of vrouw wordt gevraagd. Meldingen over deze grond hebben ook betrekking op zwangerschap. Een werkgever verlengt bijvoorbeeld een tijdelijk contract niet (vermoedelijk) vanwege de zwangerschap van de werknemer. In een andere situatie komt een vrouw na haar zwangerschapsverlof terug, maar krijgt om voor haar onduidelijke redenen haar oude functie niet terug.

Een vrouw meldt bij haar leidinggevende dat ze zwanger is. Zij feliciteert haar en zegt dat ze zich geen zorgen hoeft te maken over haar baan. Korte tijd later krijgt ze te horen dat haar contract niet verlengd wordt, omdat dat vanwege haar zwangerschap zakelijk gezien de beste beslissing is voor de werkgever. (Registratie RADAR)

Buurt/wijk: burenruzies en pesten

Meldingen over discriminatie in de buurt/wijk gaan naar verhouding vaker over ras en seksuele gerichtheid. RADAR krijgt in de afgelopen drie jaar 101 meldingen over discriminatie in de buurt/wijk. Zeventig procent van de meldingen gaat over discriminatie op grond van ras, ongeveer 10 procent gaat over homodiscriminatie. Het betreft vaak ruzies tussen burens of buurtgenoten, waarbij op enig moment sprake is van discriminerende uitingen. Buren schelden elkaar uit en refereren daarbij aan huidskleur, afkomst of seksuele gerichtheid. Ook komt het voor dat homostellen of gezinnen uit een etnische minderheidsgroep doelwit zijn van pesterijen of bedreigingen in hun eigen buurt. Zie voor meer informatie het kader op pagina 26.

Uitgaansleven: discriminatie op grond van ras, seksuele gerichtheid en geslacht

Het laatste cirkeldiagram gaat over discriminatie in het uitgaansleven. Ruim de helft van de meldingen gaat over discriminatie op grond van ras (53 meldingen van de 106 in afgelopen drie jaar). Meldingen over discriminatie op grond van geslacht en seksuele gerichtheid komen hier relatief veel voor. Lesbiennes worden bijvoorbeeld geweigerd in een homobar (discriminatie op grond van geslacht).

Collectieve en commerciële dienstverleners: overheidsinstanties en babymelkpoeder

RADAR krijgt in de afgelopen drie jaar 158 meldingen over discriminatie door voorzieningen die van overheidszijde zijn geregeld. Op dit terrein *collectieve voorzieningen* gaan relatief veel meldingen over handicap en niet-wettelijke gronden. Bijvoorbeeld over onheuse bejegening bij overheidsinstanties of (lokaal of nationaal) overheidsbeleid dat mensen met een beperking benadeelt.

Bij meldingen over discriminatie door commerciële organisaties (150 in drie jaar) komen de gronden handicap, leeftijd en nationaliteit naar verhouding vaak voor. Aanbieders van hypotheek en telefoonabonnementen verstrekken die bijvoorbeeld niet aan een klant omdat die geen Nederlands paspoort heeft. Ook zijn er meldingen van scholieren die een supermarkt niet in mogen en van oudere mensen die vanwege hun leeftijd een hogere premie moeten betalen voor een autoverzekering. Meldingen over discriminatie op grond van handicap door commerciële organisaties gaan onder meer over personen in een rolstoel die vanwege die rolstoel geen aanspraak kunnen maken op een bepaald goed of dienst, zoals een concertbezoek of reis met een bepaalde vliegtuigmaatschappij. Ras wordt naar verhouding minder vaak als grond genoemd dan gemiddeld over het totaal van de meldingen. Het jaar 2013 is daar een uitzondering op. Er is dan ophef over babymelkpoeder dat in Nederland massaal opgekocht zou worden voor de Chinese markt. Landelijk waren er diverse meldingen van mensen die vanwege hun Aziatische uiterlijk geen of minder melkpoeder mochten kopen bij verschillende drogisterijen. RADAR ontving vier meldingen van mensen die zich ongelijk behandeld voelden als klant. Twee meldingen bij RADAR

zijn aan het College voor de Rechten van de Mens voorgelegd, dat oordeelde dat in beide gevallen sprake was van discriminatie:

Een vrouw van Chinese afkomst wilde één pak babymelkpoeder kopen bij een drogisterij, waar klanten maximaal één pak mochten kopen. De verkoopster weigerde het pak aan de vrouw te verkopen en zei volgens de vrouw: "Wij verkopen niet aan jullie." Toen de vrouw vroeg wie de verkoopster bedoelde met "jullie", antwoordde zij: "Jullie, Aziatische mensen". Haar echtgenoot, die geen Aziatisch uiterlijk heeft, kon even later in dezelfde winkel probleemloos een pak babymelkpoeder kopen. Het College voor de Rechten van de Mens oordeelt dat de drogisterij de vrouw discrimineerde bij de verkoop van babyvoeding. Ook is haar klacht over discriminatie door de drogisterij onzorgvuldig behandeld. (Registratie RADAR en oordeel 2014-26 College voor de Rechten van de Mens)

Onderwijs, openbare ruimte, politie en huisvesting

Over discriminatievoorvallen in het onderwijs krijgt RADAR in de periode 2011-2013 95 meldingen. Iets meer dan de helft (51) gaat over discriminatie op grond van ras. Meldingen over discriminatie op grond van godsdienst gaan verhoudingsgewijs vaak over voorvallen in het onderwijs (12 meldingen). De meldingen hebben vaak te maken met het dragen van een hoofddoek. Zo werd een leerling verzocht haar hoofddoek af te doen tijdens een tentamen.

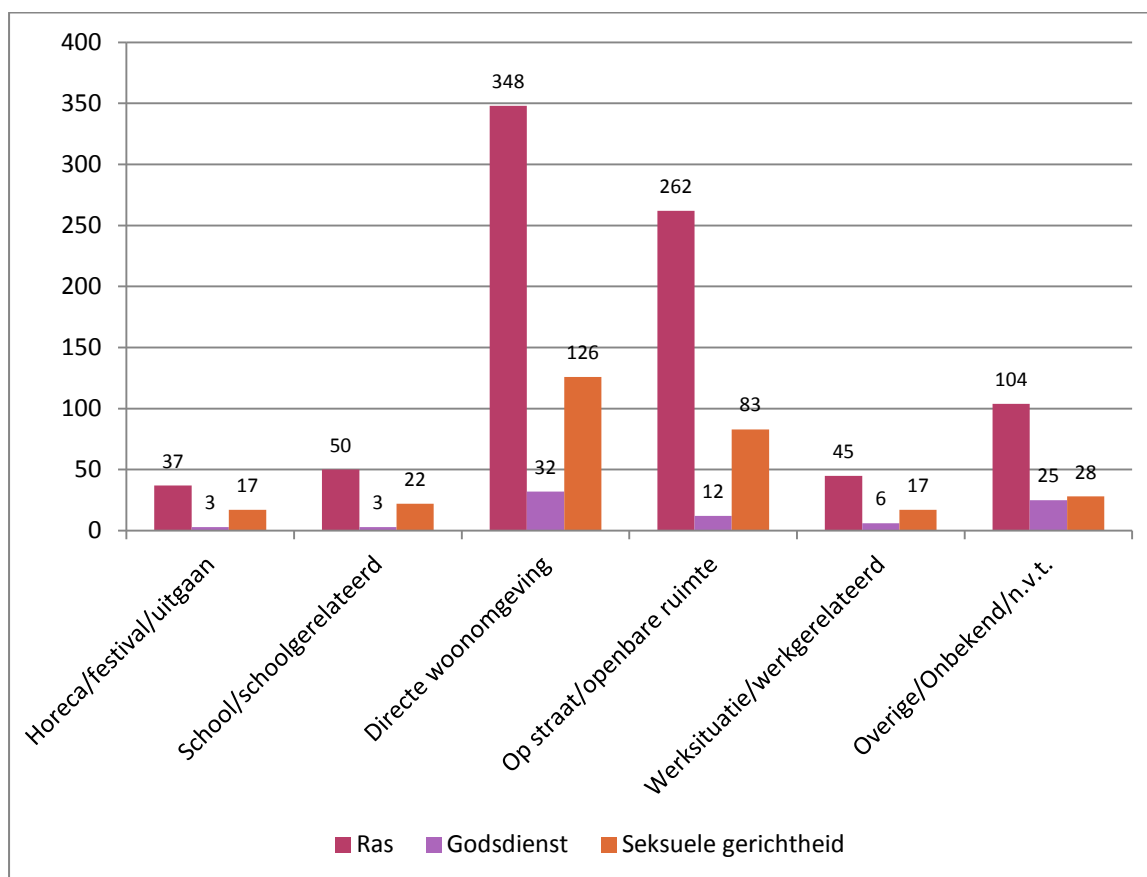
Discriminatie in de openbare ruimte is relatief weinig gemeld (49), maar verhoudingsgewijs gaat het daarbij wat meer om discriminatie op grond van ras en seksuele gerichtheid. Ook bij meldingen over discriminatie door de politie, in de privésfeer, bij huisvesting en tijdens sport of recreatie gaat het om relatief kleine aantallen. Discriminatie op deze terreinen betreft het vaakst ras. Bij huisvesting zijn meldingen over discriminatie op grond van handicap relatief frequent. Een voorbeeld is een melding van een persoon met een beperking die haar scootmobiel van de verhuurder, in verband met brandveiligheid, niet in de hal van het appartementencomplex mag plaatsen.

3.1.2 Politie: veel incidenten in de woonomgeving

In alle jaren van de rapportageperiode vond een groot deel van de door de politie geregistreerde discriminatie-incidenten (ongeveer 40 procent, 503 registraties) plaats in de directe woonomgeving. Het gaat hierbij om incidenten die zich binnenshuis afspelen (ook in de privésfeer) of buitenshuis (veelal tussen buurtgenoten). Daarnaast zijn er veel incidenten geregistreerd die zich afspelen op straat of in de openbare ruimte (de categorieën openbare weg en openbare weg/verkeer bij elkaar opgeteld, totaal 359), hoewel dit aandeel is teruggelopen van 32 procent in 2011 en 33 procent in 2012 naar 25 procent in 2013. Zie het kader op pagina 26.

Zoals gezegd hebben de geregistreerde discriminatie-incidenten in de politie-eenheid Rotterdam vooral betrekking op de gronden ras, seksuele gerichtheid en, in mindere mate, godsdienst (zie 2.1.2). In onderstaande grafiek is voor deze gronden weergegeven op welke locaties de geregistreerde incidenten zich in de rapportageperiode voordeden.

Figuur 9 Aantal geregisteerde discriminatie-incidenten politie, op grond van ras, godsdienst en seksuele gerichtheid naar locatie⁸, in de periode 2011-2013

Discriminatie in de woonomgeving

Uit de Omnibusenquête 2012 blijkt dat 4 procent van de Rotterdammers zich in het voorgaande jaar in de eigen woonomgeving gediscrimineerd heeft gevoeld. Niet bekend is op welke grond discriminatie wordt ervaren. De registraties van de politie en RADAR geven een beeld van de aard van incidenten in de woonomgeving.

Meldingen over incidenten in de woonomgeving maken ongeveer 40 procent uit van de politieregistraties in de politie-eenheid Rotterdam. Bij RADAR is het aantal meldingen hierover (de categorie 'buurt/wijk') veel kleiner, ongeveer 6 procent. Politieregistraties van incidenten in de woonomgeving kunnen zich ook binnenshuis, in de privésfeer hebben voorgedaan. Dergelijke meldingen maken bij RADAR ongeveer 2 procent van het totaal aantal meldingen uit. Wat overeenkomt in de registraties van RADAR en de politie is dat deze geregisteerde incidenten voor het overgrote deel betrekking hebben op de gronden ras en seksuele gerichtheid.

Incidenten in de woonomgeving nemen verschillende vormen aan. Zoals gezegd gaat een (klein) deel van de registraties over een incident in een woning, waarbij bijvoorbeeld (ex)partners of familieleden betrokken zijn. Vaker is er sprake van confrontaties tussen burens of buurtgenoten. Discriminatie kan daarbij een duidelijke rol spelen, zoals wanneer mensen vanwege hun afkomst of seksuele gerichtheid door burens worden uitgescholden of gepest.

⁸ De locaties die minder vaak in de registraties voorkomen zijn toegevoegd aan de categorie overig, te weten openbaar vervoer, gebedshuis, sportcomplex, openbare weg/verkeer, commerciële dienstverlening en ontmoetingsplaats (zie Tabel 14 in Bijlage 2 voor de geregisteerde incidenten op deze locaties)

Een man van Surinaamse afkomst meldt dat hij en zijn vrouw getreiterd worden door hun buurvrouw. Ze heeft onder meer gezegd dat haar huis onverkoopbaar is geworden omdat ze allochtone buren heeft en dat ze hen het leven zuur zal maken. (Registratie RADAR)

Ook komt het voor dat langerlopende conflicten tussen buren op enig moment escaleren en dat daarbij dan discriminerende opmerkingen gemaakt worden. Ervaren overlast zorgt vaak voor ruzie én escalatie. Dat dit soort incidenten vaker bij de politie wordt gemeld dan bij RADAR, lijkt niet onlogisch: als er wordt geschreeuwd, bedreigd en misschien zelfs wordt geslagen, vraagt dat om een direct optreden en ingrijpen door de politie.

Een vrouw ondervindt bijna dagelijks geluidsoverlast van buren. Als zij bij de buren aanbelt en hierover klaagt, krijgt zij te horen dat ze een "zeikerd" is en wordt zij uitgescholden en haar vriend uitgemaakt voor "'kankerzwarte'". (Registratie politie)

Discriminatie in de woonomgeving kan voortkomen uit spanningen tussen verschillende groepen bewoners. In 2010-2012 deed RADAR hier onderzoek naar in de regio Rotterdam-Rijnmond. Een van de bevindingen was dat de binding tussen bewoners onder druk staat en dat 'latente' breuklijnen overal aanwezig zijn in de regio. In gemeenten die etnisch divers en stedelijk zijn leven bewoners veelal meer *naast* elkaar in plaats van *met* elkaar. De afstand tussen bewoners van verschillende bevolkingsgroepen is hier voelbaar en vaak zichtbaar. Het naast elkaar leven verloopt doorgaans zonder noemenswaardige problemen. Een ruzie tussen twee jongens, een incident met de politie of een excessieve overlastsituatie kan hier echter de 'vlam in de pan' doen slaan en ertoe leiden dat verschillende groepen lijnrecht tegenover elkaar komen te staan. In kleine gemeenten met veel 'oorspronkelijke' bewoners lopen nieuwe bewoners de kans om uitgesloten of (weg)gepest te worden. Vooral wanneer het allochtone bewoners of vluchtelingen zijn.⁹

3.1.3 College voor de Rechten van de Mens: werving en selectie

Veel verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens hebben betrekking op de arbeidsmarkt. Het aantal verzoeken uit de politie-eenheid Rotterdam over de arbeidsmarkt daalde van 35 in 2011 naar 27 in 2012. Ook landelijk was in deze periode sprake van een daling van verzoeken met betrekking tot arbeid.¹⁰ Verzoeken uit de politie-eenheid Rotterdam hebben vaak te maken met ongelijke behandeling bij werving en selectie, vooral op grond van leeftijd (12 in de rapportageperiode). In 2012 werden meer verzoeken om een oordeel ingediend ten aanzien van ongelijke behandeling in de toepassing van arbeidsvoorwaarden (12) dan in 2011 (4). Ook hierbij is leeftijd de meest genoemde grond. In 2012 hadden verzoeken vaker betrekking op het terrein goederen en diensten (20) dan in 2011 (14). Dat kan gaan om het verkrijgen van een telefoonabonnement of het huren van een auto. Over 2011 en 2012 gezamenlijk hadden de meeste verzoeken op het terrein goederen en diensten betrekking op de gronden ras, handicap/chronische ziekte en leeftijd (elk 5).

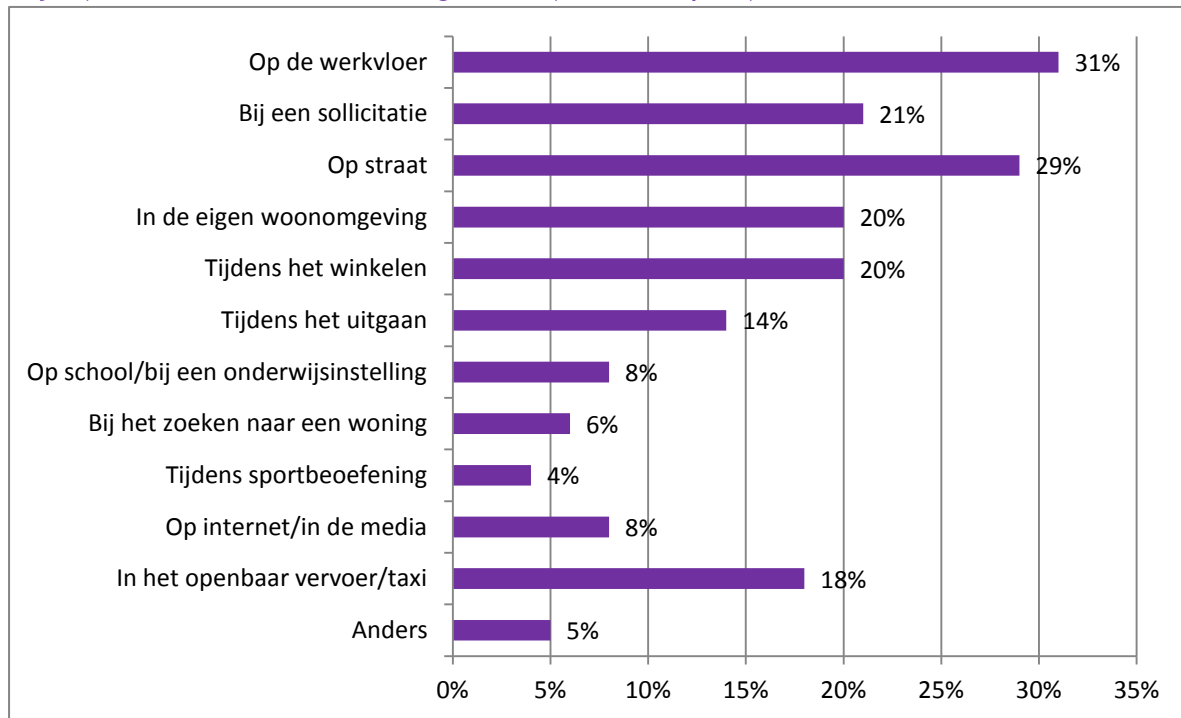
Een man van 27 heeft gesolliciteerd bij een bureau voor horecapersoneel. In een telefoongesprek is hij afgewezen. Hij kreeg te horen dat het bureau zoekt naar studenten tussen 18 en 21 jaar die in de beginfase van hun studie zijn en hij is dus te oud. Het College oordeelt dat het bedrijf verboden onderscheid heeft gemaakt op grond van leeftijd bij de afwijzing voor een openstaande functie. (College voor de Rechten van de Mens, oordeel 2013-34).

⁹ Schriemer, R. (2012) Rotterdam in evenwicht? Een onderzoek naar polarisatie en de verhouding tussen bevolkingsgroepen in de deelgemeenten Centrum, Charlois, Delfshaven en Feijenoord, Rotterdam: RADAR.

¹⁰ College voor de Rechten van de Mens (2013) Jaarverslag 2012, Utrecht: College voor de Rechten van de Mens.

3.2 Omnibusenquête: ruim de helft in de context van werk

Figuur 10 Context waarin men zich gediscrimineerd voelde, naar percentage van de Rotterdammers (16-85 jaar) met een discriminatie-ervaring in 2012 (Omnibusenquête)¹¹

Uit de Omnibusenquête blijkt dat de discriminatie-ervaringen van Rotterdammers zich vooral afspelen op de arbeidsmarkt. In 2013 gaf 52 procent van de respondenten met een discriminatie-ervaring aan dat zij zich in de voorgaande twaalf maanden gediscrimineerd voelden in de context van werk; in 2011 was dit nog 30 procent. Mogelijk speelt de oplopende werkloosheid als gevolg van de economische crisis hier een rol. Sinds 2012 kan onderscheid worden gemaakt naar discriminatie op de werkvloer (31 procent van de Rotterdammers met een discriminatie-ervaring) en bij een sollicitatie (21 procent). Hierbij is belangrijk om te beseffen dat maar een deel van de mensen die aan de enquête heeft deelgenomen in het betreffende jaar op zoek was naar een nieuwe baan, waardoor 21 procent (van alle Rotterdammers met een discriminatie-ervaring) als een zeer hoog percentage aangemerkt kan worden.

In 2011 werd discriminatie op straat het meest genoemd, door 57 procent van de Rotterdammers met een discriminatie-ervaring. In 2012 is dit afgenomen tot 29 procent waarbij vermoedelijk meespeelt dat de categorieën zijn aangescherpt. Zo wordt discriminatie in de eigen woonomgeving (een nieuwe categorie in 2012) ook relatief vaak genoemd en is het denkbaar dat dergelijke ervaringen eerder in de categorie 'op straat' terecht zijn gekomen.

Discriminatie-ervaringen tijdens het winkelen kwamen in 2012 (20 procent) relatief minder voor dan in 2011 (26 procent), hoewel dit nog steeds een terrein is waarop relatief veel discriminatie ervaren wordt. Dat geldt ook voor de in 2012 toegevoegde categorie 'openbaar vervoer/taxi'.

¹¹ Omdat in 2011 nog een andere categorisering werd gehanteerd, zijn hier alleen de gegevens uit 2012 opgenomen. Zie tabel 12 in bijlage 2 voor een overzicht van de gegevens uit 2011 en 2012.

3.3 Samenvatting en conclusie

- Discriminatie wordt vooral ervaren op de terreinen arbeidsmarkt, woonomgeving en openbare ruimte (bijvoorbeeld op straat). Dat blijkt uit de beschikbare gegevens over meldingen en registraties van discriminatie in de politie-eenheid Rotterdam. In de afgelopen drie jaar deden zich weinig verschuivingen voor in de terreinen waarop discriminatie wordt ervaren.
- Ongeveer een kwart van de meldingen bij RADAR gaat over discriminatie op de arbeidsmarkt. Bij de politie komen opvallend weinig meldingen over werkgerelateerde discriminatie-ervaringen binnen. Blijkbaar ligt het voor melders meer voor de hand om met zulke ervaringen naar een ADV te stappen. De gegevens van het College en de resultaten van de Omnibusenquête in de gemeente Rotterdam weerspiegelen het beeld bij RADAR: Ook bij deze organisaties staan meldingen of verzoeken met betrekking tot de arbeidsmarkt bovenaan de lijst van terreinen waarop melders discriminatie aanklaarten. Maar waar bij RADAR het grootste deel van de meldingen over situaties rondom werk betrekking heeft op de discriminatiegrond ras, gaat het bij het College vooral om discriminatie op grond van leeftijd.
- De resultaten van de Omnibusenquête laten zien dat na de arbeidsmarkt, Rotterdammers vooral veel discriminatie ervaren op straat. Ook in de politieregistraties zijn er veel incidenten die plaatsvonden op de openbare weg (25 tot 33 procent van de registraties). Bij de politie vormen de geregistreerde discriminatie-incidenten in de woonomgevingechter een grotere categorie: ongeveer 40 procent van de registraties gaat daarover. Ook bij RADAR komen meldingen binnen over incidenten op deze terreinen, al zijn dat er minder. Zowel bij de politie als bij RADAR gaat het op straat en in de woonomgeving relatief vaak om discriminatie op grond van ras en seksuele gerichtheid (dit laatste vooral bij de politie). Het is goed voorstelbaar dat de aard van de incidenten (waarover meer in het volgende hoofdstuk) maakt dat deze incidenten vaker bij de politie worden gemeld.
- De discussie over Zwarte Piet en racisme zorgde in 2013 voor een heel hoge piek in het aantal meldingen bij RADAR op de terreinen publieke/politieke opinie en media.
- Ondanks dat de registraties zich vooral concentreren op de terreinen woonomgeving, arbeidsmarkt en openbare weg, laten zij vooral ook zien dat discriminatie *overal* voor kan komen. Op scholen, in het contact met overheidsinstanties, door winkels en andere aanbieders van goederen en diensten, in de horeca, in het publieke debat, et cetera.

Hoofdstuk 4 Wijze van discriminatie

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

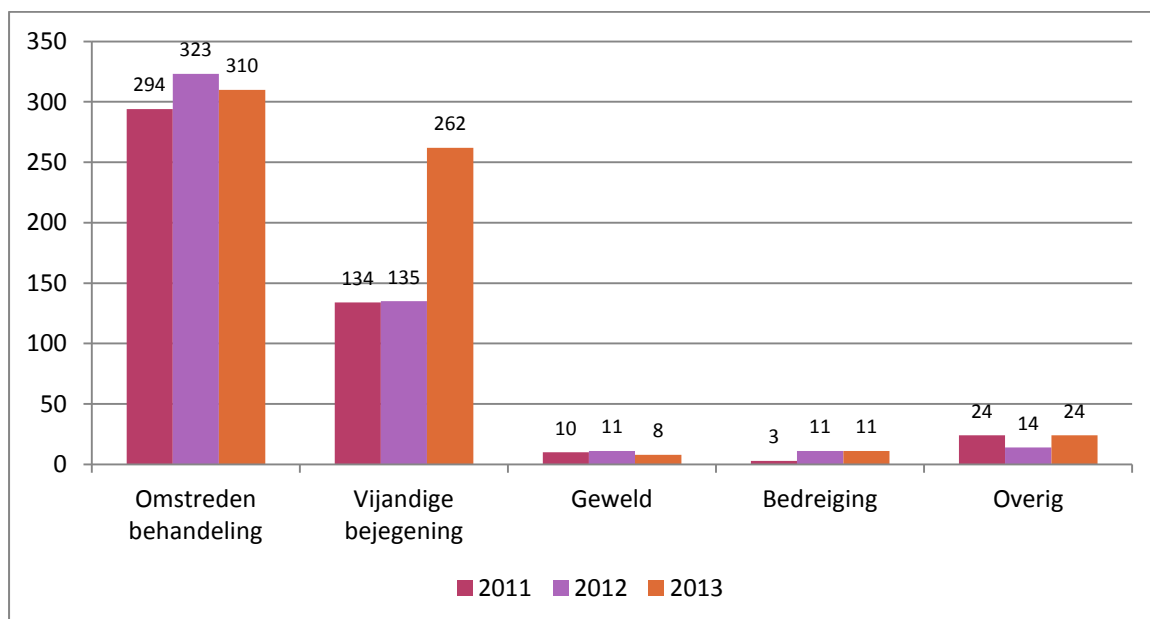
4.1 Meldingen naar wijze van discriminatie

Discriminatie manifesteert zich op verschillende manieren. Het kan zich voordoen in de vorm van discriminerende beledigingen en stigmatiserende opmerkingen, maar ook wanneer iemand als iemand vanwege zijn leeftijd een hogere premie voor een verzekering moet betalen. Ook kan er sprake zijn van geweld of bedreiging waarbij discriminatie een rol speelt. Bijvoorbeeld wanneer iemand in elkaar geslagen wordt omdat hij homo is. In dit hoofdstuk wordt zichtbaar dat in ieder afzonderlijk registratiebestand bepaalde vormen van discriminatie prominent voorkomen. De verschillen vloeien voort uit de uiteenlopende taken van bijvoorbeeld RADAR, de politie en het College. Alle tabellen bij dit hoofdstuk zijn terug te vinden in bijlage 2, tabel 16 tot en met 24.

4.1.1 RADAR: vooral meldingen over omstreden behandeling

Antidiscriminatievoorzieningen zoals RADAR onderscheiden verschillende wijzen van discriminatie. Onderstaande grafiek geeft die weer naar het aantal meldingen per jaar.

Figuur 11 Aantal klachten/meldingen RADAR, naar wijze van discriminatie

Omstreden behandeling: benadeling, uitsluiting en weigeren van toegang

In 2011 en 2012 ging ongeveer tweederde van de meldingen over omstreden behandeling. In totaal ontving RADAR in de afgelopen drie jaar 927 van dit soort meldingen. Ze hebben betrekking op mensen die menen dat zij van diensten zijn uitgesloten of dat hen de toegang tot een voorziening is geweigerd omdat zij tot een bepaalde groep behoren. Het kan ook gaan om het *anders* (of ongelijk) toepassen van regels, zoals uit onderstaande casus blijkt.

Een Marokkaans-Nederlandse vrouw ontving een brief van de gemeente met het verzoek om langs te komen voor een 'signaleringsgesprek'. Dit gesprek ervoer ze als intimiderend. Er werden kopieën gemaakt van haar trouwboekje en (al lang verlopen) Marokkaans paspoort, en de vrouw werd gevraagd of ze mensen kende met vermogen in het buitenland. Ze kreeg geen antwoord op haar vragen over de reden van het gesprek. De vrouw belde RADAR omdat de gang van zaken haar voorkwam als discriminatie, aangezien alleen mensen met een Marokkaanse afkomst met een uitkering werden uitgenodigd en niet alle mensen met een uitkering. (Registratie RADAR)

Hoewel verreweg de meeste meldingen over omstreden behandeling de grond ras betreffen (382, meer dan 40 procent), nam het aantal meldingen van omstreden behandeling op grond van geslacht, na een kleine daling tussen 2011 en 2012 in 2013 toe tot 43 in dat jaar (95 in totaal).

Aangezien diverse meldingen in 2013 over discriminatie in verband met zwangerschap gaan, is deze stijging wellicht deels te wijten aan de campagne 'Zwanger en Werk: geregeld of gedoe?' die het College voor de Rechten van de Mens in 2013 lanceerde. Over discriminatie op grond van handicap werden juist minder gevallen van omstreden behandeling gemeld: 35 in 2011, 30 in 2012 en 21 in 2013.

Vijandige bejegening: een toename in 2013

In diezelfde jaren ging ongeveer een derde van de meldingen over een (discriminerende/beledigende) 'vijandige bejegening' (in totaal 531 meldingen in de periode 2011-2013). In 2013 daalde het aantal meldingen over omstreden behandeling terwijl er aanzienlijk meer meldingen over vijandige bejegening binnenkwamen - de stijging heeft veel te maken met het maatschappelijk debat rond Zwarte Piet en racisme.

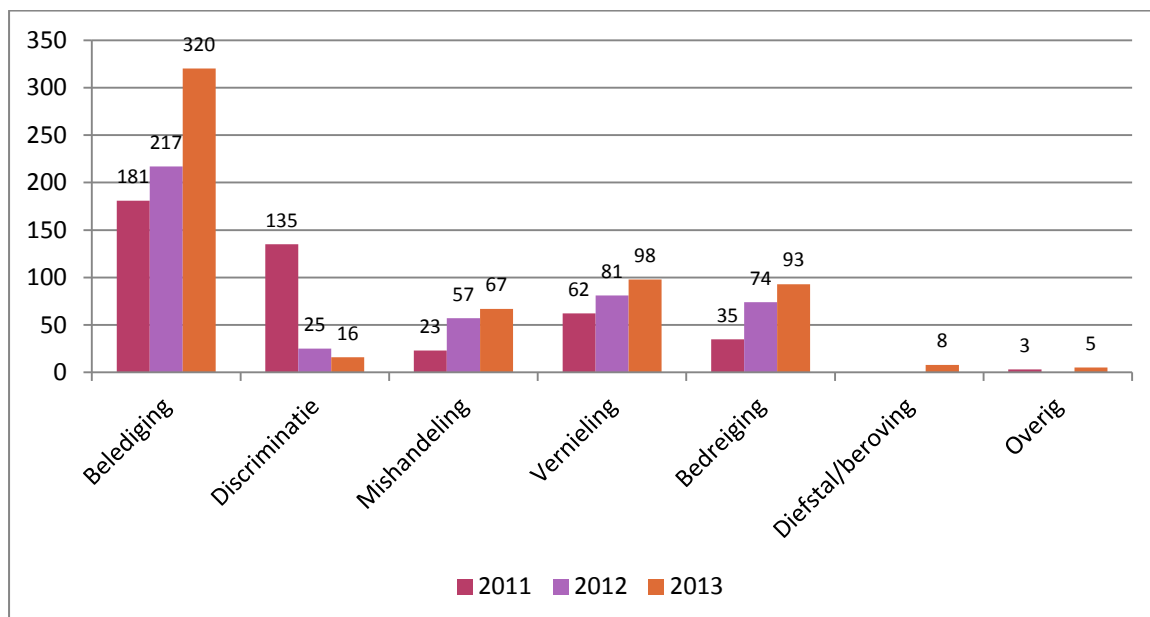
Geweld en bedreiging: beperkt aantal meldingen bij RADAR

Discriminatie kan ook gepaard gaan met geweld of bedreiging. Meldingen hierover komen maar beperkt binnen bij RADAR. In de rapportageperiode werden jaarlijks 8 - 11 meldingen van discriminatoir geweld genoteerd (29 in totaal). Meldingen van bedreiging namen toe van 3 in 2011 naar 11 in zowel 2012 als 2013 (25 in totaal). Het merendeel van de in de rapportageperiode gemelde bedreigingen vond plaats in de buurt of wijk en had betrekking op de grond ras of (in mindere mate) seksuele gerichtheid.

4.1.2 Politie: steeds meer registraties over beledigingen

Sinds 2013 is een nieuw zaaksformulier in gebruik waarin zeven wijzen van discriminatie worden onderscheiden. Dit zijn de vormen van discriminatie die strafbaar zijn gesteld in het Wetboek van Strafrecht (zoals 137c Sr, groepsbelediging) en delicten waarbij sprake kan zijn van een discriminatoir aspect (bijvoorbeeld een mishandeling). Per incident kunnen in het zaaksformulier van 2013 meerdere wijzen worden geselecteerd waarop een discriminatie-incident plaatsvond; in 2011 en 2012 was dit beperkt tot één wijze per incident.

Figuur 12 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar wijze van discriminatie

Beledigingen: vooral op grond van ras en seksuele gerichtheid

In 2013 gaat meer dan de helft (53 procent) van de geregistreerde incidenten over belediging. In

2011 was dit 41 procent; in 2012 48 procent (in totaal 718 registraties). Bij belediging gaat het hoofdzakelijk om uitschelden, al dan niet in het openbaar. Het kan in juridisch opzicht gaan om groepsbelediging (137c Sr) of een gewone belediging (266/267 Sr). Incidenten worden geregistreerd als discriminatie als er mogelijk sprake is van een strafbare gedraging met een discriminatoir aspect.

In de periode 2011-2013 ging 66 procent van de registraties over discriminatie op grond van ras (487). Iets meer dan een kwart betrof homodiscriminatie (190). De relatieve toename van de registraties van beledigingen is moeilijk te duiden. Vooral de opvallende toename van beledigingen met de grond ras van 139 in 2012 naar 216 in 2013 laat zich niet verklaren.

Tabel 24 in bijlage 2 laat zien welke wijzen van discriminatie op welke locaties voorkomen in de politieregistraties. Beledigingen in de directe woonomgeving (binnen en buiten) vormen veruit de grootste categorie: in de rapportageperiode zijn dergelijke incidenten 319 keer geregistreerd. Vaak gaat het om conflictsituaties tussen buurtgenoten, waarbij op enig moment discriminatoire opmerkingen gemaakt worden. Ook beledigingen op de openbare weg (openbare ruimte) komen veel voor in de registraties: 217 keer (categorieën openbare weg en openbare weg/verkeer bij elkaar opgeteld). Per locatie zijn duidelijke accentverschillen.

Mishandeling en bedreiging

In de rapportageperiode is in absolute zin, na belediging, de grootste toename te zien bij de zwaardere (mogelijk) strafbare feiten mishandeling en bedreiging. Dit duidt erop dat er in de politie-eenheid Rotterdam meer inzicht komt in mogelijke discriminatoire aspecten bij dergelijke incidenten. In totaal zijn er in de periode 2011-2013 147 registraties van mishandeling en 202 registraties van bedreiging. De kruistabel (zie tabel 22 in bijlage 2) laat zien dat ras ook bij politieregistraties van bedreiging en mishandeling de meest voorkomende grond is. Het valt echter op dat registraties van homodiscriminatie relatief vaker een ernstige vorm aannemen: van alle registraties over seksuele gerichtheid gaat 12 procent over mishandeling en 18 procent over bedreiging. Bij registraties over ras is dat respectievelijk 9 en 11 procent van het totaal.

Een homoseksuele man wordt regelmatig bedreigd door een jongen uit de buurt met uitspraken als 'vuile kankerhomo ik ga je vermoorden'. Recent maakte de jongen ook snijbewegingen naar de keel terwijl hij de man aankeek. (Registratie politie)

Bekladding en omstreden behandeling

De categorie *vernielingen* bestaat hoofdzakelijk uit registraties van discriminerende bekladdingen. Het gaat in de periode van drie jaar om 241 incidenten. Inhoudelijke bestudering wijst uit dat het vooral om hakenkruisen gaat. In de grafiek aan het begin van deze paragraaf valt ook de categorie *discriminatie* op en dan vooral de sterke daling in 2012 ten opzichte van 2011. In deze categorie registreert de politie registraties die bij RADAR in de categorie *omstreden behandeling* terecht zouden komen. Dat is in elk geval vanaf 2012 het geval. De grote daling van deze registraties is geheel te danken aan gewijzigde registratieprotocollen en heeft geen inhoudelijke betekenis.

Werknemers met een publieke taak

Mensen hebben op uiteenlopende plekken last van discriminatie: ze worden op straat uitgescholden, aan de deur van een café geweigerd of aan de balie anders behandeld dan de rest. Discriminatie overkomt mensen ook tijdens hun werk: wanneer zij steeds maar niet in aanmerking komen voor promotie, wanneer zij gepest worden door collega's of wanneer zij door een klant worden beledigd. Wat betreft die laatste categorie heeft de overheid speciale aandacht voor *werknemers met een publieke taak*: werknemers die werken voor organisaties in dienst van de overheid of die namens de overheid taken uitvoeren. Denk aan politieagenten, docenten, ambulancepersoneel en medewerkers in het openbaar vervoer, maar ook aan mensen met ondersteunende taken. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft zich ten

doel gesteld om het aantal gevallen van geweld en agressie tegen deze werknemers met 25 procent te verminderen.¹²

In het zaaksformulier neemt de politie ook registraties op van discriminatie tegen werknemers met een publieke taak. In dit rapport zijn deze registraties niet meegenomen in de cijfers en wordt apart gerapporteerd (in dit kader) over deze categorie registraties. Zo krijgen we er het beste zicht op. Een andere reden is dat op dit moment niet alle eenheden van de politie scheldpartijen jegens politieagenten in functie opnemen in het zaaksformulier. Door deze meldingen apart te bespreken is onderlinge vergelijkbaarheid van de gegevens in de regio's makkelijker.

In het totaal zijn er in de afgelopen 3 jaar 632 discriminatie-incidenten geregistreerd die gericht waren tegen politiemedewerkers in functie. In 2011 is dit aantal met 109 registraties het kleinst, wat verklaard wordt doordat nog niet alles toen werd vastgelegd. In 2012 gebeurde dit wel en neemt het aantal toe tot 275. In 2013 zijn er in totaal 248 registraties. Politieagenten zijn sterk oververtegenwoordigd in deze registraties: 90 procent van de registraties betreft discriminatie van een politieagent in functie (573). Daarnaast zijn er 26 registraties van discriminatie van personeel van openbaar vervoer, één registratie betreft ambulancepersoneel en 29 registraties overige publieke taken, waaronder personeel van gemeenten en docenten. Het is mogelijk dat politieagenten vaker met discriminerende bejegening en agressie worden geconfronteerd vanwege de aard van hun werk. Het beeld kan daarnaast ook vertekend zijn, doordat politieagenten relatief eenvoudig melding of aangifte kunnen doen van iets dat hen is overkomen (zij kunnen zelf een mutatie opnemen in BVH), terwijl de drempel om dit te doen voor andere werknemers met een publieke taak wellicht hoger ligt.

De registraties laten ook zien dat verreweg de meeste incidenten gaan over belediging op de gronden ras en seksuele gerichtheid. Inhoudelijke bestudering van de zaken laat zien dat het vooral zaken betreft waarbij de werknemer is uitgescholden voor "Jood" of "homo". In 2013 betreft driekwart van de registraties op grond van ras het schelden met het woord "Jood", voor de registraties op grond van seksuele gerichtheid geldt voor alle registraties dat er gescholden is met de woorden "homo" of bijvoorbeeld "flikker". Deze discriminerende termen lijken in alle gevallen als willekeurig scheldwoord te zijn gebruikt, het is niet aannemelijk dat de werknemer vanwege zijn of haar (vermeende) Joodse achtergrond en/of (vermeende) homoseksualiteit wordt uitgescholden, omdat de dader niet bekend is met de achtergrond of seksuele gerichtheid van de werknemer. Het veelvuldig gebruik van deze woorden als scheldwoord duidt wel op een negatieve waardering van deze groepen en heeft op die manier ook een negatieve uitwerking. Het is daarom relevant om hiervan op de hoogte te zijn, hoewel het de vraag is in hoeverre er hier sprake is van gerichte discriminatie. In de overige gevallen is er bij beledigingen op grond van ras en op grond van godsdienst wel sprake van gerichte discriminatie: een werknemer wordt dan bijvoorbeeld uitgescholden vanwege zijn huidskleur of vermeende (allochtone) afkomst. In 2013 is dit 39 maal het geval. De registraties laten ook zien dat politieagenten en controleurs in het openbaar vervoer soms als autochtoon of blanke worden uitgescholden, vooral wanneer een verdachte aanvoert dat hij of zij wordt opgepakt of bekeurd omdat hij allochtoon is.

4.1.3 Panel Deurbeleid

Het merendeel van de meldingen bij Panel Deurbeleid Rotterdam gaat over 'omstreden behandeling' (90 procent in 2011, 87 procent in 2012, 86 procent in 2013: 218 meldingen in totaal). In deze context betekent dat doorgaans dat mensen de toegang is geweigerd aan de deur van een horecagelegenheid. Vaak omdat zij (volgens de portier) tot een bepaalde groep te behoren, bijvoorbeeld Marokkaanse Rotterdammers. Dit wordt lang niet altijd expliciet gezegd, maar als

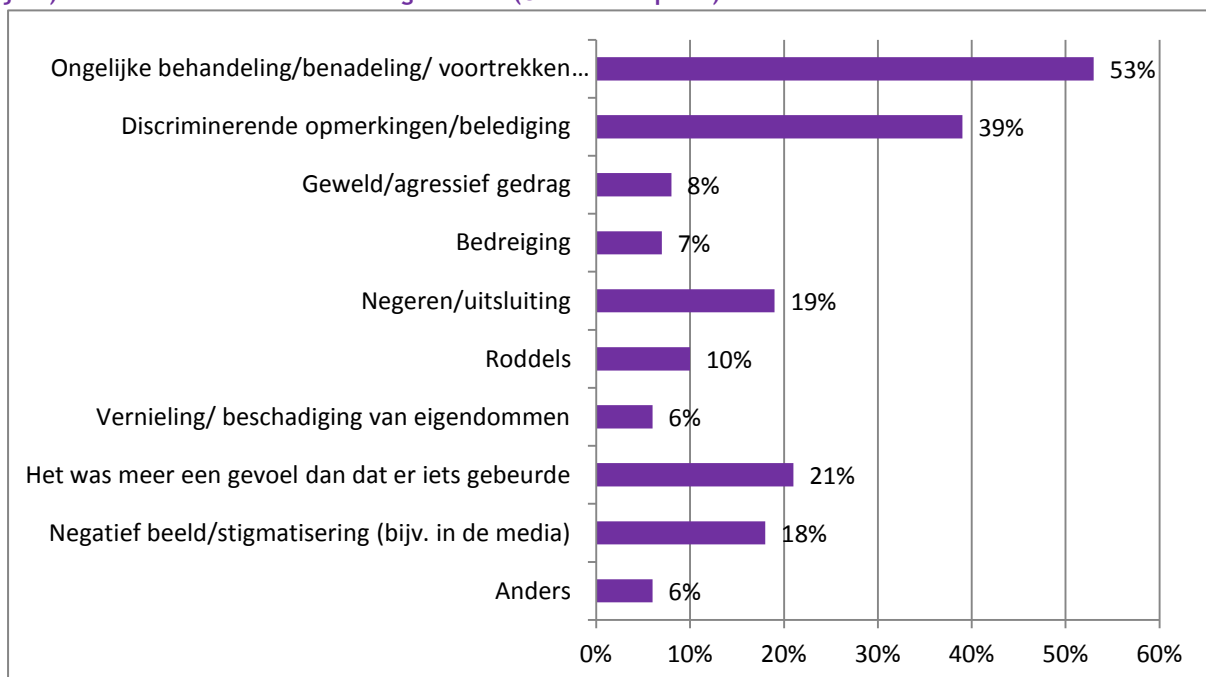
¹² Zie voor meer informatie de website van het Expertisecentrum Veilige Publieke Taak, www.evpt.nl.

geweigerde personen zien dat anderen (die bijvoorbeeld zichtbaar niet Marokkaans zijn) wel naar binnen mogen, is een vermoeden snel gerezen. Daarbij komt het regelmatig voor dat schijnbaar neutrale weigeringsgronden (bijvoorbeeld 'alleen vaste klanten mogen naar binnen' of 'geen toegang zonder dame') volgens de melders worden gebruikt om mensen uit specifieke groepen te weigeren. Dat dupeert die groepen in het algemeen, en mannen en jongens in het bijzonder.

Soms gaat een weigering aan de deur gepaard met agressie. Geweld, bedreiging en vijandige bejegening door beveiligers van horecagelegenheden komen niet zo vaak voor in de meldingen bij het Panel Deurbeleid Rotterdam, maar ze zijn er wel. In totaal gaat het om 13 meldingen van geweld en bedreiging en 5 meldingen van belediging in de afgelopen 3 jaar. Net als ADV's dat doen, verwijst het Panel melders met een ervaring met geweld altijd door naar de politie.

4.2 Omnibusenquête: één op tien Rotterdammers ervoer in 2012 ongelijke behandeling

Figuur 13 Wijze waarop men zich gediscrimineerd voelde, naar percentage van de Rotterdammers (16-85 jaar) met een discriminatie-ervaring in 2012 (Omnibusenquête)¹³

Uit de Omnibusenquête blijkt dat in 2012 ruim de helft van de Rotterdammers met een discriminatie-ervaring het idee had dat er sprake was van ongelijke behandeling, benadeling of het voortrekken van bepaalde groepen. Omgerekend had bijna één op de tien Rotterdammers hier in 2012 last van. In 2011 lag dit iets lager. In 2012 gaven respondenten met een discriminatie-ervaring minder vaak aan dat zij geconfronteerd waren met discriminerende opmerkingen. Bij vertaling naar het aantal Rotterdammers dat hier last van heeft was de situatie echter nauwelijks veranderd: ongeveer 7 procent van de Rotterdammers werd in beide jaren geconfronteerd met discriminerende opmerkingen.

¹³ Omdat in 2011 nog een andere categorisering werd gehanteerd, zijn hier alleen de gegevens uit 2012 opgenomen. Zie tabel 20 in Bijlage 2 voor een overzicht van de gegevens uit 2011 en 2012.

De Omnibusenquête 2012 maakt duidelijk dat een redelijk deel van de Rotterdammers met een discriminatie-ervaring (ongeveer één op de vijf) in een situatie is geweest waarin niets aanwijsbaars gebeurde, maar waaraan men toch het gevoel overhield gediscrimineerd te worden. Na ongelijke behandeling/benadeling/voortrekken van groepen en discriminerende opmerkingen/belediging is dit de meest genoemde wijze waarop discriminatie is ervaren. In 2011 bestond deze antwoordmogelijkheid nog niet. Maar uit de resultaten van de Omnibusenquête van 2012 blijkt dat het vaak gaat om subtiele, ongrijpbare vormen van discriminatie.

Een andere in 2012 nieuw opgenomen antwoordcategorie blijkt ook vaak aangekruist te worden: negatief beeld/stigmatisering (bijvoorbeeld in de media). Deze wordt door 18 procent van de respondenten met een discriminatie-ervaring genoemd als wijze waarop zij discriminatie ervoeren. Omgerekend had 3 procent van de Rotterdammers hier in 2012 last van, wat vergelijkbaar is met het aantal Rotterdammers dat discriminatie ervoer in de vorm van negeren/uitsluiting.

Discriminatie kan zich ook uiten in geweld, bedreiging en agressief gedrag. Dit werd in 2011 door 22 procent van de respondenten met een discriminatie-ervaring genoemd als de wijze waarop zij met discriminatie geconfronteerd werden. In 2012 werd dit door 15 procent genoemd. Ook wanneer we dit vertalen naar het aantal Rotterdammers dat dergelijke discriminatie-ervaringen had, is een daling zichtbaar: grofweg van 3 procent in 2011 naar 2 procent in 2012.

Andere vormen van discriminatie die door respondenten van de Omnibusenquête werden benoemd (naar volgorde van meest genoemd) zijn roddels en vernieling/beschadiging van eigendommen.

4.3 Samenvatting en conclusie

- De gegevens over discriminatie laten zien dat bepaalde vormen van discriminatie eerder bij de ene dan bij de andere organisatie gemeld worden.
- Het meldpunt van RADAR ontvangt vooral meldingen van ongelijke behandeling, al is er in 2013 sprake van een toename van het aantal meldingen over discriminerende beledigingen en stigmatiserende opmerkingen. Verreweg de meeste meldingen over omstreden behandeling en belediging gaan over discriminatie op grond van ras.
- Bij de politie valt in de registraties het grote aantal discriminatoire beledigingen op. In 2013 neemt dit aantal verder toe tot iets meer dan de helft van het totaal aantal registraties. Uit de registraties blijkt dat de meeste beledigingen voorkomen in de woonomgeving en in de openbare ruimte. Het gaat vaak om ruzies tussen mensen waarbij discriminerende opmerkingen worden gemaakt. Tweederde betreft discriminatie op grond van ras en een kwart homodiscriminatie.
- Discriminatie in de vorm van geweld en bedreiging wordt bij RADAR slechts enkele malen per jaar gemeld. Dat betekent niet dat geweld en bedreiging zo weinig voorkomen, zo blijkt uit de politieregistraties. In totaal zijn er in de periode 2011-2013 namelijk 147 registraties van mishandeling en 202 registraties van bedreiging bij de politie. En hoewel ras de meest voorkomende grond is bij deze ernstige incidenten, blijkt uit nadere bestudering dat incidenten op grond van seksuele gerichtheid relatief vaker in de vorm van mishandeling en bedreiging voorkomen.
- Bij het Panel Deurbeleid Rotterdam worden vooral weigeringen aan de deur van horecagelegenheden gemeld. De meeste melderders zijn geweigerd vanwege hun (vermeende) etnische afkomst, of zij hebben daar een sterk vermoeden toe.
- De Omnibusenquête laat zien dat in 2011 en 2012 ongelijke behandeling, benadeling of voortrekken van bepaalde groepen de voornaamste wijze was waarop Rotterdammers discriminatie ervoeren (ongeveer de helft van de Rotterdammers met een discriminatie-

ervaring). In 2012 ervoer 39 procent van de Rotterdammers discriminatie in de vorm van opmerkingen en beledigingen. Vijftien procent van de Rotterdammers met een discriminatie-ervaring was naar eigen zeggen slachtoffer van geweld, bedreiging of agressief gedrag. Omgerekend gaat dit om 2 procent van de Rotterdamse bevolking - een veelvoud van het aantal meldingen van deze wijzen van discriminatie die bij RADAR, de politie en het Panel Deurbeleid bekend zijn.

- Tot slot laat de Omnibusenquête 2012 zien dat ongeveer één op de vijf Rotterdammers met een discriminatie-ervaring de indruk had ongelijk behandeld te worden zonder dat daarbij expliciet duidelijk werd dat dit bijvoorbeeld met zijn/haar etniciteit of seksuele gerichtheid te maken had. Hoewel onbekend is of deze gevoelens gerechtvaardigd zijn, illustreert het feit dat deze vorm van discriminatie vaak genoemd is wellicht dat discriminatie heel subtiele vormen aan kan nemen. Mogelijk worden dergelijke ongrijpbare vormen van discriminatie ook niet snel gemeld.

Hoofdstuk 5 Afhandeling van meldingen van discriminatie

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

5.1 Inleiding

In dit rapport wordt steeds gesproken over meldingen van discriminatie die door verschillende instellingen worden geregistreerd. Vaak blijft het niet bij die registratie maar wordt door die instelling enige vorm van actie ondernomen. Slachtoffers worden gehoord, bijgestaan of doorverwezen, zaken worden onderzocht en soms juridisch getoetst. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de wijze waarop discriminatiemeldingen zijn afgehandeld. Afhandeling door de politie blijft hier buiten beschouwing, aangezien de politieregistraties te weinig informatie over afhandeling bieden. Zie tabellen 25 tot en met 30 in bijlage 2.

5.2 Afhandeling van meldingen door ADV

Mensen die discriminatie ervaren of die getuige zijn van discriminatie kunnen bij RADAR terecht voor advies, informatie en/of ondersteuning. In samenspraak wordt gekeken welke acties wenselijk en haalbaar zijn. Welke stappen genomen kunnen worden, hangt sterk af van de aard van de klacht, de wensen en verwachtingen van de melder en van de juridische mogelijkheden. RADAR werkt volgens het dialoogmodel. Dat houdt in dat de aangeklaagde persoon of organisatie in eerste instantie de kans krijgt om zijn/haar visie op het gebeuren te geven. Wanneer een dialoog niet mogelijk, wenselijk of vruchtbaar is, wordt overgegaan tot andere stappen, zoals het inschakelen van een bemiddelaar, het doen van nader onderzoek, het zoeken van publicitaire of politieke aandacht of het in gang zetten van een juridische procedure.

5.3 Juridische toetsing door College voor de Rechten van de Mens

In de periode 2011-2013 sprak het College 54 oordelen uit naar aanleiding van verzoeken die waren ingediend door inwoners van de politie-eenheid Rotterdam. Leeftijd kwam het vaakst voor als grond in de oordelen (13 maal), gevolgd door geslacht (12 maal) en ras (10 maal). Oordelen gingen vooral om situaties bij werving en selectie (26). In 38 zaken oordeelde het College dat er sprake was van strijd met de wet (minstens een uitspraak verboden onderscheid / strijd met de wet).

Niet alle verzoeken om een oordeel leiden tot een uitspraak. Het College is bevoegd om situaties te toetsen aan de gelijke behandelingswetgeving. Dat betekent dat de situatie waarover een oordeel wordt gevraagd betrekking moet hebben op de discriminatieterrainen en discriminatiegronden die in deze wetgeving zijn opgenomen. Als het College het verzoek mag behandelen, dan wordt een onderzoek gestart. Er volgt een zitting en de indiener en wederpartij ontvangen vervolgens het oordeel van het College. Daarin staat of al dan niet sprake was van discriminatie. Het kan voorkomen dat een zitting niet plaatsvindt, bijvoorbeeld omdat er *mediation* plaatsvindt of omdat de indiener het verzoek intrekt.

5.4 Afhandeling van meldingen door Panel Deurbeleid

Bij ongeveer de helft van de meldingen die worden gedaan bij het Panel Deurbeleid Rotterdam blijft het bij de melding en registratie daarvan. Melders die wel een klachtenprocedure willen starten, krijgen het voorstel om met de horecaondernemer in gesprek te gaan. Dit gebeurde in de rapportageperiode naar aanleiding van gemiddeld 16 procent van de meldingen. Een enkele keer doet een melder ook aangifte, op advies van het Panel of uit eigen beweging. Wanneer het Panel een melding ontvangt met betrekking tot geweld, wordt de melder (indien nog nodig) direct doorverwezen naar de politie. Als er aangifte is gedaan, ligt de zaak automatisch bij de politie en niet meer bij het Panel. Datzelfde geldt wanneer een beroep wordt gedaan op het College.

5.5 Samenvatting en conclusie

De wijze waarop instellingen discriminatiemeldingen afhandelen vloeit voort uit hun taakstelling en bevoegdheden. RADAR richt zich op de behoeften van de melder en zoekt in eerste instantie de dialoog met de veroorzaker en betreft indien wenselijk andere partijen. RADAR kan tevens een inschatting maken van eventuele juridische mogelijkheden voor de melder. Het Panel Deurbeleid werkt op vergelijkbare wijze.

Het College voor de Rechten van de Mens is bevoegd om situaties te toetsen aan de gelijke behandelingswetgeving. In de periode 2011-2013 oordeelde het College in 38 zaken dat er sprake was van strijd met de wet.

Hoofdstuk 6 Een vergelijking tussen gemeenten in de politie-eenheid Rotterdam

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

6.1 Inleiding

Gemeenten (en regio's) zijn niet zonder meer met elkaar te vergelijken. Verschillende factoren kunnen ervoor zorgen dat er zich in de ene gemeente meer incidenten voordoen dan in de andere. Denk bijvoorbeeld aan de aanwezigheid van horecagelegenheden, voortgezet onderwijs en voetbalstadions in grote(re) steden. Een gemeente met een centrum- of regiofunctie heeft daarbij een groter netwerk van openbaar vervoer, organiseert meer (grootschalige) evenementen en trekt een groter publiek. Ook het aantal inwoners is een factor, want meer inwoners betekent dat er potentieel meer gedupeerden, melders en aangevers zijn. Omdat gemeenten zich niet op een eiland bevinden en inwoners voor werk, uitgaansgelegenheden en andere voorzieningen zich vaak buiten hun eigen woonplaats bewegen, is het voor gemeenten ook relevant om te weten wat er zich buiten de eigen grenzen afspeelt. Ook omdat de Wet Gemeentelijke Antidiscriminatievoorzieningen de verantwoordelijkheid voor de aanpak van discriminatie legt bij de gemeente waar de gedupeerde woont.

6.2 Aantal ADV meldingen naar regio en gemeente

Inwoners van de gemeenten die bij RADAR zijn aangesloten kunnen bij RADAR een discriminatie-ervaring melden. Die ervaring hoeft zich niet per definitie te hebben afgespeeld in de woonplaats van de melder. Sommige discriminatie-ervaringen zijn helemaal niet te koppelen aan een 'plaats voorval'. Bijvoorbeeld wanneer iemand zich gediscrimineerd voelt door een uitspraak van een politicus in de landelijke media of door een filmpje op een website.

In tabel 31 en tabel 33 in bijlage 2 zijn alle meldingen bij RADAR per gemeente te vinden: er wordt onderscheid gemaakt naar incidenten die plaatsvonden in de gemeente en incidenten die gemeld zijn door inwoners van de gemeente. Deze twee getallen kunnen niet bij elkaar worden opgeteld tot één getal per gemeente. Een deel van de meldingen telt namelijk dubbel, wanneer het gaat om een melding van een inwoner van gemeente X over een incident in diezelfde gemeente. In deze tabellen staat ook het aantal meldingen per 1.000 inwoners. Figuur 14 en 15 zijn een weergave van het aantal meldingen per 1.000 inwoners per gemeente naar 'plaats voorval' in de jaren 2012 en 2013; hierin staan dus de meldingen over incidenten die zich in die gemeenten afspeelden.¹⁴ Aan de linkerkant staan de meldingen van RADAR, aan de rechterkant de registraties bij de politie

Wat betreft het aantal meldingen bij RADAR steekt de gemeente Rotterdam er in de regio Rotterdam-Rijnmond met kop en schouders boven uit. In de rapportageperiode waren er meer dan 700 meldingen over een voorval dat zich in Rotterdam afspeelde. Ook omgerekend naar aantal meldingen per 1.000 inwoners valt Rotterdam op (gemiddeld 0,4 meldingen per 1.000 inwoners per jaar). De gemeente waarover daarna de meeste voorvallen zijn gemeld, is Spijkenisse met 42 meldingen in totaal (gemiddeld 0,2 meldingen per 1.000 inwoners per jaar).

Ook als we niet de gemeente waar het voorval plaatvond als leidraad nemen, maar in plaats daarvan kijken naar het aantal meldingen dat is gedaan door inwoners van een gemeente is het beeld redelijk gelijk: ook nu springt de gemeente Rotterdam eruit met iets meer dan 0,4 meldingen per 1.000 inwoners. Daarnaast vallen Capelle aan den IJssel en Schiedam op. Het aantal meldingen van inwoners van deze gemeenten is in 2013 ook opvallend gestegen ten opzichte van 2012 (zie figuur 16).

In de regio Zuid-Holland-Zuid is het aantal meldingen beduidend lager dan in Rotterdam-Rijnmond, ook als rekening wordt gehouden met het aantal inwoners. Net als in Rotterdam-Rijnmond, springt

¹⁴ In de tabellen wordt onderscheid gemaakt naar incidenten die gemeld zijn door inwoners van de gemeente en meldingen van incidenten die zich afspeelden in de gemeente. Het totaal aantal meldingen kan daardoor niet worden vergeleken met het totaal aantal meldingen zoals is weergegeven in het cijferoverzicht dat de gemeenten in het kader van de WGA-rapportage van RADAR hebben ontvangen.

ook hier de grootste stad er boven uit. Met 65 meldingen in totaal in de periode 2011-2013 en gemiddeld 0,18 meldingen per jaar, is de score van voorvallen in de gemeente Dordrecht het hoogst. Gedurende die periode van drie jaar springen ook andere gemeenten in het oog, al is dat steeds slechts voor één jaar. In 2011 vallen Korendijk en Sliedrecht op met een hoger dan gemiddeld aantal meldingen over een voorval in die gemeenten. In 2012 is dat Gorinchem en in 2013 Zederik.

Als we kijken naar het aantal meldingen dat door inwoners van de gemeenten is gedaan, springt Dordrecht er in 2013 bovenuit met 0,41 meldingen per 1.000 inwoners. De gemeente valt ook op als 'stijger': in 2013 deden veel meer inwoners van Dordrecht een beroep op RADAR dan in 2012. Voor deze stijging is geen verklaring te vinden. Het verschil met 2011 is veel minder groot, toen 26 inwoners van Dordrecht een melding deden bij RADAR (0,22 meldingen per 1.000 inwoners).

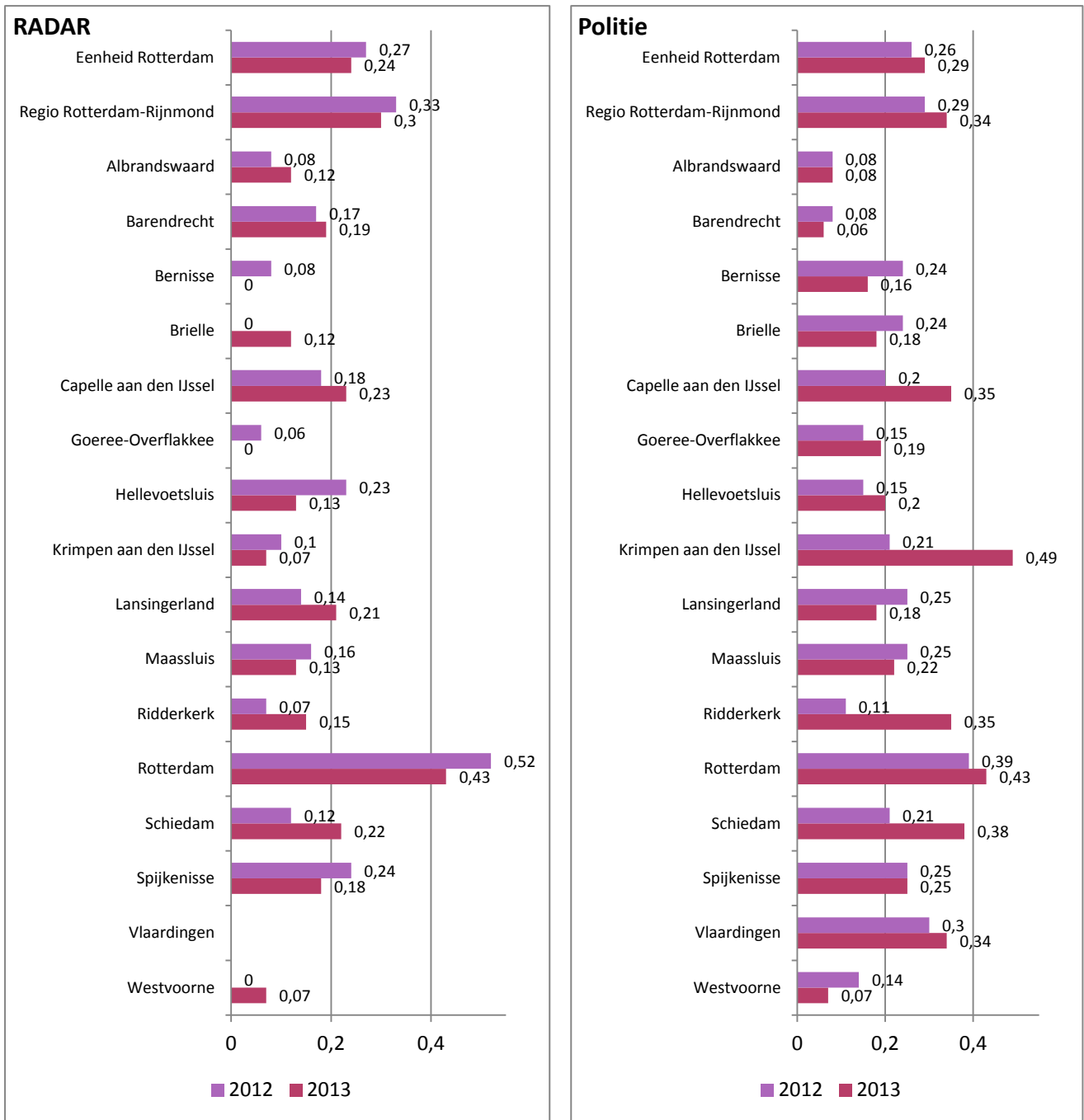
6.3 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie naar gemeente

De politie registreert in het zaaksformulier enkel de discriminatie-incidenten die zijn voorgevallen in een van de gemeenten binnen de politie-eenheid Rotterdam. De woonplaats van de melder wordt in het zaaksformulier niet geregistreerd. In Tabel 32 in bijlage 2 zijn alle registraties per gemeente en verrekend naar aantal registraties per 1.000 inwoners te vinden (zie figuur 14 en 15).

Vergeleken met het gemiddelde aantal meldingen in Zuid-Holland-Zuid springen vooral Gorinchem, Dordrecht en Leerdam eruit. In Rotterdam-Rijnmond ligt het gemiddelde aantal incidenten per 1.000 inwoners hoger dan in Zuid-Holland-Zuid. Vergeleken met het gemiddelde springen de gemeenten Krimpen aan den IJssel en Rotterdam eruit. In totaal zijn er in 2012 en 2013 bijna tien keer zoveel registraties over voorvallen in Rotterdam (509) als over voorvallen in Dordrecht (53). Dit terwijl Rotterdam 'maar' ongeveer vijf keer zoveel inwoners heeft als Dordrecht.

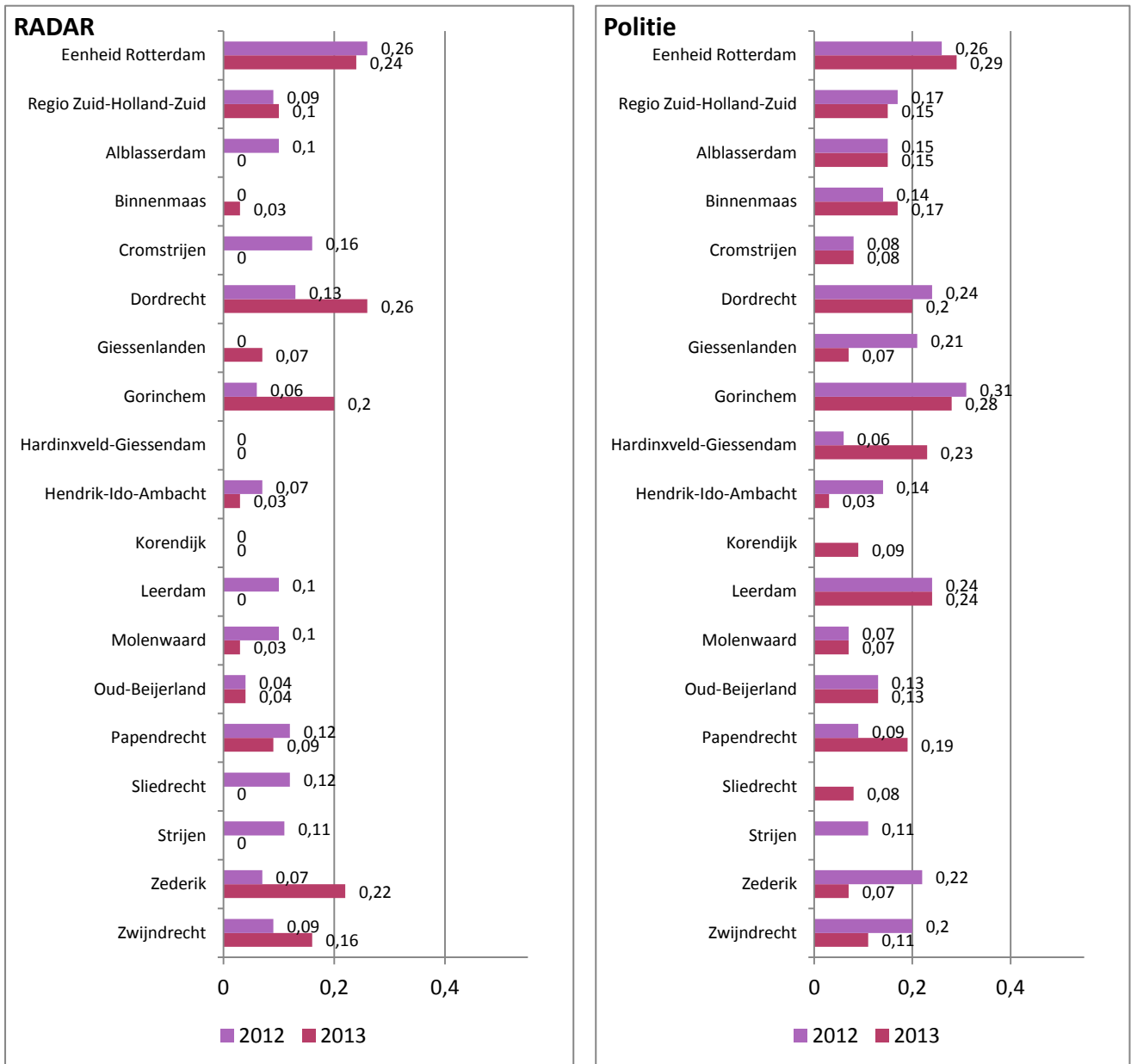
Opvallende stijgers (ten opzichte van 2012) zijn Hardinxveld-Giessendam en Papendrecht in Zuid-Holland-Zuid en Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel, Ridderkerk en Schiedam in Rotterdam-Rijnmond. Het is de vraag hoe het beeld er in 2014 uitziet: is er sprake van een trend? Of sprong één van de jaren er (in negatieve of positieve zin) uit?

Figuur 14 Aantal meldingen RADAR en geregistreeerde discriminatie-incidenten bij de politie in 2012-2013 per gemeente in de regio Rotterdam-Rijnmond, naar plaats voorval en aantal per 1.000 inwoners¹⁵

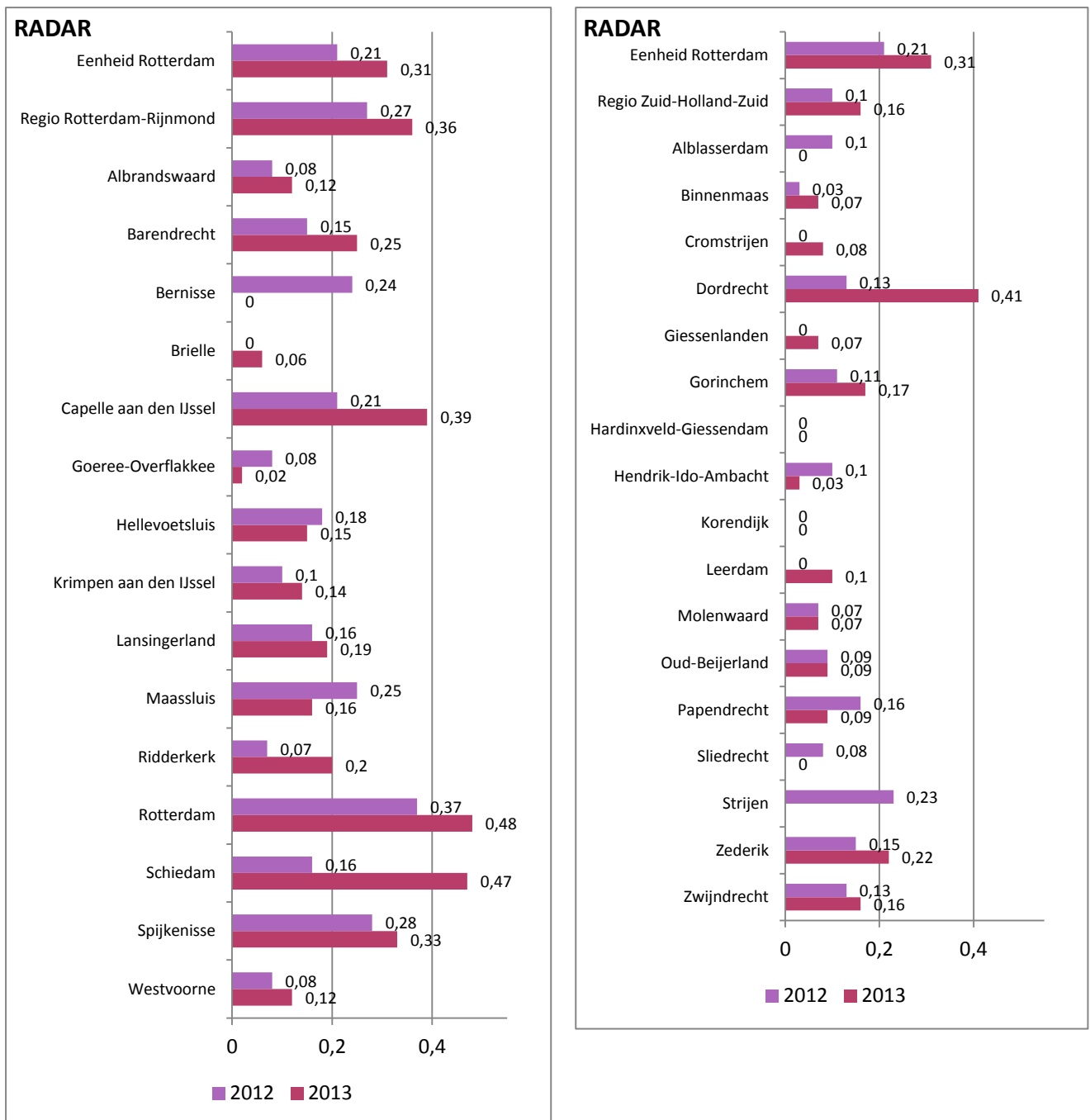
¹⁵ Voor 2011 zijn deze gegevens niet beschikbaar.

Figuur 15 Aantal meldingen RADAR en geregistreeerde discriminatie-incidenten bij de politie in 2012-2013 per gemeente in de regio Zuid-Holland-Zuid, naar aantal per 1.000 inwoners¹⁶

¹⁶ Voor 2011 zijn deze gegevens niet beschikbaar.

Figuur 17 Aantal klachten/meldingen RADAR, naar woonplaats (gemeente) van de melder, naar aantal per 1.000 inwoners

6.4 Samenvatting en conclusie

- Gemeenten laten zich niet zomaar met elkaar vergelijken: verschillen in functie, stedelijkheid, aantal inwoners en aanwezigheid van centrumvoorzieningen maken het waarschijnlijk dat op de ene plek meer discriminatie-incidenten voorkomen dan op de andere plek. Wanneer we de meldingen bij RADAR en registraties van discriminatie-incidenten bij de politie corrigeren voor het aantal inwoners, dan blijken de twee grote steden - Rotterdam en Dordrecht - er dan ook niet geheel onverwacht uit te springen.

- Over de gemeente Rotterdam zijn veel meer discriminatie-incidenten bekend (bij RADAR en de politie samen) dan over andere gemeenten. De Omnibussenquête toont echter aan dat dit beeld ver van compleet is. Daaruit blijkt namelijk jaar na jaar dat het percentage mensen dat discriminatie ervaart in Rotterdam rond de 18 procent ligt. Als al deze mensen hun ervaring zouden melden, waren er 180 meldingen per 1000 inwoners, terwijl de registraties van RADAR en de politie in Rotterdam samen neerkomen op minder dan 1 registratie per inwoner. Dat betekent een vermenigvuldiging van het aantal meldingen bij RADAR en de geregistreerde discriminatie-incidenten bij de politie met de factor 180!

Hoofdstuk 7 Landelijke ontwikkelingen en onderzoek

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

7.1 Inleiding

Het hele rapport staat in het teken van discriminatie in de politie-eenheid Rotterdam. In dit hoofdstuk kijken we over de grenzen van dit gebied; discriminatie houdt zich immers niet aan grenzen en de gemeenten in het gebied zijn niet geïsoleerd. Het is zeker niet ondenkbaar dat (inter)nationale ontwikkelingen en gebeurtenissen mede bepalen hoe inwoners met elkaar omgaan en tegen elkaar aankijken. De maatschappij in zijn geheel vormt de context waarin discriminatie wordt ervaren, meldingen worden gedaan en discriminatiebestrijding plaatsvindt.

In dit hoofdstuk wordt daarnaast het regionale beeld naast het landelijke beeld gelegd: hoe verhouden Rotterdamse discriminatie-ervaringen zich tot die van Amsterdam en heel Nederland? En zijn de meldcijfers bij de politie en ADV in de politie-eenheid Rotterdam vergelijkbaar met die in heel Nederland of wijkt het regionale beeld hier op bepaalde punten van af?

Tot slot staan er in paragraaf 7.4 meldcijfers die alleen landelijk beschikbaar zijn, maar die wel relevant zijn in de regionale context.

7.2 Landelijke ontwikkelingen 2011-2013

Een landelijke gebeurtenis waar je niet omheen kunt als je een rapport over de afgelopen jaren schrijft, is het proces tegen Wilders in 2011. Een gebeurtenis die het maatschappelijk debat over de spanning tussen vrijheid van meningsuiting en het verbod op discriminatie aanwakkerd. Sommigen vieren de vrijspraak op alle punten als de overwinning van de vrije meningsuiting, terwijl anderen concluderen dat de rechtstaat mensen onvoldoende beschermt tegen discriminatie en haatzaaien. Wilders en de PVV houden ook in 2012 de gemoederen bezig, als zij een meldpunt voor overlast door Midden- en Oost-Europese arbeidsmigranten lanceren. Premier Rutte weigert zich, ondanks een verzoek daartoe vanuit het Europees Parlement, tegen het meldpunt uit te spreken. De Poolse Werknemers Unie verzamelt meer dan 3000 meldingen van mensen die zich distantiëren van het in hun ogen discriminerende 'Polenmeldpunt' en ook bij ADV's komen klachten binnen.

Een andere gebeurtenis in 2011 die volop het nieuws haalt, was een homoseksueel stel dat door buurgenoten in Utrecht werd weggepest. Vooral het falen van het lokaal bestuur om deze zaak op te lossen zorgt voor ophef en komt toenmalig burgemeester Wolfsen op veel kritiek te staan. Vanaf dat moment zijn vergelijkbare incidenten met enige regelmaat in het nieuws. De (on)veiligheid van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender (LHBT) personen in hun eigen woonomgeving staat nadrukkelijk op de nationale en gemeentelijke politieke agenda's. Dat mensen ook vanwege hun etniciteit gepest worden in de buurt waar zij wonen krijgt vooralsnog minder prioriteit, hoewel er in het najaar van 2013 wel veel aandacht is voor racisme.

Het debat over racisme begint in 2013 al vroeg in de herfst met aanzwellende kritiek op het racistische karakter van de figuur Zwarte Piet. Die kritiek klonk de afgelopen jaren rond elke decembermaand luider, om nu tot een emotioneel maatschappelijk debat uit te groeien dat de (sociale) media weken lang beheerst. Mede als gevolg van smakeloze grappen van bekende Nederlanders verbreedt het debat zich naar racisme in Nederland in het algemeen (zie ook het kader op pagina 9).

Het debat over Zwarte Piet en racisme in Nederland krijgt ook een Europees tintje, als de Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie (ECRI) haar zorgen uit over de manier waarop sommige politici specifieke etnische en religieuze groepen afschilderen als een bedreiging voor de Nederlandse samenleving. In een reactie op dit rapport noemt voormalig Nationaal Ombudsman Alex Brenninkmeijer het politieke klimaat in Nederland discriminatoir en racistisch.

In 2013 publiceert Amnesty International Nederland een rapport over etnisch profileren door de politie. Op basis van literatuuronderzoek concludeert Amnesty International dat het risico van

etnisch profileren op de loer ligt bij identiteits- en verkeerscontroles, preventief fouilleren en bij controles op illegaal verblijf.

7.3 Onderzoek naar discriminatie-ervaringen en landelijke cijfers van discriminatieregistraties

In januari 2014 publiceert het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) een onderzoek naar ervaren discriminatie. Voor dit onderzoek vullen ruim 12.000 respondenten een enquête in over discriminatie-ervaringen in het afgelopen jaar. Het SCP concludeert dat ongeveer een kwart van de inwoners van Nederland discriminatie ervaart - vooral op grond van leeftijd, etnische herkomst, huidskleur en geslacht en relatief vaak bij het zoeken naar werk en in de openbare ruimte. Uit dit onderzoek blijkt ook dat slechts één op de acht ervaringen ergens wordt gemeld. De cijfers geven een nog minder rooskleurig beeld dan het onderzoek naar discriminatie-ervaringen in de gemeente Rotterdam (zie paragraaf 1.2). Uit dat onderzoek blijkt dat ongeveer 19 procent van de Rotterdammers discriminatie ervaart. Heeft dit te maken met de vraagstelling? Of komt er in Rotterdam minder discriminatie voor dan op sommige andere plekken? Het antwoord op die vraag moeten we schuldig blijven.

Niet alleen het SCP en de gemeente Rotterdam doen onderzoek naar discriminatie-ervaringen. Ook andere gemeenten doen dit met enige regelmaat. Wel steeds op een net iets andere manier, waardoor de uitkomsten lastig met elkaar te vergelijken zijn. Een doorbraak is dat op initiatief van RADAR sinds 2013 in Rotterdam en Amsterdam exact dezelfde vragen over discriminatie worden gesteld. Voor het eerst beschikken we nu over gegevens waarmee we het discriminatieklimaat tussen de twee steden kunnen vergelijken. Op hoofdlijnen vertonen de cijfers verbluffend veel overeenkomsten. Inwoners van Amsterdam en Rotterdam ervaren vooral discriminatie vanwege hun afkomst. Een nadere analyse van de uitkomsten wordt in 2014 op de website van RADAR gepubliceerd. Het zou mooi zijn wanneer meer gemeenten het voorbeeld van Amsterdam en Rotterdam volgen.

In hoofdstuk 6 worden gemeenten binnen de politie-eenheid Rotterdam met elkaar vergeleken. Maar hoe verhoudt het regionale beeld zich tot andere regio's en het landelijke beeld? Wat betreft de registraties bij de politie en de meldingen bij de ADV's verschijnen er ook (jaarlijkse) landelijke rapporten. Door ontwikkelingen in de registratie is de vergelijkbaarheid van de gegevens beperkt. Wat betreft de meldingen bij RADAR en de registraties bij de politie komt het beeld in grote lijnen overeen met het landelijke beeld.¹⁷ Bij RADAR zijn, vergeleken met andere ADV's, iets minder meldingen over discriminatie op grond van leeftijd en geslacht en het terrein buurt/wijk scoort lager. Wat betreft de politie valt op dat er in de regio Rotterdam-Rijnmond naar verhouding veel antisemitische incidenten zijn geregistreerd. Dit hangt mogelijk samen met de registratie van discriminatie-incidenten van politieagenten in functie - een aantal dat in Rotterdam-Rijnmond ook hoger is dan elders. De politie in Rotterdam registreert incidenten tegen agenten waarbij 'willekeurig' gebruik wordt gemaakt van scheldwoorden als 'Jood' en 'homo' nadrukkelijk wel, waar dat in andere eenheden niet gebeurt; dat verklaart mogelijk het verschil. Verder valt op dat bij de politie-eenheid Rotterdam juist meer incidenten in de woonomgeving geregistreerd zijn dan gemiddeld landelijk het geval is (31 procent landelijk tegen ruim 40 procent in de politie-eenheid Rotterdam).

¹⁷ Voor de vergelijking met het landelijk beeld is gebruik gemaakt van de meest recente beschikbare landelijke cijfers van ADV's en politie: Coenders, M., Kik, J., Schaap, Silversmith, J. en Schriemer, R. (2012) *Kerncijfers 201: Overzicht van discriminatieklachten en -meldingen geregistreerd bij antidiscriminatievoorzieningen*, Leeuwarden / Nijmegen: Landelijke Brancheorganisatie van Antidiscriminatiebureaus (LBA) / Samenwerkende Antidiscriminatievoorzieningen Nederland (SAN) en Tierolf, B., Hermens, N., Drost, L. en Van der Vos, L. (2013) *Poldis rapportage 2012, met themarapportage antisemitisme*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

7.4. Overige landelijke cijfers van meldingen van discriminatie

Nationale Ombudsman

De Nationale Ombudsman ontvangt meldingen van burgers die zich gediscrimineerd voelen door ambtenaren. Het gaat om zulke kleine aantallen, dat het geen nut heeft deze op het regionale niveau te analyseren. De cijfers worden ook niet gepubliceerd, maar zijn op verzoek aan Art.1/RADAR beschikbaar gesteld.

De Nationale ombudsman beschermt de burger tegen onbehoorlijk overheidsoptreden. Onderdeel van de behoorlijkheid is dat de overheid en haar medewerkers niet mogen discrimineren. In de praktijk ontvangt de Nationale Ombudsman maar weinig klachten met betrekking tot discriminatie. Dit ligt volgens de Nationale Ombudsman aan een lage meldingsbereidheid (in het algemeen), onbekendheid van de mogelijkheid om discriminatie bij de Ombudsman te melden en aan het feit dat er eerst geklaagd moet worden bij de overheidsinstanties zelf. De Nationale ombudsman verwijst daarom ook veel terug naar de klachtbehandeling in de zogenoemde eerste lijn.

In 2011 zijn er 56 meldingen over discriminatie; in 2012 zijn dat er 50 en in 2013 weer 56. In veel gevallen gaan de meldingen over onheuse bejegening of over het vermoeden dat melder vanwege discriminatie iets niet hebben gekregen waar zij om vroegen. Opvallend is dat veel meldingen over het ministerie van Veiligheid en Justitie en de daaronder vallende organisaties zoals de Nationale Politie, KMAR (in het kader van Schiphol) en het Openbaar Ministerie gaan. Hierbuiten is het beeld divers. Hoewel de Nationale Ombudsman zich zorgen maakt over het fenomeen van etnisch profileren door de politie, heeft het instituut hierover in de afgelopen jaren nauwelijks klachten ontvangen. In een beperkt aantal gevallen is er daadwerkelijk een klacht gegrond verklaard op grond van discriminatie. In de meeste rapporten speelt discriminatie een rol op de achtergrond.

Meldpunt Discriminatie Internet (MDI) en Meldpunt Internet Discriminatie (MiND)

Het Meldpunt Discriminatie Internet en MiND registreren en rapporteren meldingen over discriminatie op internet. Discriminerende uitingen op internet zijn niet aan een fysieke locatie gebonden en het is daarom ook niet gebaat bij een regionale benadering. Het Meldpunt Discriminatie Internet (MDI) rapporteert jaarlijks over de meldingen die de organisatie ontvangt over discriminerende uitingen op internet. In de periode 2011-2013 is een lichte daling van het aantal ontvangen meldingen zichtbaar, wat volgens het MDI te wijten kan zijn aan foutieve berichtgeving over het verondersteld verdwijnen van de organisatie. Gemiddeld ontvangt het MDI 924 meldingen in elk jaar. Discriminatie op grond van afkomst en godsdienst worden het meest gemeld. In de afgelopen jaren zijn antisemitisme, discriminatie van Moslims, discriminatie van Marokkanen, discriminatie op grond van overige afkomst en discriminatie van mensen van Surinaamse, Antilliaanse en Afrikaanse afkomst het meest gemeld, in wisselende rangorde, hoewel antisemitisme doorgaans hoog scoort. Volgens het MDI wordt het opvallende hoge aantal meldingen over discriminatie tegen mensen van Surinaamse, Antilliaanse en Afrikaanse afkomst in 2013 verklaard door de Zwarte Pietendiscussie, die vooral in de sociale media tot veel discriminerende uitingen leidde tegen mensen met een donkere huidkleur.

Jaarcijfers van MiND, een voorziening die in 2013 door de overheid is aangesteld voor de registratie van meldingen van discriminatie op internet, zijn op het moment van schrijven nog niet beschikbaar.

Samenvatting en conclusie

**vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie**

Over het rapport

In de afgelopen jaren stonden discriminatie-incidenten regelmatig in de aandacht. Het wegpesten van homoseksuelen haalde de media, net als de drogisterijen die babymelkpoeder weigerden te verkopen aan klanten met een Aziatisch uiterlijk. In 2013 werd verborgen discriminatie ineens heel zichtbaar, toen een sollicitant een email onder ogen kreeg van het bedrijf waar hij solliciteerde. De medewerker die de email verstuurde schreef hierin aan zijn collega dat de sollicitant niet geschikt was vanwege zijn donkere huidkleur. 2013 was ook het jaar waarin de jaarlijkse protesten tegen Zwarte Piet uitgroeiden tot een maatschappelijk debat over racisme dat in alle lagen van de bevolking doordrong. Het blijkt steeds weer dat discriminatie een wezenlijke kwestie in de maatschappij is. Het onderwerp verdient daarom een prominente plek op landelijke, maar vooral ook de lokale bestuurlijke agenda's. Dat is immers de context waar discriminatie zich vooral manifesteert, wordt gesignaleerd en door interventies opgepakt moet worden.

Dit trendrapport brengt voor het eerst alle beschikbare discriminatiedata in de politie-eenheid Rotterdam (de voormalige politieregio's Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland-Zuid) bij elkaar en schetst een beeld van de wijze waarop mensen in dit gebied met discriminatie te maken hebben. Dit gebeurt voor de jaren 2011, 2012 en 2013. Er is vooral aandacht voor opvallende ontwikkelingen en *trends*. In de verschillende hoofdstukken zijn de gegevens van meldingen bij RADAR, registraties van de politie en verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens met elkaar gecombineerd. De ervaring leert dat de verschillende gegevens elkaar aanvullen: bij elkaar geven zij een completer beeld. Daarnaast zijn enkele gegevens toegevoegd die (vooralsnog) alleen beschikbaar zijn over de gemeente Rotterdam: de meldingen bij het Panel Deurbeleid en de meldingen van discriminerende graffiti bij de Rotterdamse reinigingsdienst.

Het is logisch dat we *meer* weten over discriminatie wanneer we het onderwerp vanuit verschillende perspectieven belichten en gegevens van verschillende instellingen met elkaar combineren. Toch levert dit nog geen compleet beeld op. Onderzoek naar discriminatie-ervaringen laat namelijk stevast zien dat één op de acht van alle discriminatie-ervaringen nergens wordt gemeld. Meldcijfers alleen zijn daarom niet voldoende om zicht te krijgen op discriminatie. In dit rapport zijn daarom ook de resultaten van onderzoek naar discriminatie-ervaringen in de gemeente Rotterdam (de Omnibusenquête) opgenomen. Hoewel de Omnibusenquête slechts betrekking heeft op een deel van de politie-eenheid Rotterdam, is het interessant de resultaten ervan naast de meldcijfers te leggen. Dit geeft een beeld van hoe de discriminatie die wordt ervaren en de discriminatie-ervaringen die worden gemeld zich tot elkaar verhouden.

De regionale insteek van het rapport is niet toevallig gekozen. Want hoewel gemeenten op basis van de Wet Gemeentelijke Antidiscriminatievoorzieningen verantwoordelijk zijn voor de aanpak van discriminatie jegens hun inwoners, is discriminatie geen fenomeen dat zich aan gemeentegrenzen houdt. De realiteit is dat veel mensen voor werk, vrijetijdsbesteding en allerlei voorzieningen vaak buiten hun woonplaats te vinden zijn. De lokale aanpak van discriminatie vraagt dan ook om een grensoverschrijdende blik. Dit rapport biedt inzicht in de aard en omvang van discriminatie in de politie-eenheid Rotterdam. Het levert handvatten voor lokale bestuurders om beleid en maatregelen te ontwikkelen of aan te scherpen, die discriminatie helpen voorkomen en bestrijden. Aan het eind van dit hoofdstuk komen we daar nog eens op terug.

De belangrijkste bevindingen

De meldingen en registraties van discriminatie bij de politie, RADAR, het College voor de Rechten van de Mens en het Panel Deurbeleid vertonen overeenkomsten, maar laten vooral ook verschillen zien. De aard van een discriminatie-ervaring lijkt te bepalen bij welke instelling de gedupeerde melding maakt. Daarnaast weten we uit onderzoek naar discriminatie-ervaringen dat de meeste ervaringen *nergens* worden gemeld.

Ervaren discriminatie en meldingen bij politie en RADAR gestegen

Het meldpunt van RADAR ontving in de periode 2011-2013 in totaal 1546 meldingen van discriminatie. Het aantal meldingen steeg van 465 in 2011 en 481 in 2012 naar 600 meldingen in 2013. In 2013 neemt het aantal meldingen vooral in het laatste kwartaal toe. In de maatschappij woedt op dat moment een discussie over Zwarte Piet en racisme, die voor veel mensen de aanleiding vormt om melding te doen bij een ADV. Deze meldingen gaan vooral over discriminerende uitingen die in de context van dat debat worden gedaan.

De politie-eenheid Rotterdam registreerde in de periode 2011-2013 1225 discriminatie-incidenten in het zaaksformulier. Net als bij RADAR neemt het aantal registraties per jaar toe: van 262 in 2011, 454 in 2012, naar 509 in 2013. De toename van het aantal politieregistraties heeft vermoedelijk alles te maken met verbeteringen in de manier van case screening. De interne aandacht voor discriminatie en actieve monitoring levert volgens de politie ook een bijdrage aan de toename van het aantal registraties in het zaaksformulier. De maatschappelijke discussie over Zwarte Piet lijkt weinig invloed te hebben gehad op de politieregistraties.

De aantallen meldingen bij het Panel Deurbeleid Rotterdam (gemiddeld 79 per jaar) en de meldingen van discriminerende graffiti bij de Rotterdamse reinigingsdienst Roteb (gemiddeld 131 per jaar) schommelen in de periode 2011-2013. Bij beide organisaties is sprake van een stijging van het aantal meldingen in 2012, waarna er in 2013 sprake is van een daling. Bij het College voor de Rechten van de Mens komen in 2011 en 2012 in beide jaren 67 verzoeken om een oordeel binnen van inwoners van de politie-eenheid Rotterdam.

De stijging van het aantal meldingen bij RADAR, de politie, het Panel Deurbeleid en de Roteb in 2012 is in lijn met de resultaten van de Omnibusenquête in de gemeente Rotterdam in dat jaar. Uit het onderzoek naar discriminatie-ervaringen van Rotterdammers blijkt dat in 2012 19 procent van de Rotterdammers discriminatie heeft ervaren. In 2011 was dit 16 procent.

Discriminatie op grond van ras, huidkleur of afkomst dominant in de gegevens

De meeste meldingen van discriminatie bij RADAR en bij de politie hebben betrekking op de grond van 'ras'. Bij RADAR gaat in 2011 47 procent van de meldingen over discriminatie op grond van ras, in 2013 is dit opgelopen tot 60 procent. In de periode van drie jaar gaat het om 876 meldingen. Bij de politie zijn er in hetzelfde tijdsbestek 845 registraties van discriminatie op grond van ras. Het gaat om 76 procent van de politieregistraties in 2011 en 65 procent in 2013. De meldingen bij het Panel Deurbeleid gaan voornamelijk over weigeringen aan de deur op deze grond. Wederom bevestigen de uitkomsten van de Omnibusenquête dit algemene beeld, al zijn de verschillen tussen de gronden wat minder sterk: volgens de enquête ervaren inwoners in 2011 en 2012 vooral discriminatie op grond van huidkleur of afkomst.

Bij RADAR zijn er naast meldingen over ervaren *racisme* ook meldingen over diverse andere discriminatiegronden. Meldingen over discriminatie op grond van leeftijd, geslacht, godsdienst, handicap/chronische ziekte, seksuele gerichtheid en *niet-wettelijke* gronden maken elk 5 tot 10 procent uit van het totaal. Er is geen sprake van een duidelijke trend, al neemt het aantal meldingen over discriminatie op grond van geslacht in 2013 opvallend toe. Bij de politie valt, naast

discriminatie op grond van ras, het aantal registraties op grond van seksuele gerichtheid op. Ongeveer een kwart van de meldingen gaat over *homodiscriminatie*. Het aantal registraties neemt licht toe in de rapportageperiode. Bij het College voor de Rechten van de Mens is er niet één grond die er duidelijk uit springt; handicap/chronische ziekte, leeftijd, geslacht, ras en godsdienst zijn de meest voorkomende gronden.

Discriminatie heeft vele uitingsvormen

Bij RADAR gaat in 2011 en 2012 tweederde van de meldingen over omstreden behandeling. In de afgelopen drie jaar ontvangt RADAR 927 van dit soort meldingen. In 2013 verdubbelt het aantal meldingen over vijandige bejegening ten opzichte van de voorgaande jaren (tot 262 in totaal) - grotendeels als gevolg van de discussie over Zwarte Piet en racisme. Bij de politie zijn beledigingen de meest geregistreerde wijze van discriminatie, in 2013 betreft meer dan de helft van de politieregistraties belediging (320). Bij het College voor de Rechten van de Mens en het Panel Deurbeleid worden hoofdzakelijk situaties van ongelijke behandeling of benadeling (*omstreden behandeling*) gemeld. Er zijn duidelijke verschillen tussen de instellingen wat betreft de soort incidenten die gemeld wordt. Dit volgt uit verschillen in taakstelling. Bovendien zegt het iets over de kennis en verwachtingen van burgers ten aanzien van de acties die de verschillende instellingen kunnen nemen in specifieke situaties.

Discriminatie kan ook gepaard gaan met geweld of bedreiging. Het is niet verrassend dat dergelijke incidenten vooral te vinden zijn in de politieregistraties. De politie registreert in de periode 2011-2013 147 registraties van mishandeling met discriminatoir aspect en 202 registraties van bedreiging in het zaaksformulier. Hoewel het om een beperkt aantal incidenten gaat, is wel sprake van een stijging van registraties van deze vormen van discriminatie. Het valt op dat geregistreerde incidenten gericht tegen homoseksuelen zich naar verhouding iets vaker voordoen in de vorm van mishandelingen en bedreiging. In de Omnibusenquête geeft in 2011 3 procent van de Rotterdammers aan in het voorgaande jaar met discriminatoir geweld of bedreiging geconfronteerd te zijn. In 2012 is dit 2 procent.

Arbeidsmarkt, openbare ruimte en woonomgeving meest genoemde terreinen

Bij RADAR en het College voor de Rechten van de Mens komen meldingen en verzoeken om een oordeel over incidenten op de arbeidsmarkt het meest voor. Vaak gaat het om omstreden behandeling, zoals wanneer iemand niet aangenomen wordt of geen promotie krijgt vanwege zijn etnische herkomst of leeftijd. Er zijn ook meldingen over discriminerende opmerkingen door collega's of klanten. Bij RADAR gaat het in de periode 2011-2013 om 370 meldingen, jaarlijks gemiddeld iets minder dan een kwart van alle meldingen. De meldingen gaan vooral over discriminatie op grond van ras. Bij het College zijn de aantallen veel lager, maar daar is leeftijd de meest voorkomende grond in verzoeken over situaties op de arbeidsmarkt ook landelijk gezien. Ook in het onderzoek naar ervaren discriminatie onder Rotterdammers scoort de arbeidsmarkt hoog. In 2011 had 30 procent van alle discriminatie-ervaringen hierop betrekking; in 2012 steeg dit tot meer dan de helft van alle discriminatie-ervaringen. Omgerekend gaat het in 2012 om 10 procent van de Rotterdammers die zich in de voorgaande twaalf maanden gediscrimineerd voelde op de werkvloer of bij een sollicitatie.

Bij de politie komen meldingen over discriminatie op de arbeidsmarkt nauwelijks voor. In de rapportageperiode zijn er 69 registraties van *werkgerelateerde* discriminatie. Het gaat vooral om discriminerende belediging door collega's of klanten en niet om discriminatie bij werving en selectieprocedures. Het aantal registraties van discriminatie van *werknemers met een publieke taak* is apart bijgehouden. Het gaat in de rapportageperiode om 632 geregistreerde incidenten. Veruit de meeste registraties gaan over scheldpartijen jegens politieagenten. Zij worden uitgescholden voor *Jood* of *homo* wanneer zij mensen aanspreken, bekeuren of aanhouden.

Bij de politie is de woonomgeving koploper. Deze categorie, die bij RADAR relatief laag scoort, betreft 40 procent van alle door de politie geregistreerde discriminatie-incidenten (503 registraties in drie jaar). Het gaat vooral om conflicten tussen burens of buurtgenoten of pesterijen, waarbij ook hier het grootste deel van de discriminatie-incidenten betrekking heeft op de grond ras en een kleiner deel op seksuele gerichtheid. Deze cijfers liggen duidelijk hoger dan wat er in onderzoek naar ervaren discriminatie gerapporteerd wordt: in Rotterdam wordt in 2012 discriminatie in de woonomgeving door 20 procent van alle respondenten met een discriminatie-ervaring gemeld, wat erop neerkomt dat 4 procent van de Rotterdammers dat jaar discriminatie ervoer in de eigen woonomgeving.

In de politieregistraties zijn er tot slot veel incidenten te vinden in de categorieën 'openbare weg' en 'openbare weg/verkeer'. In de rapportageperiode gaat het om 359 registraties, gemiddeld 30 procent van het totaal. In verreweg de meeste gevallen gaat het hierbij om discriminatie op grond van ras (72 procent) gevolgd door seksuele gerichtheid (23 procent). Vaak is er sprake van belediging, maar ook de geregistreerde mishandelingen en vernielingen doen zich relatief vaak voor op de openbare weg. Bij RADAR zijn in de rapportageperiode weinig meldingen geregistreerd van discriminatie in de openbare ruimte. Dergelijke incidenten worden kennelijk eerder bij de politie dan bij RADAR gemeld. Want de gegevens uit onderzoek naar ervaren discriminatie in Rotterdam laten zien dat bijna een derde van discriminatie-ervaringen in de gemeente Rotterdam op straat plaatsvindt, precies in lijn met het percentage van politieregistraties op dit terrein.

De verschillen tussen de meldingen en registraties bij politie, RADAR en het College laten zien dat mensen zich door de ervaring laten leiden bij de keuze waar te melden. De politie krijgt weinig meldingen en aangiften van omstrede behandeling, maar wordt juist vaker ingeschakeld bij scheldpartijen, ruzies, bedreigingen en geweld: incidenten op straat of in de woonomgeving die om directe interventie vragen en/of een strafrechtelijke aanpak, wellicht omdat een andere aanpak al is geprobeerd of niet heeft gewerkt. Bij RADAR en het College zijn verhoudingsgewijs veel meldingen over discriminatie op de arbeidsmarkt en dit terrein scoort ook in onderzoek naar ervaren discriminatie steevast hoog. Dit roept de vraag op waarom er bij de politie zo weinig meldingen en aangiften zijn over dit terrein. Blijkbaar hebben mensen minder het gevoel dat ze met dit soort ervaringen bij de politie terecht kunnen en ligt een strafrechtelijke aanpak voor hen minder voor de hand. Wellicht speelt de bewijsbaarheid hier een rol: wie niet is aangenomen voor een baan zal slechts in een enkel geval kunnen bewijzen dat dit met discriminatie te maken heeft. Leeftijdscriminatie of discriminatie op grond van geslacht is dan vaker weer iets makkelijker hard te maken dan discriminatie op grond van ras, omdat leeftijdseisen of eisen met betrekking tot het geslacht met enige regelmaat expliciet in vacatureteksten staan of er openlijk over wordt gesproken in een sollicitatiegesprek. Dit verklaart mogelijk ook waarom er over deze gronden meer verzoeken zijn bij het College dan over discriminatie op grond van ras. Het veelvuldig voorkomen van meldingen over arbeidsmarktdiscriminatie onderstreept dat dit probleem serieuze aandacht verdient.

De (politieke) aandacht voor discriminatie in de woonomgeving (vooral wat betreft *homodiscriminatie*) kan hebben geleid tot een toename van het aantal meldingen van dergelijke incidenten bij de politie. Hoe dan ook is op basis van deze gegevens een sterkere prioritering van de aanpak van discriminatie in de woonomgeving gerechtvaardigd, zeker wanneer we in aanmerking nemen dat in de politie-eenheid Rotterdam in de rapportageperiode meer incidenten in de woonomgeving zijn geregistreerd dan gemiddeld landelijk het geval is (31 procent landelijk tegenover ruim 40 procent van het totaal aantal geregistreerde discriminatie-incidenten in de politie-eenheid Rotterdam).

Meldingsbereidheid

Er zijn veel meer discriminatie-ervaringen dan uit het aantal meldingen en registraties blijkt. Die conclusie trekken we op basis van de resultaten van het onderzoek naar discriminatie-ervaringen in de gemeente Rotterdam. Daaruit blijkt dat maar liefst 19 procent van de Rotterdammers in 2012 discriminatie heeft ervaren. Ongeveer 80 procent van de Rotterdammers met een discriminatie-ervaring geeft in dit onderzoek aan die ervaring nergens te hebben gemeld. Ook uit recent ervaringsonderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau blijkt dat slechts één op de acht mensen een discriminatie-ervaring meldt. Uit dit onderzoek blijkt dat een kwart van alle inwoners van Nederland in het jaar voorafgaand aan het onderzoek geconfronteerd is met discriminatie. De belangrijkste reden om discriminatie *niet* te melden, is dat men het gevoel heeft dat 'melden toch niet helpt'.

Geografische spreiding en landelijke ontwikkelingen

In lijn met de verwachting, springen de grote steden Dordrecht en vooral Rotterdam eruit als we kijken naar het aantal geregistreerde discriminatie-incidenten per 1000 inwoners. Voor de gemeente Rotterdam is, met de uitkomsten van de Omnibusenquête, ook bekend hoeveel discriminatie de inwoners daadwerkelijk ervaren. Hieruit blijkt dat de bij RADAR en de politie geregistreerde incidenten nog met de factor 180 vermenigvuldigd moeten worden om recht te doen aan de werkelijkheid.

Diverse incidenten en ontwikkelingen in Nederland hadden in de afgelopen drie jaar (mogelijk) invloed op de meldingen van discriminatie in de politie-eenheid Rotterdam. Zo was er ophef rond gemeentelijk falen toen een homostel uit hun huis werd gepest in Utrecht in 2011. Daarmee werd het onderwerp discriminatie van LHBT's in de woonomgeving nadrukkelijk op de kaart gezet. Een andere prominente ontwikkeling was het debat rond Zwarte Piet en racisme in 2013, dat tot vele meldingen bij RADAR leidde.

Aanknopingspunten voor beleid

In dit rapport over de jaren 2011, 2012 en 2013 zijn zoveel mogelijk beschikbare gegevens over discriminatie in de politie-eenheid Rotterdam gepresenteerd. De cijfers geven een indruk van de aard en omvang van discriminatie. Eén ding is duidelijk: discriminatie komt overal voor en heeft ingrijpende gevolgen, niet alleen voor de betrokkenen maar ook voor de samenleving als geheel. Dit rapport laat ook zien dat politie, RADAR, het College voor de Rechten van de Mens en het Panel Deurbeleid elk op eigen wijze een cruciale rol vervullen in de aanpak van discriminatie. Voor een effectieve aanpak van discriminatie is een overkoepelend beleid echter van groot belang. Naar aanleiding van de informatie en analyse in dit rapport gaat RADAR graag met lokale bestuurders en beleidsmakers in gesprek; om samen te praten over mogelijke interventies en beleid. Onderstaande punten bieden alvast aanknopingspunten voor een gemeentelijke aanpak van enkele belangrijke kwesties die in dit rapport geschetst worden.

Meldingsbereidheid verhogen en het effect van melden zichtbaar maken

Uit de bestudeerde gegevens blijkt dat slechts een heel klein deel van de mensen die discriminatie ervaren dit ergens meldt. Melding van discriminatie-incidenten is echter van groot belang om gemeente, RADAR, politie en andere partijen in staat te stellen doelgericht te interveniëren wanneer dat nodig is. Meldingen zijn niet alleen nodig om individuele zaken van discriminatie te kunnen aanpakken; het totaal aan meldingen bij de verschillende instellingen leidt ook tot meer

inzicht in het fenomeen discriminatie en bevordert de mogelijkheden van structurele en preventieve actie.

We weten dat we de meldingsbereidheid effectief kunnen beïnvloeden door middel van een campagne. Eerdere campagnes om mensen aan te sporen om hun ervaringen met discriminatie te melden leidden tot flinke stijgingen in de meldcijfers.¹⁸ Dat effect is inmiddels weggeëbd en een nieuwe investering in de meldingsbereidheid is noodzakelijk. Naast een geplande nieuwe landelijke campagne, zijn regionale of lokale inspanningen van belang om het melden van discriminatie bij politie en RADAR opnieuw onder de aandacht te brengen. Daarbij kan gedacht worden aan promotie van de nieuwe app *Meld Discriminatie Nu*, waarmee burgers zich eenvoudig en snel tot RADAR en alle andere ADV's kunnen wenden.

De reden om niet te melden is de veronderstelling dat melden niets verandert. Dat wordt het meest genoemd in de Omnibusenquête en in een recent landelijk onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau.¹⁹ Een campagne zou ook erop gericht kunnen zijn om mensen te laten zien wat melden oplevert voor gedupeerden van discriminatie, bijvoorbeeld door het presenteren van succesvolle casussen.

Discriminatie op de arbeidsmarkt proactief aanpakken

Discriminatie op de arbeidsmarkt is al jaren een groot probleem dat alleen maar lijkt te groeien. Het onderwerp verdient een plaats op de gemeentelijke agenda, waarbij vooral proactief optreden door de gemeente gewenst is. Er bestaat een breed scala aan oplossingsrichtingen, van preventief diversiteitsbeleid tot repressief optreden. Ook het binnenkort te verschijnen advies van de Sociaal Economische Raad over discriminatie op de arbeidsmarkt zal naar alle verwachting aanknopingspunten bieden.

Professionals in de arbeidsbemiddeling (niet alleen uitzendbureaus, maar ook stagecoördinatoren en re-integratiemedewerkers) dienen bewust te worden gemaakt van het vóórkomen van discriminatie, de gevolgen hiervan en hun rol in het tegengaan van arbeidsmarktdiscriminatie. In gesprek met ondernemers in het midden- en kleinbedrijf en grote bedrijven kunnen gemeenten discriminatie bij het aannamebeleid (inclusief stages) bespreekbaar maken. Op de gemeentewebsite kunnen burgers die discriminatie op de arbeidsmarkt ervaren, gewezen worden op organisaties die hen informatie en advies kunnen bieden, zoals RADAR en het College voor de Rechten van de Mens.

Bredere aandacht voor discriminatie in de woonomgeving

De laatste jaren staat het (weg)pesten van lesbiennes, homoseksuelen en transgenders door buurtgenoten aardig in de schijnwerpers en hebben diverse gemeenten maatregelen genomen om dergelijke problematiek actief te bestrijden. De cijfers in dit rapport laten zien dat etnische minderheden ook last hebben van een gebrek aan acceptatie door buurtbewoners, zelfs nog meer dan lesbiennes, homoseksuelen en transgenders. Dit vraagt om een verruiming van de blik: ook het probleem van discriminatie op grond van ras in de woonomgeving vraagt om een constructieve aanpak. De Voorbeeldaanpak discriminatie in de woonomgeving, in 2013 uitgebracht door het

¹⁸ Zoals de landelijke campagne 'Moet jij jezelf thuislaten als je naar buiten gaat?' in 2009 en 2010.

¹⁹ Andriessen, I., Fernee, H. en Wittebrood, K. (2014) *Ervaren discriminatie in Nederland*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Platform Woonoverlast, biedt aanknopingspunten voor het vroegtijdig signaleren en effectief optreden in situaties waar mensen zich gediscrimineerd voelen in hun eigen woonomgeving.²⁰

Sensitiviteit voor racisme vraagt om educatie en voorlichting

Hoezeer het maatschappelijke debat over Zwarte Piet en racisme in de politie-eenheid Rotterdam leeft bleek uit de forse toename van meldingen bij RADAR naar aanleiding hiervan. De sensitiviteit voor het onderwerp racisme is nog steeds ongekend groot. Dit is mogelijk het moment om te investeren in activiteiten die bewustwording en kennis over vooroordelen en discriminatie vergroten. RADAR kan, samen met een gemeente, inventariseren welke specifieke behoeften, problemen of aandachtsgebieden er zijn in de gemeente. Zo kan het zinvol zijn om gastlessen te verzorgen op scholen om leerlingen bewust te maken van hun vooroordelen. Met een Powerday wordt onderling respect tussen leerlingen vergroot en worden vooroordelen doorbroken. Workshops voor professionals zoals jongerenwerkers of leraren, kunnen hen helpen goed om te gaan met racistische uitingen of gedrag van jongeren. Met dialoogbijeenkomsten, debatten of lezingen kan een breder publiek bereikt worden.

Onderzoek biedt aanvullend inzicht

Meldcijfers brengen slechts een beperkt deel van alle ervaren discriminatie in beeld. Een onderzoek of enquête naar discriminatie-ervaringen is daarom uiterst waardevol om de aard en omvang van discriminatie meer inzichtelijk te maken. De Omnibusenquête in de gemeente Rotterdam waar vragen over discriminatie in zijn opgenomen, is daar een goed voorbeeld van. Om ook in andere gemeenten meer zicht op discriminatie te krijgen is het een goed idee om ook daar vragen over discriminatie in bestaande bevolkingsonderzoeken te integreren. Door in de verschillende gemeenten dezelfde vragen te gebruiken, kunnen gegevens ook nog eens met elkaar worden vergeleken.

Ook andere typen onderzoek kunnen worden ingezet om discriminatie, de gevolgen ervan of de mogelijkheden voor bestrijding en preventie in beeld te brengen. Fenomeengerichte onderzoeken, bijvoorbeeld gericht op discriminatie bij het zoeken naar een stage, leveren beleidsrelevante kennis op. RADAR en Art.1 werken op dit moment aan een catalogus waarin verschillende vormen van onderzoek op overzichtelijke wijze worden gepresenteerd die in een specifieke informatiebehoefte van gemeenten en ketenpartners kunnen voorzien.

²⁰ Landelijk Platform Woonoverlast (2013), Voorbeeldaanpak Discriminatie in de Woonomgeving <http://www.platformwoonoverlast.nl/l/library/download/445584>.

Literatuurlijst

Andriessen, I., Fernee, H. en Wittebrood, K. (2014) *Ervaren discriminatie in Nederland*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Dinsbach, W. en Van Bon, S. (2012) *Gegevens en informatie over discriminatie: Onderzoeksmethodes en beschikbare bronnen in Nederland*, Rotterdam: Art.1, kenniscentrum discriminatie Nederland.

Centrum voor Onderzoek en Statistiek (2013) *Rotterdamers over hun stad: Omnibusenquête 2012*, Gemeente Rotterdam.

Coenders, M., Kik, J., Schaap, Silversmith, J. en Schriemer, R. (2012) *Kerncijfers 201: Overzicht van discriminatieklachten en -meldingen geregistreerd bij antidiscriminatievoorzieningen*, Leeuwarden / Nijmegen: Landelijke Brancheorganisatie van Antidiscriminatiebureaus (LBA) / Samenwerkende Antidiscriminatievoorzieningen Nederland (SAN).

College voor de Rechten van de Mens (2013) *Jaarverslag 2012*, Utrecht: College voor de Rechten van de Mens.

Commissie Gelijke Behandeling (2012) *Jaarverslag 2011*, Utrecht: CGB.

Landelijk Platform Woonoverlast (2013), *Voorbeeldaanpak Discriminatie in de Woonomgeving*.

Openbaar Ministerie (2007, 2011) *Aanwijzing Discriminatie*, zie: www.om.nl/algemene_onderdelen/uitgebreid_zoeken/@155214/aanwijzing/.

RADAR (2013) *Feitenkaart discriminatie 2012, over de gemeente Rotterdam en de regio's Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland Zuid*.

Schriemer, R. (2012) *Rotterdam in evenwicht? Een onderzoek naar polarisatie en de verhouding tussen bevolkingsgroepen in de deelgemeenten Centrum, Charlois, Delfshaven en Feijenoord*, Rotterdam: RADAR.

Tierolf, B., Hermens, N., Drost, L. en Van der Vos, L. (2013) *Poldis rapportage 2012, met themarapportage antisemitisme*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Bijlage 1 Toelichting op bronnen en gegevens in dit rapport

Deze Bijlage bevat een toelichting op de bronnen waaruit voor dit rapport is geput. Daarbij wordt ingegaan op de aard van de informatie en over de interpretatie ervan.²¹

1. Klacht- en incidentregistraties

In Nederland zijn er diverse instanties en organisaties die officieel tot taak hebben om meldingen, klachten, incidenten of zaken van discriminatie te registreren, zoals de politie, het Openbaar Ministerie (OM), het College voor de Rechten van de Mens, antidiscrimatievoorzieningen (ADV's) en het Meldpunt Internet Discriminatie (MiND). Daarnaast zijn er belangenorganisaties die discriminatieklachten registreren (bijvoorbeeld het COC en Transgender Netwerk Nederland), organisaties die zich op een specifiek terrein richten (Meldpunt Discriminatie Internet - MDI) en meer generieke klachtinstanties zoals de Nationale Ombudsman of de klachtcommissie van een instelling.

In dit rapport zijn klacht- en incidentregistraties, voor zover regionaal beschikbaar, kwantitatief opgenomen. Daarnaast zijn enkele casusbeschrijvingen toegevoegd.

Onderrapportage

Klachten en meldingen geven informatie over situaties die mensen als discriminerend ervaren. Ze bieden echter geen inzicht in hoe vaak dergelijke situaties in de samenleving voorkomen. Uit recent onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau blijkt dat maar 1 op de 8 discriminatie-ervaringen wordt gemeld.²² De gemelde discriminatie-ervaringen vormen dus het spreekwoordelijke topje van de ijsberg, waaronder een veelvoud aan niet gemelde ervaringen ligt verscholen. Klachtgegevens zijn in zekere zin een weergave van meldgedrag: stijgingen of dalingen in het aantal klachten zijn niet noodzakelijk een indicatie van het meer of minder voorkomen van discriminatie-ervaringen, maar kunnen mogelijk (ook) verklaard worden door veranderingen in meldgedrag. Zo kan een campagne die mensen aanspoort om discriminatie te melden leiden tot een (tijdelijke) stijging van het aantal meldingen. Om inzicht te krijgen in de omvang van situaties die als discriminatie zijn ervaren is aanvullend onderzoek nodig, zoals enquêtes naar discriminatie-ervaringen.

Bij klachtgegevens speelt ook dat discriminatie-ervaringen subjectief van aard zijn: waar de ene persoon een situatie als discriminerend ervaart, kan een ander een vergelijkbare situatie anders interpreteren. De subjectieve ervaring kan ook afwijken van de objectieve of juridische werkelijkheid; iemand kan discriminatie ervaren en melden terwijl dat objectief gezien onterecht is. Andersom kan discriminatie plaatsvinden, terwijl het door betrokkenen niet als zodanig ervaren wordt. Dergelijke situaties worden nergens gemeld en blijven daardoor buiten beeld.

Vergelijkbaarheid van klacht- en incidentregistraties

De gegevens van instanties die klacht- en incidentregistraties over discriminatie bijhouden zijn niet gelijksoortig en kunnen daarom niet bij elkaar worden opgeteld. Instanties hebben verschillende uitgangspunten, taken en procedures en hun registraties zijn hierop ingericht. Dit betekent dat zij andere typen situaties registreren en andere categorieën hanteren in hun registratiesystemen. Daarnaast zijn er verschillen tussen de gebruikte definities van bepaalde termen en tussen registratieprotocollen. De informatie uit de verschillende hier gebruikte bronnen dient daarom als complementair te worden gezien.

²¹ Voor een uitgebreidere toelichting op discriminatiegegevens zie: Dinsbach, W. en Van Bon, S. (2012) *Gegevens en informatie over discriminatie: Onderzoeksmethodes en beschikbare bronnen in Nederland*, Rotterdam: Art.1, kenniscentrum discriminatie Nederland.

²² Andriessen, I., Fernee, H. en Wittebrood, K. (2014) *Ervaren discriminatie in Nederland*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

1.1 Meldingen en klachten bij een antidiscriminatievoorziening (ADV)

Mensen die discriminatie hebben ervaren of hebben waargenomen kunnen hiervan melding maken of een klacht indienen bij een ADV. Sinds de introductie van de Wet Gemeentelijke Antidiscriminatievoorzieningen in 2009 dient elke gemeente zijn burgers toegang te bieden tot een ADV en de ontvangen meldingen jaarlijks te rapporteren aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Meldingen en klachten die zijn geregistreerd bij ADV's kunnen allerlei discriminatiegronden betreffen. Daarbij kan het gaan om gronden die wettelijk zijn vastgelegd in het strafrecht of de gelijkebehandelingswetgeving (bijvoorbeeld ras of seksuele gerichtheid) maar ook om gronden die niet in de wet zijn opgenomen (zoals uiterlijk). Meldingen kunnen betrekking hebben op een incident of situatie die tegen een persoon is gericht (de melder of iemand anders), maar ook op een gebeurtenis die niet tegen specifieke individuen is gericht, zoals een artikel in de media of regelingen die voor een specifieke groep bijzonder nadelig uitpakken. Bij de registratie van meldingen en klachten bij ADV's staat het perspectief van de melder centraal, die gedrag of een uiting als discriminerend interpreteert. Geregistreerde meldingen en klachten bij een ADV hebben niet per definitie betrekking op situaties waarbij er juridisch of objectief is aangetoond dat er sprake was van discriminatie, maar kunnen dit wel hebben.

RADAR registreert meldingen en klachten in LBAnet. In principe worden alle klachten en meldingen bij een ADV geregistreerd, tenzij onvoldoende gegevens beschikbaar zijn of de melding geen betrekking heeft op (ervaren) discriminatie. Klachten en meldingen bij RADAR zijn in dit rapport opgeteld en onder de verzamelnaam 'meldingen' gebruikt in tabellen en grafieken. RADAR registreert incidenteel door medewerkers waargenomen discriminatie in personeelsadvertenties en media-uitingen. RADAR registreert meldingen en klachten van inwoners in de politie-eenheid Rotterdam (regio's Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland Zuid), ook als de situatie waarop de melding betrekking heeft buiten die politie-eenheid plaatsvond.

1.2 Incidenten geregistreerd door de politie

Discriminatie kan strafbaar zijn. In het strafrecht komt discriminatie op twee manieren voor: enerzijds zijn er de specifieke discriminatieartikelen, waarin discriminatoire uitlatingen (137c t/m e Sr) en discriminerende uitsluiting strafbaar zijn gesteld (137g en 429quater Sr). Anderzijds kan er bij commune ('gewone') delicten (zoals mishandeling, brandstichting of bedreiging) sprake zijn van discriminatoire aspecten. Een dergelijk feit kan bijvoorbeeld gepleegd zijn met een discriminatoir motief.

Slachtoffers, getuigen of mensen die weet hebben van een incident waarbij discriminatie in het spel was kunnen hiervan aangifte doen bij de politie. Ook kunnen politieagenten uit eigen beweging proces-verbaal opmaken, wanneer zij getuige of zelf slachtoffer van discriminatie zijn.

Alle meldingen en aangiften die de politie ontvangt en die mogelijk discriminatie betreffen als vastgelegd in het strafrecht, worden in principe geregistreerd. De Aanwijzing Discriminatie van het Openbaar Ministerie verplicht de politie bovendien om alert te zijn op eventuele discriminatoire aspecten bij commune delicten en ook deze te registreren.²³ Politieagenten registreren meldingen en aangiften van discriminatie in het bedrijfsprocessensysteem BVH.

In elke politie-eenheid is iemand verantwoordelijk (bijvoorbeeld een taakaccenthouder of contactpersoon discriminatie) voor de registratie van incidenten met een discriminatoir karakter in een zaaksformulier. Deze persoon zorgt dat met enige regelmaat een zoekopdracht wordt uitgezet in BVH, aan de hand van een lijst zoektermen die is opgesteld door het Nationaal Expertise Centrum Diversiteit (LECD) van de politie. De zoekopdracht levert een overzicht met mogelijke

²³ Openbaar Ministerie (2007, 2011) Aanwijzing Discriminatie, zie: www.om.nl/algemene_onderdelen/uitgebreid_zoeken/@155214/aanwijzing/.

relevante aangiften en meldingen, die de verantwoordelijke persoon controleert en waaruit hij of zij de registraties die daadwerkelijk een discriminatoir karakter hebben overneemt in het zaaksformulier. In de politie-eenheid Rotterdam is deze 'case screening' uitbesteed aan RADAR (eerst in Zuid-Holland Zuid, sinds 2012 ook in Rotterdam-Rijnmond). Het zaaksformulier bevat een overzicht van incidenten met discriminatoir karakter in de betreffende politie-eenheid. De incidenten betreffen zowel 'zuivere' discriminatie (art. 137c - g Sr. en 429quater) als commune delicten met discriminatoir aspect (bijvoorbeeld een brandstichting waarbij het motief discriminatoir was). De zaaksformulieren uit de eenheden worden gebruikt voor het landelijke criminaliteitsbeeld discriminatie (de POLDIS-rapportage). In diverse eenheden wordt op basis van het zaaksformulier een criminaliteitsbeeld op eenheidsniveau gemaakt.

In het voorliggende rapport worden incidenten gericht tegen ambtenaren in functie - in de praktijk vrijwel altijd politieagenten - apart weergegeven van overige incidenten. De reden hiervoor is dat politieagenten veelvuldig met scheldpartijen worden geconfronteerd, waarbij vaak woorden als 'homo' en 'jood' worden gebruikt. Verreweg de meeste registraties van discriminatie-incidenten tegen politieagenten in functie betreffen dit soort beledigingen (zie POLDIS 2012). In de politie-eenheden wordt daarbij verschillend omgegaan met aangiften (door agenten) van beledigingen aan hun adres: in sommige eenheden worden dergelijke incidenten nadrukkelijk geregistreerd in het zaaksformulier, in andere eenheden niet. Om vertekening van het totaalbeeld tegen te gaan worden incidenten tegen politieagenten daarom apart gerapporteerd.

1.3 Verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens

Mensen die discriminatie hebben ervaren op school, of op hun werk bijvoorbeeld, kunnen het College voor de Rechten van de Mens (voorheen de Commissie Gelijke Behandeling) verzoeken om een oordeel uit te spreken over de kwestie. Het College is bevoegd om situaties te toetsen aan de gelijkebehandelingswetgeving, wat betekent dat de situatie waarover een oordeel wordt gevraagd betrekking moet hebben op de discriminatieterreinen en discriminatiegronden die in deze wetgeving zijn opgenomen. Als het College de klacht mag behandelen, dan wordt een onderzoek gestart, waarna een zitting volgt en de indiener en de verwerende partij het oordeel van het College ontvangen, waarin staat of al dan niet sprake was van discriminatie (zie ook paragraaf 2 van deze Bijlage). Het kan voorkomen dat een zitting niet plaatsvindt, bijvoorbeeld omdat er *mediation* plaatsvindt of omdat een verzoeker het verzoek intrekt. Alle verzoeken die het College ontvangt worden geregistreerd. Het College rapporteert hierover in het jaarverslag.

Overzichten van de instroom van verzoeken om een oordeel, die zijn ingediend door inwoners van de politie-eenheid Rotterdam en de daarbij door het College uitgesproken oordelen zijn door het College ter beschikking gesteld voor dit rapport. Voor gegevens over de instroom van verzoeken wordt gebruik gemaakt van een databestand waarin enkel afgehandelde verzoeken om een oordeel zijn opgenomen. Dit betekent dat verzoeken om een oordeel die nog niet zijn afgehandeld, niet in dit rapport worden meegenomen. Om die reden zijn de aantallen ingestroomde verzoeken om een oordeel uit 2013 niet weergegeven in de tabellen; veel daarvan zijn op moment van schrijven nog niet afgehandeld (d.d. 24/01/14).

RADAR is verantwoordelijk voor de interpretatie van en teksten over de regionale data die door het College zijn aangeleverd.

1.4 Meldingen en klachten bij het Panel Deurbeleid Rotterdam

In enkele grotere steden, waaronder Rotterdam, bestaat een zogenaamd Panel Deurbeleid. Het Panel Deurbeleid voorkomt en bestrijdt discriminatie bij het toelaten van bezoekers in een horecagelegenheid, zoals een club of discotheek. Het Panel bestaat in Rotterdam uit vertegenwoordigers van de gemeente, de politie, RADAR, de Rotterdamse Jongerenraad en de lokale afdeling van Koninklijk Horeca Nederland, de brancheorganisatie voor horecaondernemers.

Het Panel Deurbeleid toetst of huisregels van horecaondernemers helder en controleerbaar zijn, of ze voldoende worden bekendgemaakt aan de bezoekers en of ze in strijd zijn met het discriminatieverbod. Mensen die vinden dat ze onterecht geweigerd zijn bij een horecagelegenheid kunnen hierover een klacht indienen bij het panel. Ondernemingen zijn niet verplicht zich aan te sluiten bij het panel. Alleen huisregels van en klachten over aangesloten ondernemingen, worden door het panel onderzocht. Klachten over niet-panelleden, kunnen worden ingediend bij RADAR. Een klacht indienen bij het Panel Deurbeleid kan door middel van een sms, email of een telefoontje. Deze wordt geregistreerd door RADAR in LBAnet. Over de bij het Panel Deurbeleid binnengekomen klachten wordt jaarlijks gerapporteerd.

2. Juridisch getoetste situaties

Een klein deel van alle discriminatie-ervaringen die ergens zijn gemeld wordt juridisch getoetst. Dat wil zeggen dat door een bevoegde instantie wordt vastgesteld of discriminatie in juridische zin heeft plaatsgevonden. In Nederland is het College voor de Rechten van de Mens (voorheen de Commissie Gelijke Behandeling) bevoegd om te toetsen of er sprake is van wettelijk verboden onderscheid op basis van de gelijkebehandelingswetgeving. In zijn jaarverslag rapporteert het College over de oordelen die in het voorliggende jaar zijn uitgesproken. Ten behoeve van het voorliggende rapport heeft het College een overzicht beschikbaar gesteld van uitgesproken oordelen waarbij de verzoekers inwoners van politie-eenheid Rotterdam zijn. RADAR is verantwoordelijk voor de interpretatie van en teksten over de regionale data die door het College zijn aangeleverd.

Ook rechters kunnen zaken toetsen aan de gelijkebehandelingswetgeving of het strafrecht en beoordelen of discriminatie in juridische zin heeft plaatsgevonden. Gegevens hierover zijn vooralsnog echter niet regionaal beschikbaar.

Bijlage 2 De tabellen over de politie-eenheid Rotterdam

Inhoudsopgave

1. Omvang van gemelde discriminatie-ervaringen	65
2. Discriminatiegronden	66
3. Terreinen	69
4. Kruistabellen over discriminatiegrond en terrein	72
5. Wijze van discriminatie	74
6. Kruistabellen over wijze en discriminatiegrond	77
7. Kruistabellen over wijze en terrein	78
8. Afhandeling meldingen	79
9. Geografische spreiding naar plaats voorval	82
10. Geografische spreiding naar woonplaats melder	85

1. Omvang van gemelde discriminatie-ervaringen

Tabel 1 Aantal klachten, meldingen en registraties van discriminatie per jaar²⁴

	2011	2012	2013
RADAR, meldingen/klachten	465	481 ²⁵	600 ²⁶
RADAR, eigen onderzoek ²⁷	24	48	43 ²⁸
Politie, geregistreeerde discriminatie-incidenten	262	454	509
Politie, geregistreeerde discriminatie-incidenten tegen werknemers met publieke taak	109	275	248
College voor de Rechten van de Mens, instroom verzoeken om oordeel ²⁹	67	67	
Meldingen bij Panel Deurbeleid	84	98	55
Meldingen discriminerende graffiti Roteb	114	177	102

²⁴ Deze cijfers hebben betrekking op de politie-eenheid Rotterdam, die samenvalt met de RADAR-regio's Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland-Zuid, met uitzondering van meldingen bij het Panel Deurbeleid en meldingen van discriminerende graffiti die uitsluitend over de gemeente Rotterdam gaan.

²⁵ In 2012 zijn 30 van de hier opgenomen meldingen door andere ADV's geregistreerd en behandeld.

²⁶ In 2013 zijn 30 van de hier opgenomen meldingen door andere ADV's geregistreerd en behandeld.

²⁷ 'Eigen onderzoek' betreft voorvallen of situaties die niet bij RADAR gemeld zijn, maar wel bij RADAR bekend zijn, bijvoorbeeld door eigen screening van media of door eigen waarneming door ADV-medewerkers.

²⁸ In 2013 is 1 van de hier opgenomen registraties door andere ADV's gemaakt.

²⁹ Het aantal ingestroomde verzoeken om een oordeel is gebaseerd op de gegevens uit een databestand waarin enkel *afgehandelde* verzoeken om een oordeel zijn opgenomen. Dit betekent dat verzoeken om een oordeel die nog niet zijn afgehandeld, niet in deze Tabellen voorkomen. Om die reden zijn de aantallen ingestroomde verzoeken om een oordeel uit 2013 niet weergegeven in de Tabellen; veel daarvan zijn op moment van schrijven nog niet afgehandeld (d.d. 24/01/14).

2. Discriminatiegronden³⁰

Tabel 2 Aantal klachten/meldingen RADAR, naar grond

	2011		2012		2013	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Ras	228	47%	279	56%	369	60%
Antisemitisme	4	1%	-	0%	-	0%
Nationaliteit	8	2%	12	2%	12	2%
Handicap/chronische ziekte	42	9%	38	8%	33	5%
Leeftijd	32	7%	34	7%	35	6%
Seksuele gerichtheid	21	4%	23	5%	16	3%
Geslacht	34	7%	28	6%	52	8%
Arbeidsduur	0	0%	0	0%	1	0%
Arbeidscontract	0	0%	0	0%	0	0%
Burgerlijke staat	2	0%	2	0%	4	1%
Godsdienst	26	5%	27	5%	28	5%
Levensovertuiging		0%	0	0%	2	0%
Politieke gezindheid	1	0%	0	0%	0	0%
Niet-wettelijke grond (overig)	84	17%	52	11%	62	10%
Onbekend	3	1%	0	0%	0	0%
Totaal	485	100%	495	100%	614	100%

Tabel 3 Aantal registraties eigen onderzoek RADAR, naar grond

	2011	2012	2013
Ras	6	12	11
Antisemitisme	2		
Nationaliteit			
Handicap/chronische ziekte	2	1	
Leeftijd	4	20	15
Seksuele gerichtheid	3	2	1
Geslacht	5	24	16
Arbeidsduur			
Arbeidscontract			
Burgerlijke staat			
Godsdienst		1	3
Levensovertuiging			
Politieke gezindheid	2		
Niet-wettelijke grond (overig)			
Onbekend	3		
Totaal	27	60	46

³⁰ Het totale aantal in deze tabellen kan afwijken van het totaal aantal meldingen/klachten/registraties. Eén melding (of registratie) kan namelijk over discriminatie op meerdere gronden gaan, waardoor er verschillen ontstaan tussen de twee totalen.

Tabel 4 Aantal *geregistreerde discriminatie-incidenten politie*, naar grond

	2011 ³¹	2012	2013
Ras	195 (76%)	307 (68%)	343 (65%)
Godsdienst	11 (4%)	20(4%)	50 (9%)
Levensovertuiging	1 (<1%)	0 (0%)	0(<0%)
Seksuele gerichtheid	46 (18%)	119 (26%)	128 (24%)
Geslacht	0 (0%)	4 (1%)	7 (1%)
Handicap	2 (1%)	3 (1%)	0 (0%)
Onbekend	3 (1%)	0 (0%)	0 (0%)
Totaal	258	454	528

 Tabel 5 Aantal *verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens*, naar grond³²

	2011	2012	2013
Geslacht	9	10	
Ras	5	9	
Nationaliteit	1	3	
Godsdienst	7	5	
Seksuele gerichtheid	3	1	
Burgerlijke staat			
Politieke overtuiging			
Levensovertuiging		1	
Arbeidsduur	1		
Vaste / tijdelijke arbeidscontracten			
Handicap / chronische ziekte	7	10	
Leeftijd	16	10	
Meerdere gronden	1	5	
Geen gelijkebehandelingsgrond	17	13	
Totaal	67	67	

³¹ De categorie ras omvat ook incidenten van discriminatie op grond van nationaliteit en antisemitisme.

³² Het aantal ingestroomde verzoeken om een oordeel is gebaseerd op de gegevens uit een databestand waarin enkel afgehandelde verzoeken om een oordeel zijn opgenomen. Dit betekent dat verzoeken om een oordeel die nog niet zijn afgehandeld, niet in deze Tabellen voorkomen. Om die reden zijn de aantallen ingestroomde verzoeken om een oordeel uit 2013 niet weergegeven in de Tabellen; veel daarvan zijn op moment van schrijven nog niet afgehandeld (d.d. 24/01/14).

Tabel 6 Aantal meldingen bij Panel Deurbeleid gemeente Rotterdam, naar grond

	2011	2012	2013
Geslacht	15	7	4
Leeftijd		1	1
Ras	48	75	38
Seksuele gerichtheid	12	2	0
Overig	4	5	9
Onbekend	10	8	3
Totaal	89³³	98	55

Tabel 7 Grond waarop men zich gediscrimineerd voelde, naar percentage van de Rotterdammers (15-85) met een discriminatie-ervaring (Omnibusenquête)

	2011	2012	
Culturele herkomst/huidskleur	53%	35%	Ras/huidkleur
		25%	Nationaliteit
Leeftijd	19%	31%	Leeftijd
Geslacht	14%	17%	Geslacht
Geloofs- of levensovertuiging	21%	17%	Godsdienst/levensovertuiging
Ziekte of handicap	8%	10%	Handicap/chronische ziekte
Seksuele gerichtheid / seksuele identiteit	8%	5%	Homoseksuele gerichtheid
		0%	Transseksualiteit
Als Nederlander gediscrimineerd voelen	4%		
Andere grond	12%	8%	Burgerlijke staat
		6%	Arbeidsduur (full time/part time)
		6%	Soort contract (vast/tijdelijk)
		5%	Politieke overtuiging
Andere grond		7%	Anders
Totaal	138%³⁴	171%	Totaal

³³ Dit wijkt af van het totaal aantal meldingen (zie Tabel 1.1), omdat een aantal meldingen betrekking heeft op meerdere gronden.

³⁴ Omdat men in de Omnibusenquête meerdere antwoorden kon aankruisen, telt het totaal van deze kolom op tot meer dan 100 procent. Het totaalcijfer 138 betekent dat respondenten die discriminatie hebben ervaren gemiddeld 1,38 antwoorden aankruisten.

3. Terreinen

Tabel 8 Aantal klachten/meldingen RADAR, naar terrein

	2011		2012		2013	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Arbeidsmarkt	120	26%	118	25%	132	22%
Buurt/wijk	33	7%	30	6%	38	6%
Collectieve voorzieningen	58	12%	46	10%	54	9%
Commerciële dienstverlening	48	10%	53	11%	49	8%
Horeca/amusement	36	8%	40	9%	30	5%
Huisvesting	25	5%	18	4%	17	3%
Media en reclame	11	2%	13	3%	49	8%
Onderwijs	31	7%	36	8%	28	5%
Politie/OM/VD	26	6%	22	5%	28	5%
Privésfeer	7	2%	7	1%	10	2%
Publieke/politieke opinie	24	5%	50	11%	112	19%
Sport en recreatie	9	2%	14	3%	14	2%
Openbare ruimte	19	4%	15	3%	15	3%
Overig	16	3%	24	5%	23	4%
Onbekend/n.v.t.	2	0%	0	0%	0	0%
Totaal	465	100%	468	100%	599	100%

Tabel 9 Aantal registraties eigen onderzoek RADAR, naar terrein

	2011	2012	2013
Arbeidsmarkt	6	32	32
Buurt/wijk	1		
Collectieve voorzieningen	1	2	
Commerciële dienstverlening		2	
Horeca/amusement	1	4	2
Huisvesting			
Media en reclame	1		
Onderwijs	1		2
Politie/OM/VD	1		
Privésfeer			
Publieke/politieke opinie			
Sport en recreatie	1	1	1
Openbare ruimte	7	4	6
Overig	2	3	
Onbekend/n.v.t.	2		
Totaal	24	48	43

Tabel 10 Aantal geregistreeerde discriminatie-incidenten politie, naar locatie

	2011	2012	2013
Horeca/festival/uitgaan	10 (4%)	25 (6%)	22 (4%)
Homo-ontmoetingsplaats			6 (1%)
Commerciële dienstverlening (o.a. winkel)	7 (3%)	27 (6%)	7 (1%)
School/schoolgerelateerd	18 (7%)	24 (5%)	34 (7%)
Directe woonomgeving (binnen en buiten)	104 ³⁵ (40%)	187 ³⁶ (41%)	212 (42%)
Gebedshuis (kerk, moskee, synagoge, e.d.)	6 ³⁷ (2%)	5 ³⁸ (1%)	5 (1%)
Openbaar vervoer (incl. haltes en stations)	8 (3%)	6 (1%)	14 (3%)
Sportcomplex (tijdens of in relatie tot sportbeoefening)	5 ³⁹ (2%)	2 ⁴⁰ (<1%)	9 (2%)
Openbare weg	83 ⁴¹ (32%)	150 ⁴² (33%)	92 (18%)
Openbare weg/verkeer			34 (7%)
Werk situatie/werkgerelateerd	8 (3%)	22 (5%)	39 (8%)
Overige/Onbekend/n.v.t.	11 ⁴³ (4%)	6 ⁴⁴ (1%)	35 (7%)
Totaal	260	454	509

³⁵ Samenvoeging van de categorieën buurt/wijk (23), privé (7), woning (74).

³⁶ Samenvoeging van de categorieën buurt/wijk (26), privé (7), woning (154).

³⁷ Samenvoeging van de categorieën kerk (2), synagoge (2), moskee (2).

³⁸ Samenvoeging van de categorieën kerk (1), synagoge (1), moskee (3).

³⁹ Categorie sport.

⁴⁰ Categorie sport.

⁴¹ Samenvoeging van de categorieën openbare ruimte (38) en openbare weg (45).

⁴² Samenvoeging van de categorieën openbare weg (45) en openbare ruimte (38).

⁴³ Samenvoeging van de categorieën overig (1), handhaving (6), gemeente-instelling (2), gevangenis (1), gezondheidszorg (1).

⁴⁴ Samenvoeging van de categorieën gemeente-instelling (3), gevangenis (1), hulpverlening (1), huisarts (2), politiebureau (1).

Tabel 11 Aantal verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens, naar terrein⁴⁵

	2011	2012	2013
Arbeid - Werving en selectie	16	14	
Arbeid - Aanstelling		1	
Arbeid - Beëindiging arbeidsrelatie	2	4	
Arbeid - Arbeidsvoorwaarden	12	4	
Arbeid - Overig ⁴⁶	5	4	
Goederen en Diensten ⁴⁷	14	20	
Overig ⁴⁸	1	3	
Meerdere terreinen	1	1	
Geen terrein	16	16	
Totaal	67	67	

 Tabel 12 Context waarin men zich gediscrimineerd voelde, naar percentage van de Rotterdammers (16-85 jaar) met een discriminatie-ervaring (Omnibusenquête)⁴⁹

	2011	2012	
Arbeid	30%	31%	Op de werkvloer
		21%	Bij een sollicitatie
Op straat	57%	29%	Op straat
		20%	In de eigen woonomgeving
Winkelen	26%	20%	Tijdens het winkelen
Uitgaan	15%	14%	Tijdens het uitgaan
Onderwijs	12%	8%	Op school/bij een onderwijsinstelling
Huisvesting	7%	6%	Bij het zoeken naar een woning
Sport	3%	4%	Tijdens sportbeoefening
Politie	10%		
Financiële dienstverlening	4%		
Ander terrein	8%	8%	Op internet/in de media
		18%	In het openbaar vervoer/taxi
		5%	Anders
Totaal	171% ⁵⁰	187%	Totaal

⁴⁵ Het aantal ingestroomde verzoeken om een oordeel is gebaseerd op de gegevens uit een databestand waarin enkel *afgehandelde* verzoeken om een oordeel zijn opgenomen. Dit betekent dat verzoeken om een oordeel die nog niet zijn afgehandeld, niet in deze Tabellen voorkomen. Om die reden zijn de aantallen ingestroomde verzoeken om een oordeel uit 2013 niet weergegeven in de Tabellen; veel daarvan zijn op moment van schrijven nog niet afgehandeld (d.d. 24/01/14).

⁴⁶ Niet nader gedefinieerd, maar inclusief arbeidsomstandigheid.

⁴⁷ Inclusief studie- en beroepskeuzeadvies.

⁴⁸ Niet nader gedefinieerd, maar o.a. vrije beroep en sociale bescherming.

⁴⁹ Met ingang van de Omnibusenquête over 2012 zijn de gebruikte categorieën enigszins aangepast. Dit is het gevolg van afstemming tussen de gemeenten Rotterdam en Amsterdam (op initiatief van RADAR en het MDRA) voor wat betreft de gehanteerde vragen en antwoordcategorieën in de Omnibusenquête in Rotterdam en de Burgermonitor in Amsterdam.

⁵⁰ Omdat men in de Omnibusenquête meerdere antwoorden kon aankruisen, telt het totaal van deze kolom op tot meer dan 100 procent. Het totaalcijfer 171 betekent dat respondenten die discriminatie hebben ervaren gemiddeld 1,71 antwoorden aankruisten.

4. Kruistabellen over discriminatiegrond en terrein

Tabel 13 Aantal klachten/meldingen RADAR, naar grond en terrein, in de periode 2011-2013

	Ras	Nationaliteit	Handicap	Leeftijd	Seksuele oriëntatie	Geslacht	Arbeidsduur	Arbeidscontract	Burgerlijke staat	Godsdienst	Levensovertuiging	Politieke overtuiging	Niet-wettelijk	Onbekend
Arbeidsmarkt	165	3	20	54	8	48	0	1	4	23	0	1	31	1
Buurt/wijk	71	0	6	0	11	2	0	0	0	0	0	0	12	0
Collectieve voorzieningen	62	4	27	5	4	6	0	0	1	9	0	0	37	0
Commerciële dienstverlening	54	11	17	21	2	9	0	0	3	6	0	0	24	0
Horeca/amusement	53	1	4	1	12	18	0	0	0	1	0	0	13	0
Huisvesting	35	3	12	3	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0
Media en reclame	64	2	0	0	4	2	0	0	0	3	0	0	3	0
Onderwijs	51	0	8	6	1	6	0	0	0	12	0	0	12	0
Politie/OM/VD	19	0	1	1	5	3	0	0	0	2	0	0	8	0
Privésfeer	16	1	4	1	3	2	0	0	0	1	0	0	8	0
Publieke/politieke opinie	132	0	1	0	0	1	0	0	0	5	0	0	6	0
Sport en recreatie	58	0	0	0	1	4	0	0	0	3	0	0	5	0
Openbare ruimte	28	1	3	1	5	3	0	0	0	3	0	0	3	0
Overig	29	0	2	1	2	2	0	0	0	6	1	0	24	1
Onbekend/n.v.t.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Totaal	856	26	106	94	58	107	0	1	8	75	2	1	196	2

Tabel 14 Aantal *geregistreerde discriminatie-incidenten* politie, naar grond en locatie, in de periode 2011 t/m 2013

	Ras ⁵¹	Godsdienst	Levensovertuiging	Seksuele gerichtheid	Geslacht	Handicap	Onbekend
Horeca/festival/uitgaan	37	3	0	17	1	0	0
Homo-ontmoetingsplaats	0	0	0	6	0	0	0
Commerciële dienstverlening (o.a. winkel)	31	3	0	6	1	0	0
School/schoolgerelateerd	50	3	0	22	0	1	0
Directe woonomgeving (binnen en buiten)	348	32	0	126	1	1	1
Gebedshuis (kerk, moskee, synagoge, e.d.)	8	8	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer (incl. haltes en stations)	19	2	0	7	0	0	0
Sportcomplex (tijdens of in relatie tot sportbeoefening)	15	0	0	1	0	0	0
Openbare weg	230	12	1	81	1	1	2
Openbare weg/verkeer	32	0	0	2	0	0	0
Werk situatie/werkgerelateerd	45	6	0	17	0	2	1
Overige/Onbekend/n.v.t.	31	12	0	8	0	0	0
Totaal	846	81	1	293	4	5	4

⁵¹ Inclusief 68 geregistreerde incidenten uit 2011 die onder 'antisemitisme' waren opgenomen en 33 incidenten uit datzelfde jaar die de grond 'nationaliteit' toebedeeld hadden gekregen.

Tabel 15 Aantal *verzoeken om een oordeel* bij het College voor de Rechten van de Mens, naar grond en terrein, in de periode 2011 t/m 2013⁵²

	Arbeid									Totaal
	Werving en selectie	Aanstelling	Beëindiging arbeidsrelatie	Arbeidsvoorwaarden	Arbeid overig	Goederen en diensten	Overig	Meerdere terreinen per verzoek	Geen terrein	
Geslacht	6		4	2	2	4			1	19
Ras		1			2	5	2		4	14
Nationaliteit						4				4
Godsdienst	5			3	2	2				12
Seksuele gerichtheid							2		2	4
Burgerlijke staat										
Politieke overtuiging										
Levensovertuiging									1	1
Arbeidsduur				1						1
Vaste / tijdelijke arbeidscontracten										
Handicap / chronische ziekte	3			1		5		1	7	17
Leeftijd	12			6		5		1	2	26
Meerdere gronden					1	4			1	6
Geen gronden	4		2	3	2	5			14	30
Totaal	30	1	6	16	9	34	4	2	32	134

5. Wijze van discriminatie

Tabel 16 Aantal *klachten/meldingen* RADAR, naar wijze van discriminatie

	2011		2012		2013	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Omstreden behandeling	294	63%	323	65%	310	50%
Vijandige bejegening	134	29%	135	27%	262	43%
Geweld	10	2%	11	2%	8	1%
Bedreiging	3	1%	11	2%	11	2%
Overig	22	5%	14	3%	24	4%
Onbekend/n.v.t.	2	0%	0	0%	0	0%
Totaal	465	100%	494	100%	615	100%

⁵² Het aantal ingestroomde verzoeken om een oordeel is gebaseerd op de gegevens uit een databestand waarin enkel *afgehandelde* verzoeken om een oordeel zijn opgenomen. Dit betekent dat verzoeken om een oordeel die nog niet zijn afgehandeld, niet in deze Tabellen voorkomen. Om die reden zijn de aantallen ingestroomde verzoeken om een oordeel uit 2013 niet weergegeven in de Tabellen; veel daarvan zijn op moment van schrijven nog niet afgehandeld (d.d. 24/01/14).

Tabel 17 Aantal registraties eigen onderzoek RADAR, naar wijze van discriminatie

	2011	2012	2013
Omstreden behandeling	12	37	35
Vijandige bejegening	5	7	7
Geweld	3	2	1
Bedreiging		0	0
Overig	2	2	0
Onbekend/n.v.t.	2	0	0
Totaal	24	48	43

Tabel 18 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie, naar wijze van discriminatie

	2011	2012	2013
Belediging	181 (41%)	217 (48%)	320 (53%)
Discriminatie	135 (31%)	25 (6%)	16 (3%)
Mishandeling	23 (5%)	57 (13%)	67 (11%)
Vernieling	62 (14%)	81 (18%)	98 (16%)
Bedreiging	35 (8%)	74 (16%)	93 (15%)
Diefstal	-	-	4 (1%)
Beroving	-	-	4 (1%)
Overige	3 (1%)	-	5 (1%)
Totaal	439	454	607

Tabel 19 Aantal meldingen bij Panel Deurbeleid gemeente Rotterdam, naar wijze van discriminatie

	2011	2012	2013
Omstreden behandeling	76	91	51
Bedreiging	0	4	0
Vijandige bejegening	0	3	2
Onbekend	3	3	0
Geweld	5	2	2
Overig	0	2	4
Totaal⁵³	84	105	59

⁵³ Dit kan afwijken van het totaal aantal meldingen (zie Tabel 1.1) omdat een aantal meldingen betrekking heeft op meerdere wijzen van discriminatie.

Tabel 20 Wijze waarop men zich gediscrimineerd voelde, naar percentage van de Rotterdammers (16-85 jaar) met een discriminatie-ervaring (Omnibussenquête)⁵⁴

	2011	2012	
Door ongelijke behandeling/benadeling	47%	53%	Door ongelijke behandeling/benadeling/voortrekken van bepaalde groepen
Door discriminerende opmerkingen	46%	39%	Door discriminerende opmerkingen//belediging
Door bedreiging/geweld/agressief gedrag	22%	8%	Door geweld/agressief gedrag
		7%	Door bedreiging
Door negeren	18%	19%	Door negeren/uitsluiting
Door roddels	13%	10%	Door roddels
Door vernieling/beschadiging van eigendommen	13%	6%	Door vernieling/ beschadiging van eigendommen
Andere wijze	11%	21%	Het was meer een gevoel dan dat er iets gebeurde
		18%	Negatief beeld/stigmatisering (bijv. in de media)
		6%	Anders
Totaal	170%⁵⁵	188%	

⁵⁴ Met ingang van de Omnibussenquête over 2012 zijn de gebruikte categorieën enigszins aangepast. Dit is het gevolg van afstemming tussen de gemeenten Rotterdam en Amsterdam (op initiatief van RADAR en het MDRA) voor wat betreft de gehanteerde vragen en antwoordcategorieën in de Omnibussenquête in Rotterdam en de Burgermonitor in Amsterdam.

⁵⁵ Omdat men in de Omnibussenquête meerdere antwoorden kon aankruisen, telt het totaal van deze kolom op tot meer dan 100 procent. Het totaalcijfer 170 betekent dat respondenten die discriminatie hebben ervaren gemiddeld 1,7 antwoorden aankruisten.

6. Kruistabellen over wijze en discriminatiegrond

Tabel 21 Aantal klachten/meldingen RADAR politie-eenheid Rotterdam, naar wijze van discriminatie en grond, in de periode 2011-2013⁵⁶

	Ras	Nationaliteit	Handicap	Leeftijd	Seksuele gerichtheid	Geslacht	Arbeidsduur	Arbeidscontract	Burgerlijke staat	Godsdienst	Levensovertuiging	Politieke gezindheid	Niet-wettelijk	Onbekend
Omstreden behandeling	382	25	86	93	20	95	1	0	7	50	1	1	132	1
Vijandige bejegening	413	1	16	1	30	6	0	0	1	22	0	0	31	0
Geweld	18	0	0	0	5	1	0	0	0	0	0	0	4	0
Bedreiging	12	0	2	0	6	2	0	0	0	1	1	0	1	0
Overig	19	0	5	0	4	3	0	0	0	2	0	0	30	0
Onbekend/n.v.t.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	844	26	109	94	65	107	1	0	8	75	2	1	198	0

Tabel 22 Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten politie (excl. incidenten tegen werknemers met publieke taak) politie-eenheid Rotterdam, naar wijze van discriminatie en grond, in de periode 2011-2013

	Ras	Godsdienst	Levensovertuiging	Seksuele gerichtheid	Geslacht	Handicap	Onbekend
Belediging	487	41	0	190	9	4	4
Discriminatie	138	11	1	22	1	5	0
Mishandeling	97	12	1	43	0	0	0
Vernieling	200	10	0	33	1	0	0
Bedreiging	118	19	0	63	3	0	0
Diefstal	4	0	0	0	0	0	0
Beroving	3	0	0	1	0	0	0
Overige	4	1	0	0	0	0	0
Totaal	1051	94	2	352	14	9	4

⁵⁶ Dit is exclusief de registraties van andere ADV's (zoals die wel zijn meegenomen in eerdere Tabellen) en exclusief registraties waarbij de plaats voorval niet Rotterdam-Rijnmond of Zuid-Holland Zuid is.

7. Kruistabellen over wijze en terrein

Tabel 23 Aantal klachten/meldingen RADAR politie-eenheid Rotterdam, naar wijze van discriminatie en maatschappelijk terrein, in de periode 2011-2013⁵⁷

	Omstreden behandeling	Vijandige bejegening	Geweld	Bedreiging	Overig	Onbekend/n.v.t.
Arbeidsmarkt	270	70	1	3	2	0
Buurt/wijk	4	87	2	13	3	0
Collectieve voorzieningen	126	20	1	0	4	0
Commerciële dienstverlening	110	30	2	0	2	0
Horeca/amusement	89	8	2	1	0	0
Huisvesting	48	7	0	0	0	0
Media en reclame	7	69	0	1	2	0
Onderwijs	63	25	1	1	1	0
Politie/OM/VD	29	25	6	1	3	0
Privésfeer	19	9	8	5	2	0
Publieke/politieke opinie	41	125	0	0	3	0
Sport en recreatie	30	14	0	0	1	0
Openbare ruimte	10	21	4	0	0	0
Overig	30	14	2	1	13	0
Onbekend/n.v.t.	0	0	0	0	1	0
Totaal	876	524	29	26	37	0

⁵⁷ Dit is exclusief de registraties van andere ADV's (zoals die wel zijn meegenomen in eerdere Tabellen) en exclusief registraties waarbij de plaats voorval niet Rotterdam-Rijnmond of Zuid-Holland Zuid is.

Tabel 24 Aantal *geregistreerde discriminatie-incidenten* politie, naar wijze van discriminatie en locatie, in de periode 2011 t/m 2013

	Belediging	Discriminatie	Mishandeling	Vernieling	Bedreiging	Diefstal	Beroving	Overige
Horeca/festival/uitgaan	19	25	13	3	6			
Homo-ontmoetingsplaats	4	0	1	0	0		1	
Commerciële dienstverlening (o.a. winkel)	24	7	8	6	3			
School/schoolgerelateerd	40	8	10	21	12			
Directe woonomgeving (binnen en buiten)	319	71	33	85	103	2	1	3
Gebedshuis (kerk, moskee, synagoge, e.d.)	6	4	1	5	4			1
Openbaar vervoer (incl. haltes en stations)	18	4	6	3	3			
Sportcomplex (tijdens of in relatie tot sportbeoefening)	9	3	1	3	3			
Openbare weg	175	38	58	98	33	1	2	
Openbare weg/verkeer	23	0	11	1	7			
Werk situatie/werkgerelateerd	50	9	6	4	18	1		
Overige/Onbekend/n.v.t.	31	7	2	12	10			1
Totaal	718	176	150	241	202	4	4	5

8. Afhandeling meldingen

Tabel 25 Aantal *klachten/meldingen* RADAR politie-eenheid Rotterdam, naar werkwijze ADV⁵⁸

	2011	2012	2013
Registratie	73	130	81
Advies/informatie	324	274	420
Beïnvloeding beleid	7	27	14
Bemiddeling	11	15	14
Bijstaan in procedures	9	7	7
Doorverwijzing	20	63	41
Eigen onderzoek ADV	5	9	10
Overig	16	8	7
Totaal	465	533	594

⁵⁸ Per klacht en/of melding kunnen meerdere wijzen van klachtbehandeling worden toegepast en geregistreerd (met uitzondering van 2011). Daarbij kan de wijze van klachtbehandeling niet of niet volledig ingevuld zijn voor de op het moment van rapportage nog lopende klachten. Het totale aantal geregistreerde werkwijzen van klachtbehandeling kan om die redenen dan ook afwijken het totale aantal klachten.

Tabel 26 Aantal registraties eigen onderzoek RADAR politie-eenheid Rotterdam, naar werkwijze ADV⁵⁹

	2011	2012	2013
Registratie	18	24	13
Advies/informatie	6	11	23
Beïnvloeding beleid		7	9
Bemiddeling			
Bijstaan in procedures			
Doorverwijzing		2	1
Eigen onderzoek ADV		1	1
Overig		1	1
Totaal	24	46	48

Tabel 27 Aantal oordelen door het College voor de Rechten van de Mens over verzoeken van inwoners van politie-eenheid Rotterdam

	Aantal
2011	11
2012	26 ⁶⁰
2013	17

Tabel 28 Aantal oordelen door het College voor de Rechten van de Mens over verzoeken van inwoners van politie-eenheid Rotterdam, naar grond en terrein (2011 t/m 2013)

	Arbeid									Totaal
	Werving en selectie	Aanstelling	Beëindiging arbeidsrelatie	Arbeidsvoorwaarden	Arbeid overig	Goederen en diensten	Overig	Meerdere terreinen per verzoek	Geen terrein	
Geslacht	7		2		2			1		12
Ras	1				2	4	3			10
Nationaliteit	1					3				4
Godsdienst	5			3						8
Seksuele gerichtheid					1					1
Burgerlijke staat										
Politieke overtuiging										
Levensovertuiging										
Arbeidsduur				1						1
Vaste / tijdelijke arbeidscontracten										
Handicap / chronische ziekte	2					1		1		4
Leeftijd	10			2				1		13
Meerdere gronden					1					1
Geen gronden										
Totaal	26		2	6	6	8	3	3		54

⁵⁹ Idem.

⁶⁰ Waarvan 2 oordelen eigen handelen.

Tabel 29 Aantal *oordelen* door het College voor de Rechten van de Mens over verzoeken van inwoners van politie-eenheid Rotterdam, naar uitspraak

	2011	2012	2013
Oordelen met minstens een uitspraak verboden onderscheid / strijd met de wet	8 ⁶¹	20 ⁶²	10 ⁶³
Oordelen zonder onderscheid / strijd met de wet	3	6	7
Totaal	11	26	17

Tabel 30 Aantal *meldingen* bij Panel Deurbeleid gemeente Rotterdam, naar werkwijze Panel⁶⁴

	2011		2012		2013	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Melding, alleen registratie	41	48	55	56	27	49
Gesprek, in tevredenheid afgesloten	15	18	13	13	10	16
Cliënt haakt af	10	12	12	12	2	4
Vanuit Panel gesprek met ondernemer	1	1	6	6	2	4
Aangifte (na gesprek)	1	1	4	4	0	0
Aangifte (zonder gesprek)	0	0	0	0	2	4
Bleek geen Panelzaak, doorverwijzen	14	16	4	4	12	22
Bemiddeling vanuit Panel	1	1	2	2	2	4
Gesprek op eigen initiatief	0	0	1	1	0	0
Gesprek, niet in tevredenheid afgesloten	2	2	1	1	1	2
Totaal	85		98		58	

⁶¹ Oordeelnummers 2011-4, 2011-24, 2011-33, 2011-56, 2011-71, 2011-92, 2011-113, 2011-127.

⁶² Oordeelnummers 2012-15, 2012-16, 2012-18, 2012-25, 2012-30, 2012-49, 2012-50, 2012-70, 2012-91, 2012-95, 2012-105, 2012-106, 2012-119, 2012-125, 2012-152, 2012-158, 2012-161, 2012-168, 2012-185, 2012-186.

⁶³ Oordeelnummers 2013-13, 2013-15, 2013-34, 2013-35, 2013-46, 2013-62, 2013-97, 2013-103, 2013-127, 2013-169.

⁶⁴ Per klacht en/of melding kunnen meerdere wijzen van klachtbehandeling worden toegepast en geregistreerd. Daarbij kan de wijze van klachtbehandeling niet of niet volledig ingevuld zijn voor de op het moment van rapportage nog lopende klachten. Het totale aantal geregistreerde werkwijzen van klachtbehandeling kan om die redenen dan ook afwijken het totale aantal klachten.

9. Geografische spreiding naar plaats van het voorval

NB. In onderstaande tabel staan de RADAR-meldingen van incidenten die zich afspeelden in de betreffende gemeenten. Wanneer alle meldingen bij elkaar worden opgeteld wijkt het totaal af van het totaal aantal meldingen in dat jaar zoals eerder is gerapporteerd. Dat komt doordat er ook meldingen zijn van voorvallen buiten de gemeenten van de politie-eenheid Rotterdam of van voorvallen die zich niet op een fysieke locatie afspeelden.

Tabel 31 Aantal klachten/meldingen RADAR, naar gemeente (over ervaringen die zich afspeelden in een gemeente) en naar aantal per 1.000 inwoners

Regio	Aantal inwoners ⁶⁵	Aantal klachten en meldingen ADV			Aantal klachten en meldingen ADV per 1.000 inwoners		
		2011	2012	2013	2011	2012	2013
Rotterdam-Rijnmond (RR)							
Albrandswaard	25114	2	2	3	0,08	0,08	0,12
Barendrecht	47387	8	8	9	0,17	0,17	0,19
Bernisse	12399	1	1	0	0,08	0,08	0,00
Brielle	16328	2	0	2	0,12	0,00	0,12
Capelle aan den IJssel	66043	8	12	15	0,12	0,18	0,23
Goeree-Overflakkee ⁶⁶	48233	1	3	0	0,02	0,06	0,00
Hellevoetsluis	39093	5	9	5	0,13	0,23	0,13
Krimpen aan den IJssel	28854	2	3	2	0,07	0,10	0,07
Lansingerland	56508	10	8	12	0,18	0,14	0,21
Maassluis	31956	4	5	4	0,13	0,16	0,13
Ridderkerk	45327	5	3	7	0,11	0,07	0,15
Rotterdam	615726	211	319	265	0,34	0,52	0,43
Schiedam	76354	12	9	17	0,16	0,12	0,22
Spijkenisse	72332	13	17	13	0,18	0,24	0,18
Westvoorne	13889	0	0	1	0	0,00	0,07
Totaal	1195543	284	398	355	0,22	0,33	0,30
Zuid-Holland-Zuid (ZHZ)							
Alblasserdam	19644	1	2	0	0,05	0,10	0,00
Binnenmaas	28963	1	0	1	0,03	0,00	0,03
Cromstrijen	12760	0	2	0	0	0,16	0,00
Dordrecht	118528	22	16	31	0,19	0,13	0,26
Giessenlanden	14466	0	0	1	0	0,00	0,07
Gorinchem	35104	3	2	7	0,09	0,06	0,20
Hardinxveld-Giessendam	17722	0	0	0	0	0	0,00
Hendrik-Ido-	28631	2	2	1	0,07	0,07	0,03

⁶⁵ Aantal inwoners op 1 januari 2013 (Bron: CBS Statline)

⁶⁶ De gemeente Goeree-Overflakkee is op 1 januari 2013 ontstaan uit de samenvoeging van de gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee. Vanaf mei 2013 is de gemeente Goeree-Overflakkee niet langer aangesloten bij RADAR.

Ambacht

Korendijk	10774	2	0	0	0,19	0	0,00
Leerdam	20711	0	2	0	0	0,10	0,00
Molenwaard ⁶⁷	29153	0	3	1	0	0,10	0,03
Oud-Beijerland	23449	1	1	1	0,04	0,04	0,04
Papendrecht	32095	4	4	3	0,12	0,12	0,09
Sliedrecht	24374	5	3	0	0,21	0,12	0,00
Strijen	8776	0	1	0	0	0,11	0,00
Zederik	13543	0	1	3	0	0,07	0,22
Zwijndrecht	44625	4	4	7	0,09	0,09	0,16
Totaal	483318	45	43	56	0,09	0,09	0,10

 Tabel 32 Aantal *geregisteerde discriminatie-incidenten* politie, naar gemeente (over incidenten die zich afspeelden in een gemeente) en naar aantal per 1.000 inwoners

politie-eenheid	Aantal inwoners ⁶⁸	Aantal geregisteerde discriminatie-incidenten politie			Aantal geregisteerde discriminatie-incidenten politie per 1.000 inwoners		
		2011 ⁶⁹	2012	2013	2011 ⁷⁰	2012	2013
Rotterdam-Rijnmond (RR)							
Albrandswaard	25114		2	2		0,08	0,08
Barendrecht	47387		4	3		0,08	0,06
Bernisse	12399		3	2		0,24	0,16
Brielle	16328		4	3		0,24	0,18
Capelle aan den IJssel	66043		13	23		0,20	0,35
Goeree-Overflakkee	48233		7	9		0,15	0,19
Hellevoetsluis	39093		6	8		0,15	0,20
Krimpen aan den IJssel	28854		6	14		0,21	0,49
Lansingerland	56508		14	10		0,25	0,18
Maassluis	31956		8	7		0,25	0,22
Ridderkerk	45327		5	16		0,11	0,35
Rotterdam	615726		243	266		0,39	0,43
Schiedam	76354		16	29		0,21	0,38
Spijkenisse	72332		18	18		0,25	0,25
Vlaardingen	70905		21	24		0,30	0,34
Westvoorne	13889		2	1		0,14	0,07

⁶⁷ De gemeente Molenwaard is op 1 januari 2013 ontstaan uit de samenvoeging van de gemeenten Graafstroom, Liesveld en Nieuw-Lekkerland.

⁶⁸ Aantal inwoners op 1 januari 2013 (Bron: CBS Statline).

⁶⁹ Voor 2011 ontbreken gegevens per gemeente voor de regio Rotterdam-Rijnmond.

⁷⁰ Voor 2011 ontbreken gegevens per gemeente voor de regio Rotterdam-Rijnmond.

Zuid-Holland Zuid (ZHZ)		2011	2012	2013	2011	2012	2013
Alblasserdam	19644	4	3	3	0,20	0,15	0,15
Binnenmaas	28963	2	4	5	0,07	0,14	0,17
Cromstrijen	12760	3	1	1	0,24	0,08	0,08
Dordrecht	118528	24	29	24	0,20	0,24	0,20
Giessenlanden	14466	0	3	1	0,00	0,21	0,07
Gorinchem	35104	11	11	10	0,31	0,31	0,28
Hardinxveld-Giessendam	17722	1	1	4	0,06	0,06	0,23
Hendrik-Ido-Ambacht	28631	4	4	1	0,14	0,14	0,03
Korendijk	10774	0	0	1	0,00	0,00	0,09
Leerdam	20711	8	5	5	0,39	0,24	0,24
Molenwaard	29153	4	2	2	0,14	0,07	0,07
Oud-Beijerland	23449	1	3	3	0,04	0,13	0,13
Papendrecht	32095	6	3	6	0,19	0,09	0,19
Sliedrecht	24374	3	0	2	0,12	0,00	0,08
Strijen	8776	1	1	0	0,11	0,11	0,00
Zederik	13543	2	3	1	0,15	0,22	0,07
Zwijndrecht	44625	12	9	5	0,27	0,20	0,11

10. Geografische spreiding naar woonplaats van de melder

NB. In onderstaande tabel staan de meldingen die bij RADAR zijn gedaan door inwoners van de betreffende gemeenten. Wanneer alle meldingen bij elkaar worden opgeteld wijkt het totaal af van het totaal aantal meldingen in dat jaar zoals eerder is gerapporteerd. Dat komt doordat er ook meldingen zijn van inwoners van andere gemeenten of van melders waarvan de woonplaats onbekend is gebleven.

Tabel 33 Aantal klachten/meldingen RADAR, naar woonplaats van de melder en naar aantal per 1.000 inwoners

Regio	Aantal inwoners ⁷¹	Aantal klachten en meldingen ADV			Aantal klachten en meldingen ADV per 1.000 inwoners		
		2011	2012	2013	2011	2012	2013
Rotterdam-Rijnmond (RR)							
Albrandswaard	25114	2	2	3	0,08	0,08	0,12
Barendrecht	47387	8	7	12	0,17	0,15	0,25
Bernisse	12399	1	3	0	0,08	0,24	0
Brielle	16328	2	0	1	0,12	0	0,06
Capelle aan den IJssel	66043	9	14	26	0,14	0,21	0,39
Goeree-Overflakkee ⁷²	48233	2	4	1	0,04	0,08	0,02
Hellevoetsluis	39093	8	7	6	0,20	0,18	0,15
Krimpen aan den IJssel	28854	1	3	4	0,03	0,10	0,14
Lansingerland	56508	7	9	11	0,12	0,16	0,19
Maassluis	31956	6	8	5	0,19	0,25	0,16
Ridderkerk	45327	7	3	9	0,15	0,07	0,20
Rotterdam	615726	244	229	295	0,40	0,37	0,48
Schiedam	76354	20	12	36	0,26	0,16	0,47
Spijkenisse	72332	20	20	24	0,28	0,28	0,33
Westvoorne	13889	0	1	1	0,08	0,08	0,12
Totaal	1195543	337	322	434	0,28	0,27	0,36
Zuid-Holland-Zuid (ZHZ)							
Alblasserdam	19644	1	2	0	0,05	0,10	0
Binnenmaas	28963	1	1	2	0,03	0,03	0,07
Cromstrijen	12760	1	0	1	0,08	0	0,08
Dordrecht	118528	26	16	49	0,22	0,13	0,41
Giessenlanden	14466	0	0	1	0	0	0,07
Gorinchem	35104	2	4	6	0,06	0,11	0,17
Hardinxveld-	17722	0	0	0	0	0	0

⁷¹ Aantal inwoners op 1 januari 2013 (Bron: CBS Statline)

⁷² De gemeente Goeree-Overflakkee is op 1 januari 2013 ontstaan uit de samenvoeging van de gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee. Vanaf mei 2013 is de gemeente Goeree-Overflakkee niet langer aangesloten bij RADAR.

Giessendam							
Hendrik-Ido-Ambacht	28631	3	3	1	0,10	0,10	0,03
Korendijk	10774	0	0	0	0	0	0
Leerdam	20711	3	0	2	0,14	0	0,10
Molenwaard ⁷³	29153	1	2	2	0,03	0,07	0,07
Oud-Beijerland	23449	1	2	2	0,04	0,09	0,09
Papendrecht	32095	4	5	3	0,12	0,16	0,09
Sliedrecht	24374	7	2	0	0,29	0,08	0
Strijen	8776	0	2	0	0	0,23	0
Zederik	13543	0	2	3	0	0,15	0,22
Zwijndrecht	44625	5	6	7	0,11	0,13	0,16
Totaal	483318	55	47	79	0,11	0,10	0,16

⁷³ De gemeente Molenwaard is op 1 januari 2013 ontstaan uit de samenvoeging van de gemeenten Graafstroom, Liesveld en Nieuw-Lekkerland.